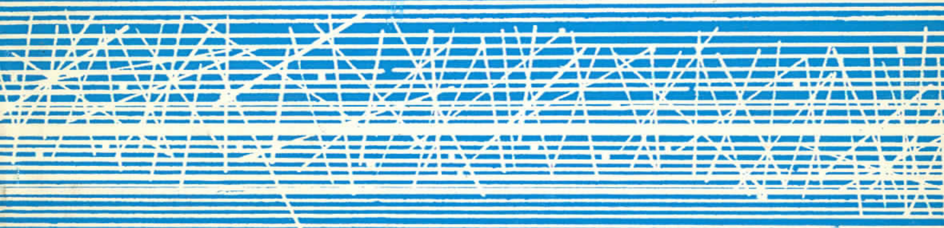

M. CORTI
N. VUGLEC

MILOSNI ŽIVOT KRŠTENIH

M. Corti — N. Vuglec

MILOSNI
ŽIVOT
KRŠTENIH

M. Corti - N. Vuglec

MILOSNI ŽIVOT KRŠTENIH

Zagreb - 1972.

Priređeno prema M. Cortiju: »Vivere in grazia«

Nihil obstat! Hrvatska salezijanska provincija, — 124/71. 15. rujna 1971.

Imprimatur: Nadbiskupski duhovni stol 1252/72. dne 22. travnja 1972.

Naslovna strana: prof. Josip Bifel

Izdaje: Župa svete Ane, Zagreb

Odgovara: Nikola Vuglec, Topolnica 6, 41000 Zagreb

Tisak: »Zrinski«, Čakovec

PREDGOVOR

Veliki odgojitelj mladih, sveti Ivan Bosko, pronio je svijetom lozinku: »Daj mi duše, drugo uzmi!« Složio se s onom Kristovom: »Samo je jedno potrebno!« (Lk. 10,42)

U suvremenoj složenosti života možemo naći izlaz ako kao kršćani potražimo ono 'jedno potrebno', ono najnužnije, bitno, bez čega se ne može opstati kao kršćanin... Kad čovjek ne može cijeli ručak, onda će uzeti bar dva sendviča uz gutljaj — dva, da bi mogao brže-bolje za svojim poslom. U današnjoj užurbanosti ne preostaje nam drugo, nego prihvatiti lozinku: »Pazi na bitno, ostalo ako nije moguće zgodno uključiti u vlastiti stil života, kao nebitno mimoiđi!«

Suvremeni čovjek teži za specijalizacijom.

Razumno stvorenje može shvatiti da duguje zahvalnost Bogu Stvoritelju i Spasitelju. Uz zahvalnost iskazujemo i čast i poštovanje, slično kao djeca svome roditelju.

Pažnja na posvećujuću milost primljenu krštenjem izražava našu zahvalnost i poštovanje jer dokazuje apsolutno i vrhunsko vrednovanje Božje poruke. Pažnja ne smije prestati ni u radosti ni u žalosti, ni u mladosti ni u starosti.

Kad se izgubi posvećujuća milost grijehom, što se može živom čovjeku dogoditi, nije sve gotovo. Odmah je mora ponovno osvajati, razumije se, uz pretpostavku da i dalje časti Stvoritelja i da znade kako to treba učiniti.

Kršćanin u suvremenom svijetu ne može biti amater a da ne postane smiješan. Mora biti specijaliziran u svojem kršćanskom stavu ako hoće izdržati.

»Pomagati sirote i biti potpora udovicama u njihovoj nevolji« — program je čiste i neokaljane bogoljubnosti po riječima svetog Jakova (1,27). Ali on dodaje još: »Čuvati treba samoga sebe čistim od ovoga svijeta.« Karitativni je horizontalizam mnogo naglašen u suvremenom kršćanstvu. Ova knjiga obrazlaže drugi Jakovljev stavak čiste i neokaljane bogoljubnosti.

Od srca zahvaljujem gosp. Mariju Živkoviću na suradnji.

Priređivač

UMJESTO UVODA

Arhimed je uskliknuo da bi polugom podigao svijet kad bi imao kakvo uporište izvan zemlje.

Mi katolici imamo uporište i možemo dizati duše iz bijede, iz duhovne trulosti. To je posvećujuća milost, Božji dar duši u sakramentu krštenja.

Mnogo se govori o boljem svijetu, priželjkuje se... Trebalo bi ga stvoriti. Govori se o Kristovoj epohi. Ostvariva je ako kršteni budu živjeli u milosti Božjoj jer bez nje nalazimo samo prazne radosti i obmanu...(1)

Strahovit kontrast: kršćanin koji traži svoj raj u ovom životu i smatra iluzijom očekivanje onoga, što nam je Krist zaslužio svojom krvlju.

Promašaj suvremenog svijeta jest nehaj za milosni život: praktički naturalizam. Papa Leon XIII je rekao: »Svijet umire od gladi jer je na potkrovlje objesio nadnaravne vrednote, bez kojih nije moguće razumjeti kršćanstvo.«

»Govori se — pisao je svećenik Joakim Caldiroli (2) — da bi svijet bio manje opak, kad bi dobri bili bolji.«

Dobri moraju postati bolji: to je program koji treba suvremeni kršćanin imati pred očima. Naime, svatko od krštenih treba uspostaviti milosni život čim ga grijehom izgubi te stane zaudarati po duhovnoj truleži kao mrtvi Lazar, koji je četiri dana trunuo u grobu. Treba iznova udariti Kristov pečat ondje gdje je znak Zvijeri, oteti od đavla i za Boga osvojiti duhovne razvaline spašene od brodoloma. To je divotna moć što je Božja dobrota daje svećenicima po svećeničkom ređenju i vjernima po sakramentu oproštenja.

Ali se kršćanstvo ne ograničuje na samo izmirenje s Bogom.

---

(1) Ps. 4, 3
(2) L'Osservatore Romano br. 136, lipanj 1936.

U Evanđelju je toliko mnogo pobuda, primjera, savjeta, poziva na svetost da se kršćanin ne može zadovoljiti nekakvim sivim, jednoličnim prosjekom.

Božanska se providnost baš u naše vrijeme očitovala činjenicom koje nam govore da je svetost pristupačna svima. Navikli smo možda svetost gledati u izvanjskom izgledu pojedinaca... Gotovo nas iznenađuje mnoštvo modernih svetaca, ne samo među duhovnim zvanjima kao što su bili biskup Lang, fra Antić, Leopold Mandić, Vendelin Vošnjak, nego i među laicima kao što su bili dr. Ivan Merz, Petar Barbarić. Tko bi sve nabrojio one iz drugih narodnosti... Nadamo se da ćemo ih slaviti na oltaru zajedno sa svetim Antunom, Terezijom Avilskom, Katarinom Sijenskom i drugima.

U svih tih tihih duša, tokom života u raznolikim okolnostima, uvijek je jedan i isti dinamičan element, koji ih podržava i podiže do herojskih kreposti, a to je: s t a l n o s t u p o s v e ć u j u ć o j m i l o s t i.

Istim bi putem mogle poći još mnoge duše kad bi našle vodiča! Non sunt poetae, quia desunt maecenates — nema pjesnika jer ih nema tko podržavati! Malobrojni dosižu vrhunce jer nemaju vodiča!

Sada se laički apostolat divno povezuje sa svećeničkim. Prostrano je područje ministerijalnog svećeništva za posvećenje duša. Gotovo na izmaku drugog tisućljeća otkako smo otkupljeni, usred pokoljenja opterećenog najraznovrsnijim interesima, svi bismo trebali uznastojati oko povećanja svetosti. I blagosljivljat će nas buduća pokoljenja...

Želio bih upozoriti sve krštene, posebice one u apostolatu, na središnji problem: duše moraju živjeti u milosti da bi mogla u njima uzrasti svetost.

U ovoj su knjizi nanizana tek neka zapažanja s namjerom da iskusni i gorljivi kršćani i apostolski radnici prouče stvar i uz pomoć Duha Božjega, Posvetitelja, i svete Bogorodice, Djevice Marije, dođu do sigurnih zaključaka. Ako učinimo sve što možemo da duše žive u Božjoj milosti, širit će se i učvršćivati u Crkvi i dušama Kraljestvo Duha Svetoga.

Taj se problem življenja u milosti razlikuje od drugih problema koji isto tako mogu biti na putu k spasenju i posvećenju naroda Božjega, kao što su na primjer apostolat uskrsnog primanja svetih sakramenata, apostolat župskog zajedništva, okupljanje vjernih, privođenje nemarnih u crkvu, sređivanje nezakonitih brakova.

Možemo još spomenuti podizanje novih crkava, širenje dobre štampe itd.

Problem milosnog života u dušama krštenih nije istovjetan s ostalima. Tako je svojevrstan, da uza sve druge riješene može taj posljednji ostati neriješen. Možemo se, naime, zapitati, koliko je krštenih, crkveno vjenčanih, prisutnih kod nedjeljne službe Božje, o Uskrsu ispovijeđenih i pričešćenih, koji od jedne do druge ispovijedi ostaju u posvećujućoj milosti?

»Činjenica moralne oboljelosti tolikih vjernika — kaže papa Pavao VI. — jest strašna i zbunjujuća stvarnost. Ali to ne mora biti povod zgražanju i zaprepaštenju nego obratno, još većoj ljubavi, kakvu osjećamo prema dragim osobama u teškoj bolesti.«(3) Isti papa govori o »Crkvi poniznoj koja znade svoju ljudsku nedostatnost, vlastite pogreške i padove... o Crkvi pokorničkoj koja ne taji vlastite nedostatke nego ih žali i oplakuje«.(4)

(3) Govor 20. X. 65.
(4) Govor 10. VIII. 66.

Prvi dio

BEZ MILOSTI

STVARNOST SUVREMENOGA KRŠĆANSTVA

prvo poglavlje

VELIKO PITANJE

Zamislimo veličanstvenu euharistijsku procesiju, kakve su se nekad održavale po našim župama i gradovima: silan svijet na okupu, sve uzorno, dostojanstveno, da ne može biti bolje, liturgijski obredi propisno izvedeni, pobožno pjevanje i miloglasno sviranje, skupocjena misna odijela, divan baldahin, dragocjena pokaznica, umjetnički izrađena... Ipak bi sve bilo bezrazložno i besmisleno kad ne bi Hostija bila posvećena ili kad bi Kristova prisutnost u Hostiji prestala zbog kvarenja svetih Prilika.

To se isto može reći o župi, o svakom skupu krštenih koji su u lijepoj crkvi, ukrašenoj dvorani, uz divnu zvonjavu i skladno brujanje orgulja, unatoč sređenoj administraciji, urednom arhivu, uz točan raspored bogoslužja, svečane obrede bez ikakva nedostatka. Narod grne u crkvu, poštuje svećenika, cijene ga i najbogatije i najsiromašnije obitelji u župi... Uza sve te sretne okolnosti može se i mora postaviti pitanje: Jesu li duše u milosti? Traje li još njihovo krštenjem primljeno posvećenje ili je možda prestalo, možda je grijehom dokinuto?

To je pitanje od životne važnosti za vjerne.

Ono je isto tako važno i za zaposlene u apostolatu. Cilj je apostolata pobožanstviti čovjeka, dovesti ga i održati u stanju posvećujuće milosti, jer se samo po njoj dolazi k Bogu.

General Foch je podređenom časniku doviknuo: »Ne govorite mi što je ugodno, već mi recite što je istinito!« Također i mi želimo istinito. Žive li kršteni u Božjoj milosti? Kad bismo pred tim pitanjem zatvorili oči, kad bismo ga zaobišli, prevarili bismo sami sebe. Razboritost, doduše, savjetuje katkad da se težina bolesti ne saopći bolesniku, da ne bi očajavao, ali je liječnik mora znati u svoj njezinoj težini. Inače ne može odrediti potrebno liječenje.

Ne želimo »trčati kao u nepouzdano« i »davati udarce kao da mlatimo vjetar«,(1) jer bi takva borba protiv duhova zlobe bila poput igre slijepog miša, koja bi više zabavljala neprijatelja nego li ga tjerala u bijeg i dala mu više prilike za još veće pobjede na propast neumrlih duša.

Stoga svaki kršćanin osobito u apostolatu, mora živo osjetiti riječi o. Plusa, isusovca: »Kad ljudi prolaze mimo mene, pitam se imaju li milosni život u sebi ili su mrtvi. Malo će tko ostati sam u sobi s mrtvacem, a ipak mnogi kršćani nose u sebi mrtvu dušu.«(2)

KRŠĆANI BEZ MILOSTI

Biskupi, svećenici u duhovnoj pastvi i laici u apostolatu slažu se u izjavi: mnogo je kršćana stalno bez Božje milosti.

Papa Pijo XII. kaže: »Treba unapređivati s gotovo tjeskobnim zalaganjem — kao da je posrijedi velika tragedija — život milosti u brojnim mrtvim dušama, živim lješinama, koje se kreću modernim cestama i prebivaju s vama zajedno u istim gradovima i selima.«(3)

»Da li je danas mnogo krštenih, koji žive u milosti Božjoj, osobito među muškim svijetom« — pitao se sardinski episkopat. Odgovorio je: »Mnogi poznaju našu vjeru, a ipak je praktički ne vrše, to jest žive u grijehu bez ikakve grižnje savjesti... To stanje vjernih je neispravno i sudbonosno.«

Prigodom misija u župi ili u korizmeno vrijeme mnogi vjernici pristupaju svetim sakramentima ispovijedi i pričesti. No suvremeno im je mišljenje i osjećanje

(1) 1. Kor 9. 26
(2) Plus: Život s Bogom
(3) Egzorta 9—10. XII. 1952.

toliko opterećeno te im se čini da su svojoj kršćanskoj obvezi zadovoljili te mogu godinu dana biti mirni — do slijedećeg Uskrsa. Ne moraju se tobože više vraćati k sakramentu oproštenja makar dan za danom gomilali kletve itd.

Tko mjesecima i godinama živi bez posvećujuće milosti, nije od kršćanstva mnogo usvojio, ono glavno nije ostvario.

Možda bi se moglo reći da je narod ipak vjeran, brine se za svoju crkvu, gradi nove oltare, svečano slavi blagdane...

Koliko pred Gospodinom vrijede obijeljeni zidovi crkve, oprašeni kipovi, sjajna rasvjeta, milozvučna zvonjava, brujanje orgulja i umjetničke slike ako duše krštenih nisu obasjane svetošću Duha Svetoga, ako nisu po ljubavi u savezu s Kristom Spasiteljem, ako nisu u prijateljstvu s Bogom? Božja slava jesu duše ukrašene milošću. Sve ostalo vrijedi malo ili ništa.

Kad ljudi svečano slave blagdane uz prestupanje Božjih zapovijedi i ostaju u grijehu, ostaju čak i bez ikakva žaljenja zbog vlastitih grijeha, onda su poput farizeja, obijeljeni grobovi, lijepi samo naoko.

Papa Pijo XI. je govorio kako je u krajevima katoličkim... mnogo takvih koji više ili manje vjerno vrše ono najvažnije. Ipak bi morali više paziti da s izvanjskom ljuskom bude u skladu i unutrašnji sjaj ispravne i čiste savjesti.(4)

Nakon završetka rata nije se izmijenilo nabolje. To potvrđuju riječi Pape Pija XII.: »Daleko od svakog neopravdanog pesimizma, koji je protivan i samom kršćanskom ufanju, makar i sami djeca svoga vremena, nevezani bezrazložnom tugaljivošću za prošlim vremenima, moramo ipak upozoriti na sve veću poplavu privatnih i javnih grijeha, koji utapljaju duše u glib.«(5)

I danas su opravdane riječi kardinala Dalla Coste, koji kaže da ima ljudi, vrlo zauzetih za crkvu, vrlo aktivnih, možda, i na našim zborovanjima i sastancima, ispovijedaju se i pričešćuju, ali je njihov milosni život u pitanju. Možda gube milost tako često da im je vraćanje k ispovijedi i padanje u nove grijehe gotovo životna navika.(6)

(4) Usp. encikliku Divini Redemptoris
(5) Oss. Rom. 27—28. III. 1950.
(6) Pastorale quaresimale 1938.

Kad bismo bili sigurni da je mali broj krštenih bez milosnog života, moglo bi se ustvrditi da je još uvijek previše onih koji se nisu uskladili sa svojim krštenjem.

Koji su u milosti Božjoj, žive stvarnim životom kršćanina. Tako svijet, možda prividno pun žive aktivnosti, postaje po grijehu kraljevstvo duhovne smrti prema riječima Otkrivenja svetog Ivana: »Poznam tvoja djela. Kažu da si živ, a mrtav si.«(7)

Iako je od samog početka govor o opakosti današnjeg društva, ne može se prezreti ni zanijekati sve dobro što se čini i što se namjerava činiti. Utješno je — piše Brambilla D. I. — što je na polju kulture toliko simpatija, toliko zanimanja, čak ponegdje vlada prava žeđ za istinama koje donosi vjera. Čini se da se najveći umovi, nesmireni hegelovskim idealizmom i nezadovoljni materijalizmom koji ne rješava najvitalnije probleme duha, sve više orijentiraju prema pravom i zdravom realizmu, prema čistoj spiritualnosti. Bog je osobno Biće, koje nadilazi materiju. To danas prihvaćaju mnogi koji su još jučer sumnjali u to.

No svijetli oblak optimizma ne smije nam tako zabliještiti pogleda da ne bismo razaznali tamnih mrlja na religioznoj slici današnjega društvenog života.(8)

Mogao bi netko pomisliti: griješi se, istina, ali kršteni zapravo ne misle time mijenjati svoj odnos prema Bogu, Stvoritelju. Oni se unatoč tome priznaju vjernima, idu u crkvu, možda se i mole redovito, pa, prema tome, ne misle zabacivati Božju milost.

Ali kad pomislimo — kasnije o tom opširnije — da je posvećujuća milost Božja svjestan i intenzivan odnos ljubavi prema prisutnome, dobrome Bogu, odnos prijateljski, ne juridički, dapače, odnos sinovski, onda u takvu odnosu između dvaju bića: Božanskog i ljudskog ne može biti nehaja i zapostavljanja. Ne može u takvom sinovskom odnosu prema Bogu biti bezobzirnosti, ne smije taj odnos biti proizvoljan bez velike opasnosti, da će se ohladiti i izgubiti.

Odnos božanskih osoba i ljudske osobe jest ljubav, a ona ne podnosi nepažljivosti, sebičnosti ili egocentričnosti. Ako se u odnosu prema ljubljenome nađe takvih elemenata, bit će prisutni samo iz nepažnje ili nenamjernosti to jest kratkotrajno, ili će ljubav biti kratkotrajna i prestati.

(7) Otkr. 3, 1
(8) Realtà di anime »Civiltà Cattolica« 1943.

Može se primijetiti da danas najviše škodi dušama propadanje moralnosti, zanemarivanje bogoslužja i gubitak vjere.

PROPADANJE MORALNOSTI

Kad je riječ o moralnosti, misli se na častan i dostojan stav prema tijelu vlastitom i tuđem. Čovjekovu spremnost i postojanost u odbacivanju tjelesne pomamnosti, isključene iz života kršćanina po šestoj i devetoj Božjoj zapovijedi, zovemo krepost čistoće. Kršteni biraju tu krepost kao stil svog života zato jer im je saopćena poruka Božja po svetom Pavlu ovim riječima: »Težnja tijela jest smrt, a težnja Duha život i mir. Težnja tijela je neprijateljstvo Bogu...(9)

Samotno, protuprirodno tjelesno zadovoljavanje ne izazivlje javnih škandala, a katekizam ga svrstava među grijehe u nebo vapijuće.

Jednakom je oznakom označen kao i ubojstvo nevina ljudskog bića, kao zakidanje radnika za zasluženu plaću i kao bešćutnost prema sirotama i udovicama. Najčešće su to potajni grijesi i zato postepeno sve učestaliji i sa sve manje otpora.

Širi se mišljenje da danas čovjeku praktički nije moguće, usred moralnog zastranjivanja, živjeti u milosti. Mladi su prevareni kad im se u riječi i pjesmi o ljubavi podmeće neograničena tjelesnost, kad im se u »kulturnom životu« nudi neobuzdanost bez pažljivog obzira na budućnost. Nastaje uvjerenje kako, tobože, mladi ne mogu živjeti u čistoći, kako, tobože, oženjeni ne mogu bez zloupotrebe roditeljske sposobnosti.

Gotovo ne postoje roditelji, muževi i žene koji ne žele sebi i svojoj djeci stvoriti najbolje pozicije u životu, ali, nažalost, na moralnost kao svjesno posjedovanje samoga sebe i čuvanje vlastite i obiteljske ljubavi, ne paze dovoljno.

»Vi niste u tijelu nego u Duhu — poručuje Biblija vjernima — ako Duh Božji prebiva u vama. A nema li tko Duha Kristova, taj nije njegov.« Evanđelje kategorički proglašuje da moramo za očuvanje milosti, to jest za spas od paklenog beznađa biti spremni izgubiti desno

(9) Rim. 8, 6. 7

oko, desnu ruku pa čak i život(10) Pošto su brižljivo sticali zemaljsko imanje, katkad i nepravedno, mnogi misle ili govore poput evanđeoskog bogataša, naslađujući se postignutim uspjesima: »Dušo, imaš mnogo dobra u zalihi za brojne godine, počivaj, jedi, pij, uživaj!(11) Povode se za onim drugim, koji se »oblačio u grimiz i skupocjeni lan, iz dana se u dan sjajno gostio«, dok mu je pred vratima ležao gladan čovjek sav u čirevima, željan mrvica s njegova stola.(12)

U težnji za progresivnošću odbacuje se kršćansko odricanje, a ipak vjerujemo u vječne istine što ih je objavio Isus Krist Spasitelj.

Modi se otimlje stidljivost. Zgrće se golem dobitak na račun ljudske slabosti i pohotljivosti.

Govori se o promijenjenim društvenim prilikama, a misli se ponajviše na način života osporen Božjom porukom spasenja. Pod krilaticom modernih zahtjeva kulturnog života i zdravlja uzimlje maha pomahnitala tjelesna nesređenost i iscrpljuje životne snage, sve više ispražnjuje smisao života i rada. Savjesti se zbunjuju jer se opačinama mijenjaju nazivi i daju zvučnije etikete.

Drugi Vatikanski koncil govori: »Bračna se ljubav vrlo često oskvrnjuje sebičnošću, hedonizmom i nedopuštenim postupcima, kojima se sprečava rađanje«.(13)

Nevinašce se, jednom pozvano u bivanje »čisti« iz prirodne kolijevke koju mu je dodijelio Stvoritelj, pod majčinskim srcem. Majka pristaje, otac, prirodni čuvar novoga života, ne ustaje na obranu iako je kolijevka slobodnim pristankom obojice bila ispunjena novim životom.

Suvremena zastranjivanja vode u amoralnost. »Možda je najveći grijeh današnjeg svijeta« — riječi su pape Pija XII. — »što su ljudi stali gubiti osjećaj grešnosti.« Okorjelost u grijehu dolazi do izražaja u manijačkim ispadima srdžbe, mržnje, nasilja i razvrata o čijim posljedicama možemo svakodnevno čitati u novinama.

Vjera je potisnuta iz života i sve više slabi. A što je slabija, to je veća neuravnotežena samoživost. Došlo je

(10) Usp. Rim 8, 9 Mt 5, 29—30
(11) Lk 12, 19
(12) Lk 16, 19 sl.
(13) Konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, 47, 2

doba prevlasti čovjekova tijela nad duhom jer je izpreevrnuto evanđelje, prema kojem »duh je onaj koji oživljava, a tijelo ne vrijedi ništa«.(14)

To su sve pojave suvremenog života u kojem se kršćani danomice kreću, žive i rade i bilo bi pravo čudo Božje milosti očigledno, kad bismo ostali netaknuti, suhi — poput ronilaca koji bi bez kapi vode na sebi izlazili na površinu, poput automobila koji bi se bez blata i prašine vraćao s daleka puta.

ZANEMARIVANJE BOGOSLUŽJA

Bogoslužje krštenih je zajedničko slavljenje Boga na način koji je odredio Isus Krist, Božji Sin, obvezatno na nedjelje i na neke blagdane uz očitovanje vlastitih grijeha i primanje tajne Kristova Tijela u pričesti bar o Uskrsu.

Veći je nehaj u gradovima, gradićima i među onima iz »boljeg društva«. Vjernici, naime, te vrste, uz rijetke iznimke, stalno žive u smrtnome grijehu, napuštaju redovito vršenje onih vjerskih dužnosti, koje nije moguće zanemariti bez teške krivnje za svoje spasenje.

Jedne će nedjelje kršćanina opravdati više ili manje važni razlozi pa će zaključiti da mu stvarno nije bilo moguće sudjelovati u bogoslužju. Druge će nedjelje biti možda slično dok će se treće nedjelje izuzimati i opravdavati bez ikakva pravog razloga od kršćanske dužnosti. Tako iz života kreštenih izostaje slavljenje Boga, slabi pouzdanje u Spasitelja, izostat će nužno potrebno kajanje za vlastite slabosti i tako spasenje vlastitom nepažnjom postaje bezizgledno. To je teška krivnja!
Crkve ostaju poluprazne, ni jedanput u tjednu nisu ispunjene, dok su istodobno danomice puna kina, kazališta, kupališta, ljetovališta. Ulice i trgovi vrve do u kasnu noć od mladića i djevojaka, sve krštene čeljadi.

Kad vidimo kako se naše crkve ispunjavaju za godišnji blagdan župe, tad možemo zaključiti da tek jedna trećina krštenih sudjeluje povremeno u zajedničkom slavljenju Boga i još manje u spasonosnom pristupanju sakramentima. Naši bi muževi i mladići trebali uzeti nedjeljnu misu i barem uskrsno sudjelovanje u sakramentima kao obvezatan način čašćenja Boga i Krista, ne kao više ili manje dragu naviku, baštinjenu od rodi-

(14) Ivan 6, 64

telja ili kao svoj osobni hobi usred vjerne okoline.

Istina je, ima takvih sela i župa u kojima vjerni s velikom pažnjom redovito i gotovo bez iznimke sudjeluju u zajedničkom bogoslužju i ne propuštaju svoje uskrsne kršćanske obveze.

Kad bi tako krštene duše, uzete pojedinačno, pazile s velikim marom na milosni život, očitovao bi se silnom snagom blagotvoran i prodoran utjecaj vjere, koja može preobraziti i obradovati čovjekov život na zemlji.(15)

GUBITAK VJERE

U životu se mnogih krštenih vjera gubi i gasi. To je očita činjenica. Iz života bez milosti Božje srozavaju se do gubitka vjere.

Nije više rijetkost sresti u gradovima i po selima krštene ljude, starije i mlađe, koji otvoreno stavljaju u pitanje osnovne istine naše vjere, kao npr: vječni život, besmrtnost duše, vječnost paklene muke, Isusovo Božanstvo, Euharistiju, bezuvjetnu nužnost ispovijedi, pa čak i postojanje Boga Stvoritelja.

Vjerske sumnje nastaju im pri svakom prigovoru protiv vjere, pri svakoj poruzi protiv Boga i Crkve. Takvi će možda uza sve to izjaviti kako vjera ne uči ništa zlo: ne uči krasti, varati, lagati, uči što je dobro. Mogli bismo ih usporediti s gledaocima pri natjecanju, koji promatraju igru košarkaša, možda sa stanovitom simpatijom, ali sami ne ulaze u borbu za koševe. Kršteni u kršćanstvu nisu promatrači niti simpatizeri, već zainteresirani pregaoci.

Kad bi bilo moguće kojim slučajem provesti među krštenima anketu i postaviti pitanje da li vjeruju u Božju brigu za čovjeka, to jest u Providnost, da li vjeruju u Isusa Krista, Boga i čovjeka, u svetu Euharistiju kao vidljiv znak osobne prisutnosti Kristove među vjernima, u vječnost Božje pravde i pakla, u djevičanstvo Marije Bogorodice, u nezabludivost Pape kad upućuje vjerne na put spasenja, teško bismo mogli sa sigurnošću očekivati da bar jedna trećina krštenih prihvaća te istine kao od Boga objavljene. Neki će smatrati nužno potrebnim da po koju od navedenih istina što ih naviješta Crkveno učiteljstvo, pažljivije protumače. Mnogi bi, na

(15) Usp. Innovazioni e rinnovamento della Parochia 57—59

primjer, prihvatili istinu o Božjem postojanju, o postojanju duše, kad bi imali vidljivih, opipljivih dokaza, jer ih razumski dokazi ne mogu zadovoljiti.

Ima krštenih koji su izgubili vjeru. Bili su kršteni kao mala djeca, prihvatili su vjeru kad su primali prvu pričest, kad su pristupali sakramentu svete potvrde, ali je nakon toga nastao tako radikalan prekid da se svih pojedinosti iz tog doba i ne mogu sjetiti. Tko nije nikad prakticirao vjeru, možda nije kriv što je nema. Ali svaki onaj koji je s radošću jednom prihvaćao svoj osobni odnos prema Bogu, prema Kristu Spasitelju, a sad je napokon bez njega, nije bez vlastite krivnje.

Rekli bismo: takav je moderan život. U civiliziranih je naroda organiziran bez Boga. Ljudi se kreću za svojim poslovima kao da im nije potrebno ni čuti ni znati o Bogu, nemaju vremena zadubiti se u vjerske istine...

U životu krštenih Bog je premalo prisutan iako možda o Njemu govore. Možda se i za brata čovjeka svestrano zalažu, ali ne zbog Boga. Ne osjećaju nimalo grižnje savjesti što svemogući Bog nije motiv njihova življenja i djelovanja. To je veliko zlo i u obiteljskom, i u bračnom i u mladenačkom, i u djevojačkom životu. To zlo postoji ne samo ondje gdje nema crkava i svećenika, nego također i ondje gdje ih ima, gdje postoje razni vjerski pokreti i društva.

Oni koji su kršteni, trebaju bezuvjetno shvatiti svoju vrijednost besmrtnih bića, kojima dolikuje dobrota i ljubav jer usrećuju i jer vode k Bogu, dok zloća i razočaranje najviše obaraju one koji žive bez milosnog života prema biblijskim riječima: »Nevolja i tjeskoba na svakog čovjeka koji se odaje zlu, slava, čast i mir svakome tko čini dobro.«(16)

U životopisu svetog Ivana Boska čitamo što je on pripovijedao svojim mladićima koje je odgajao:

— Činilo mi se — reče — da se nalazim okružen mladićima na nekoj ravnici. Predložio sam: Idemo na šetnju!

Pristali su.

Stigli smo do divnih stabala punih zrela voća. Jedan skinu divnu krušku, zagrize je i odmah je ljutito baci. Okus voća bio je oduran, tjerao na povraćanje.

— To je sva ljepota koju pruža svijet. Sve je prividno i bez pravog okusa, reče jedan od njih.

(16) Usp. Rim 2, 9—10

Dok smo izviđali kamo nas vodi staza, primijetili smo da se gotovo neprimjetno spušta nizbrdo. Jedan od mladića reče:

— Ne idemo dobro! Spuštamo se.

Međutim se pojavilo mnoštvo naroda. Stalo se slijevati cestom na kojoj smo se nalazili. Neki na kolima, drugi na konjima, neki opet pješice. Poskakivali su, šalili se, pjevušili uz pratnju glazbala. Sve je bilo veselo i razigrano.

— Stanimo malo! Promotrimo to mnoštvo prije nego mu se pridružimo.

Jedan je mladić primijetio neke pojedince koji su, kako se činilo, vodili za sobom skupine. Vanjština im je bila lijepa i privlačiva, vladanje otmjeno i ljubezno. Unatoč kićenoj odjeći nisu mogli prikriti svog sotonskog izgleda.

Ta velika ravnica bila je dakle svijet koji zlobom i pokvarenošću vodi u propast: put koji čovjeku izgleda pravi, ali je na njegovu kraju propast.(17)

Živeći svoj milosni život Božjeg prijateljstva i ljubavi, mogli bi se kršteni s velikim pouzdanjem u svim prigodama mirno suočiti s uzrocima malodušnosti i nezadovoljstva te s divnom sigurnošću i nepokolebivom perspektivom mimoići lutanja modernih dana: »Ne boj se, kaže Duh Sveti po Izaiji, jer ja sam te otkupio, imenom sam te zazvao, ti si moj! Dragocjen si u očima mojim, vrijedan si i ja te ljubim.«(18)

(17) Memorie biografiche VI, 864
(18) Usp. Iz 43, 1—4

POSLJEDICE

drugo poglavlje

U osmoj godini života, još kao dijete, sveti Ivan Bosko je skidao krletku s ormara. Majke nije bilo kod kuće. Nepažnjom je gurnuo bocu s uljem, pala je i razbila se. Ulje se prolilo. Majka, žalosna zbog štete, ali mirna i razborita, pouči svoje dijete: »Prije nego štogod učiniš, misli uvijek na posljedice... Zar ne znaš da su oni koji se od malena naviknu na nesmotrenost kasnije nepromišljeni i zapadaju u mnoge neugodnosti...(1) Govoreći o životu bez milosti, mislimo na posljedice!

STALNA OPASNOST

Sama pomisao na beskonačnu, vječnu bol napunja nas stravom.

Tko završi život bez milosti, biva zauvijek odbačen od Boga. Vječna mu bol i očaj postaju stravična sudbina! To je istina koju svjedoči naša vjera: »Ne spasava se onaj — riječi su II. vatikanskoga koncila — koji, iako je član Crkve, ne ustraje u ljubavi te ostaje u krilu Crkve „tijelom", ali ne i „srcem"... Ne samo da se neće spasiti, nego će biti strože suđen.«(2)

Ako kršćanin sagriješi smrtnim grijehom te odgađa kajanje i priznanje grijeha, to jest oklijeva s ponovnim

(1) Memor. biograf. di don Bosco I. str. 74
(2) Dogmatska konstitucija o Crkvi 14, 2

obraćanjem Bogu, izvrgava se opasnosti da će mu život završiti bez kajanja. Saznajemo to iz mnogih mjesta Svetog Pisma.

Blaženi Klaudije Colombière govori o takvima, kojima život prolazi u grijesima pa sebi unatoč tome utvaraju da će se spasiti s obraćenjem u posljednji čas: »Treba priznati da je takvo nadanje onih, koji žive u grijehu, veće od Abrahamova nadanja. On se nadao protiv svake nade, a takvi se nadaju čak protiv svake vjere. Uzdaju se, naime, u Boga protiv same Božje riječi. Abraham se nadao da će Gospodin Bog radije učiniti čudo nego se iznevjeriti svojoj riječi, dok se takvi nadaju da će Bog pogaziti svoju riječ i, ako bude potrebno učiniti čudo, samo da oni ne propadnu.«

Unaprijed, dakle, pristaju na svoju propast. Nigdje, naime, u Evanđelju nema osnovice toj nadi da se takvima još na času smrti daje milost kad su je čitavog života odbacivali.

Bez temelja je pretpostavka da se takve duše vraćaju na samrti k Bogu.

Spomenut ćemo jednu usporedbu: Roditelji ne dopuštaju svojoj djećici da se približe vrlo prometnoj auto-cesti, kad postoji opasnost da će stradati. S kolikim zalaganjem i brigom treba, prema tome, po primjeru svetaca otklanjati iz kršćanskog života, svoga i tuđeg, a osobito iz života onih koji žive u grijehu, to lažno pouzdanje, to varavo nadanje.

Naš je Spasitelj uporno naglašavao: »Što vama velim, to velim svima — bdijte!«(3)

I opet njegova opomena: »Dakle, bdijte, jer ne znate kad će doći gospodar kuće, uveče, u ponoći, kad se oglase pijetli ili ujutro...«(4)

Dalje čitamo Isusove riječi: »Zato i vi budite pripravni, jer će Sin Čovječji doći u čas kad se ne nadate!«(5)

Ljudi redovito ne predviđaju, ne prognoziraju svoju smrt, nego najčešće padajući u nesvijest iz koje se prelazi u smrt, smatraju da je to nesvjestica kakvu su već više puta vidjeli kod drugih. U prometnim nesrećama i naglim oboljenjima ljudi umiru neočekivano. Makar kakvi znakovi blize smrti bili s medicinskog stanovišta, ako ih bolesnici uopće saznaju, uzimaju ih s nevjericom i neozbiljno. Ako su nemirne, nepomirene savjesti, strah

(3) Mk 13, 37
(4) Mk 13, 35
(5) Lk 12, 40

pred smrću i želja za životom još će više potencirati praznu nadu u ozdravljenje. Tako, ne vjerujući u skorašnju smrt, ne kaju se i smrt, ma koliko neželjena i odgađana, zatekne ih neraskajane.

U gradovima je umiranje bez izmirenja s Bogom tako često da se već ni vjerni ne čude tome i ne zgražaju se. Osobito je tako među naobraženima, učenima, kvalificiranima i onima koji su na društvenim položajima. Događa se da smrt dođe neočekivano, ne samo zbog bolnog presenećenja umirućih nego i zbog zatečenosti prisutnih rođaka i prijatelja, koji se ustručavaju obavijestiti svećenika.

Kardinal Schuster postavlja svojim svećenicima pitanje: »Na što se možemo osloniti, u što se uzdati da su spašeni oni kršćani koji umiru nakon života u stalnom grijehu? Ni u što se ne možemo pouzdati osim možda u sakramenat bolesničkog pomazanja, koji im se s tolikom teškoćom i brzinom podjeljuje kad su već bez riječi i bez svijesti, gotovo već na izdahu.«

Onaj tko premine neopravdan od krivnje pred Bogom, *izgubljen je.* Ništa ne može promijeniti njegove sudbine uspješan proboj do prvih, najviših pozicija u društvu ili u poduzeću, niti izvanredni uspjesi na bilo kojem području ljudskog života: sportskom, zabavnom, političkom, vojničkom, diplomatskom, ekonomskom, literarnom itd... To nam je poruka Spasitelja Krista, sadržana u prispodobi o bogatašu kom je njiva obilato rodila: »Luđače, reče mu Bog, još noćas zatražit će ti se natrag duša. Kome će pripasti ono što si skupio?«(6)

Što Bog sudi i mi zajedno s njime, važno je! Nije važno što mi sudimo bez njega, jer od njegova suda, ne od našega neutemeljenog mišljenja, ovisi vječna sudbina.

Upropastiti se zauvijek, to jest prispjeti grijehom opterećen u vječnost, tako je strahovita nesreća da možemo ponoviti Isusove riječi: »Bolje bi mu bilo da se nije ni rodio!«(7)

Znameniti ljudi s divnim karijerama i vrhunski situirani, kojima svršava vrijeme razonode i života, tako upropašteni nalik su studentima, koji su proglašeni najboljim atletičarima, slavljeni i nagrađeni prvim nagra-

(6) Lk 12, 20
(7) Mt 26, 24

dama na natjecanjima, a na ispitima napokon — propadnu.

NEMINOVNO I PROGRESIVNO IZOPAČENJE

Je li istina? Je li moguće da je to rezultat života u grijehu?

U sadašnjem providnosnom redu, to jest nakon istočnoga grijeha, čovjeku je bez posvećujuće milosti nemoguće izdržati dugo vremena u dobru i očuvati se od smrtnih grijeha. Ta je tvrdnja utemeljena u naučavanju Crkve.

P. Billot, teološki stručnjak, piše: »Tko izgubi posvećujuću milost, nema snage izbjegavati smrtne grijehe kroz duže vrijeme. Potrebno je, pokoravajući se glasu Božjega Duha što prije ustati iz grešnog stanja kajanjem i ubrzo se oporaviti sakramentom pokore.«(8)

Ima takvih napasti kojima nije moguće odoljeti bez nadnaravne ljubavi, to jest bez posvećujuće milosti.

Svaki grešni pad oslabljuje ljudsku narav pa, prema tome, grijesi postaju sve češći i sve teži, kao što i u pijanice svaka nova slabost otežava njegovo stanje i izaziva učestalije padove. Još jedna psihološka činjenica otežava stanje: malodušnost, malaksalost koja se javlja nakon pada. Ništa ne obeshrabruje toliko, osobito mlade ljude, koliko svijest da su iznova poraženi.

S obzirom na razbuktalu nemoralnost, koja selom i gradom tjera mlade živote u razočaranje i očaj, treba odrešito ustvrditi: S a m o k a t o l i č k a v j e r a m o ž e s p a s i t i č o v j e k a!

To je istina, no uz uvjet: ona se mora prakticirati do određenog intenziteta, naime d o s t a l n o g ž i v o t a u m i l o s t i B o ž j o j.

Tko živi sa smrtnim grijehom, taj je osušena mladica na trsu, koji je Krist.(9) Spasit će se samo pod jednim uvjetom, ako iznova započne živjeti milosnim životom.

Tu istinu trebaju shvatiti svi vjerni a napose oni u apostolatu i koji se bave katehezom.

Tko misli da će se spasiti od novih smrtnih grijeha nakon prvoga pada, makar se i ne vratio u milosni život,

(8) O milosti 109, 4
(9) Usp. Ivan 15, 1—5

nalikuje postradalom u nesreći koji bi mislio da je spašen time što će mu zaviti rane, dati bolju hranu, odrediti počinak bez dezinfekcije i bez injekcije kojom se odstranjuje infekcija iz krvi.

Katkad se čuje mišljenje da čovjek mora biti najprije čovjek da bi mogao zatim biti kršćanin. Tako govori onaj koji zaboravlja da može biti čovjek jedino ako je slobodan od opačina, slobodan od grijeha, to jest onaj koji je u Božjoj milosti, kršćanin u pravom smislu riječi.

Sluga Božji Danijel Comboni, osnivač Družbe misionara za Afriku, gledajući bijedno stanje afričkih crnaca, uskliknu: »Treba ih učiniti kršćanima da bi mogli živjeti kao ljudi.«

Teško je, gotovo nemoguće dugo vrijeme biti na naravnoj ljudskoj visini. Tko misli drukčije, zapada u metodičku zabunu poput onoga koji bi želio naučiti djecu u školi čitati prije nego su upoznala slova.

NEHAJ ZA UPOZNAVANJE VJERE

Norbert Perini, svećenik, a kasnije nadbiskup, iznio je na katehetskom kongresu u Milanu prigodom 400-godišnjice rođenja svetoga Karla Boromejskoga novu i nekima gotovo čudnu tvrdnju: »Prvi i katastrofalan uzrok koji čini kršćanski život dosadnim, osobito vjeronaučnu pouku, jest stalno bivanje u stanju grijeha«.

U toj tvrdnji nije bio osamljen. Istog je mišljenja bio i milanski nadbiskup: »Kršćanski puk zanemaruje pouku u vjeri jer ne živi u milosti Božjoj«, i biskup Bergama, Bernareggi: »Tko stalno živi u smrtnom grijehu, postaje bezvoljan za vjersku izobrazbu isto kao što ni hromi neće nikad s voljom sudjelovati u trkačkom natjecanju.«

Što više budu živeći u grijehu pohađali vjersku pouku, to će im se ona više omraziti. Jednako se događa kao i sa slabo nadarenim mladićima koje roditelji primoravaju na studij: što dulje pohađaju predavanja, to manje imaju volje za školu. Videći sve teže zadatke i sve brojnije ispite, stanu napokon od srca mrziti školu, studij i profesore. Sretni su kad se mogu bilo čim zaokupiti i pronaći bilo kakav izgovor, samo da mognu izostati, da ne čuju ništa o ispitima, o profesorima i o knjigama.

Vjeronaučne satove mogli bismo usporediti s dobro pripravljenim stolom, ali bez uzvanika. Nema ih — ne zbog toga što je hrana loša ili nedostatna ili u nezgodno vrijeme ponuđena, nego zato što su uzvanici bolesni, nemaju apetita, ne žvaču, ne probavljaju.

Stoga treba ne samo bolja kvalifikacija onima koji spremaju duhovnu hranu, ne samo usavršiti posluživanje, nego još više: ozdraviti uzvanike i održati ih u zdravlju. Taj je posao teži od onog prvoga, ali je nephodno potreban.

Drugim riječima: da se vjeronaučne dvorane napune i da slušateljstvo bude zainteresirano, moramo odvažno zahvatiti težak problem, koliko god bio već pri samoj pomisli neizvediv, naime vraćati i održati duše u Božjoj milosti.

Kardinal Schuster je svojim svećenicima isto tako govorio: »Kaže se da život nije više kršćanski jer se zanemaruje vjeronauk. Tu izjavu treba preokrenuti ovako: zanemaruje se vjeronauk zato jer je život sve više poganski.«

Božanski nam Učitelj govori: »Svjetlo je došlo na svijet, a ljudi su više voljeli tamu nego Svjetlo, jer su im djela bila zla. Svatko tko čini zlo, mrzi svjetlo i ne dolazi k svjetlu da se ne otkriju njegova djela. Onaj koji radi što je pošteno dolazi k svjetlu da bi se očitovalo da su njegova djela učinjena u Bogu.«(10)

Kad se govori o problemu vjerske pouke, mnogima se čini da će rješenje naći u prikladnijim i prostranijim dvoranama, u sposobnijim predavačima, u bolje sastavljenim i ljepše opremljenim knjigama, u pogodnijem rasporedu.

Bez sumnje je sve to vrlo važno i ne smije se omalovažavati. Neka bude sve što bolje sređeno.

Ali nemojmo zaboraviti da je pravo rješenje drugdje. Nemojmo ostavljati duše u smrtnom grijehu nego pomognimo, učinimo sve što je moguće da se vrate u milosni život pa će postati gladne Božje riječi, željno će je tražiti, slušati i razmišljati o Gospodnjem zakonu.

NEUVJERLJIVI IZGOVORI

Čovjek svoj stav uvijek nastoji utemeljiti i po mogućnosti opravdati. Tako i život u grijehu, to jest život

(10) Ivan 3, 19—21

kršćana bez Božje milosti, ima svog opravdavanja. No bilo to opravdanje kako mu drago logično i svestrano obrazloženo, kršćanin se ne može ni u kom slučaju nadati da će ga mimoići sudbonosne posljedice života u grijehu.

Kaže se da su grijesi nepromišljeni, učinjeni bez zle namjere pa, prema tome, kršćanin ne bi morao, tobože, gubiti milost. Nadalje, ne bi trebalo pretjeravati! Svijet bi trebalo uzimati onakvim kakav jest, ta laici nisu redovnici i ne treba od svijeta stvarati samostan. Svijet je uvijek takav i takav će ostati. Naš je narod unatoč svojim nedostacima u dnu srca dobar. Budimo zadovoljni da nije gore i molimo Boga da ostane uz svećenika i crkvu kao što je danas...

Malo ćemo promisliti o navedenim izgovorima.

Grijesi su nepromišljeni, bez zle namjere

Grijesi se načelno prosuđuju po težini, odmjerenoj Božjom riječju, pa nema sumnje: kad netko ostavi svoju zakonitu ženu i bude s drugom, kao preljubnik isključen je iz Božjega kraljevstva i kad netko zabacuje od Crkve naviještenu istinu vjere, izgubio je vjeru. Koji griješe protiv naravnog ili pozitivnog zakona, treba ih smatrati lišenima milosti Božje isto kao što i neki znakovi, npr: kašalj, temperatura, bolovi itd. upućuju liječnika na pretpostavku da je čovjek obolio, makar ga još nije pregledao.

Kamen po prirodnom zakonu gubi od svoje težine toliko koliko je teška količina istisnute vode. Voda mu je u tom slučaju — možemo reći — »olakšavajuća okolnost«. Tako, uistinu, i teški grijesi imaju olakšavajuće okolnosti: to je prisila i strah, neznanje, strast i navika.

Subjektivna je krivnja zbroj svih olakšavajućih i otežavajućih okolnosti i same objektivne zloće grešnog djela, sadržane u Božjoj izjavi. Tko može od ljudi sa sigurnošću ustvrditi da taj konačan zbroj u određenom teškom grijehu nije dokinuo milosnu svetost duše? Da, tobože, olakšavajuće okolnosti postoje u tolikoj mjeri da od teškoga grijeha postaje laki te milost posvećujuća ostaje? U takvim pretpostavkama, u tim priželjkivanjima ne bismo mogli nikad imati sigurnosti. Jedina nam je sigurnost izričita Božja izjava u objavi.

Možemo uzeti primjer.

Aron je Izraelcima načinio zlatno tele i oni su mu se klanjali. Ne čitamo da je poput ostalih kažnjen, dapače, morao bi kao začetnik primiti strožu kaznu. Možemo razabrati da je načinio tele na njihov zahtjev, kako je sam izjavio, čak iz straha pred »narodom na zlo sklonim«. Da se usudio usprotiviti, bili bi ga likvidirali. Htio je ipak izbjeći tom nemilom poslu pa je postavio vrlo težak uvjet misleći da će se tako izbaviti. Rekao im je: »Poskidajte zlatne naušnice što vise na ušima vaših žena, vaših sinova i vaših kćeri pa ih meni donesite.«(11)

Prisila i strah može smanjiti krivnju za učinjeni grijeh i otkloniti od čovjeka posljedice.

Kad se kršćanin svjesno obraća stvorenoj ljepoti i dobroti te traži i nalazi puno zadovoljstvo pokraj kojeg privrženost Stvoritelju iščezava, a pažnja na Božju riječ postaje bespredmetna, tada se i Bog odvraća od čovjeka, prestaje mu biti prijatelj i s prestankom Njegove prisutnosti prestaje milost.

Istina, postoji mogućnost da pokoja duša zbog neznanja ili koje druge olakšavajuće okolnosti ne izgubi posvećujuću milost, makar bi po objektivnom redu moralo biti tako. No ipak su ti slučajevi, ako ne gotovo nemogući, a ono svakako vrlo rijetki, to rjeđi što više postoje otežavajuće okolnosti.

Uostalom u tim gotovo nemogućim, odnosno rijetkim slučajevima, ne možemo se smiriti u takvoj nesigurnosti i neizvjesnosti, nego ćemo morati sve učiniti da sebe i druge sigurno smirimo u darovanom nam Božjem posinaštvu.

Drugim riječima: kad bismo vidjeli čovjeka kako postupa protivno moralnom zakonu ili čuli kako govori protiv Boga, da li bismo se tada zapitkivali, je li zaista izgubio milosni život ili nije? U nekim slučajevima je vjerojatno sagriješio, ali je u većini slučajeva sigurno da njegova odanost prema Stvoritelju ne postoji.

Neki će se možda opravdavati: nisam uvrijedio Boga jer nisam imao nakane. Nije mi ni na kraj pameti da ga vrijeđam. Možda i ne zna za Boga, možda i ne vjeruje u Njega.

To je zabuna! Takav ne može računati na milost.

Zaključujemo prema objašnjenju Pape Aleksandra VIII. On naziva takvo mišljenje sablažnjivim, površnim i krivim. Njegove su riječi: »Filozofski ili moralni grijeh je čovjekov čin protivan zdravom razumu, a teološki je slobodno protivljenje Božjoj volji. Filozofski grijeh — ako je posrijedi važna stvar — jest smrtni onome koji ne zna za Boga ili na Njega uopće ne misli, premda nije djelo izravno upereno protiv Boga.«(12)

(11) Usp. Iz 32, 1—24

Ne treba pretjerivati

Da to je istina!

Ali kad profesor traži od svojih đaka da bi mogli završiti razred, odgovore bar dovoljne, sigurno ne pretjerava zahtjevima. To mu je dužnost. Isto tako i kršćanin, živeći u Božjoj milosti, nije pretjeran već se trudi da učini svoju najstrožu dužnost. Ta, svim krštenima bez razlike milosni je život osnovni uvjet za postignuće vječne, Božanske ljubavi.

Moramo uzeti svijet kakav jest

Da, ali ga ne smijemo ostaviti onakvim kakav jest, nego učiniti onakvim kakav Bog hoće. Liječnik uzimlje bolesnika kakav jest pa ga liječi. Kršćanin ne ostaje kakav jest, nego mora doći do stalnosti u milosti Božjoj. To je minimum kršćanstva.

Laici nisu redovnici

Tvrdnja je istinita, ali ćemo pripaziti na zaključak koji izvodimo.

Budući da laici nisu redovnici, ne moraju održavati evanđeoske savjete: djevičanstvo, dragovoljno siromaštvo i poslušnost. To je za redovnike i redovnice. Ali dužni su jednako kao i redovnici i svećenici, otkloniti svaki smrtni grijeh i živjeti milosnim životom.

Ne može se od svijeta stvoriti samostan

Istina, i zato ne treba nikoga primoravati na evanđeoske savjete: na zavjetovano siromaštvo, na poslušnost i na savršenu čistoću. No moramo uvijek ispunjavati zapovijedi, otklanjati smrtne grijehe i živjeti u milosti koju zovemo posvećujućom. To je osnovna dužnost svakoga krštenika svake dobi, spola i staleža. Za

(12) Denz. U. 1290

sve je jednako rečeno: »Ostat ćete u mojoj ljubavi ako budete vršili moje zapovijedi, kao što sam i ja vršio zapovijedi Oca svog te ostajem u Njegovoj ljubavi.« (13)

Svijet je uvijek jednak i takav će ostati

Možda je istina a možda i nije. Mudro na to odgovara časni Granata: »Ima prastarih navika i običaja koje treba uvijek osuđivati. Što je zlo, nema prava opstati pa makar bilo prastaro, makar bilo najokorjelije.«(14)

U našeg je naroda ipak dobro srce

Riječ »dobar« može imati raznovrsna značenja. Na primjer, dijete će reći da je lijek dobar ako je sladak, a liječnik kaže to isto, ako vraća zdravlje. Za kupca je roba dobra ako je niska cijena i ako roba traje dugo, za trgovca je dobra ako na njoj mnogo zaradi. Obrtnik će reći da je mušterija dobra ako ima s njome malo posla, a mnogo zarade, dok će liječnik reći za bolesnika da je dobar tek onda kad se stane oporavljati.

Kada su zapravo kršćani dobri?

Stavljamo se na stanovište: što govori Božja riječ, dobro je. Što zabranjuje, zlo je. Tad je odgovor jasan: kršćani su dobri ako su u milosti Božjoj, zli su ako žive u smrtnome grijehu.

Usporedimo poruku II. vatikanskoga koncila: »Na proputovanju ovim životom, skriveni s Kristom u Bogu i slobodni od robovanja bogatstvu te pozorni na ona dobra koja uvijek ostaju... u nedaćama ovoga života nalaze jakost u nadi... odbacivši »svaku vrst zloće i svaku vrst lukavštine, licemjerja, zavisti i svaku vrst klevetanja (1. Petr. 2,1)... Neka se nastoje svidjeti više Bogu nego ljudima, spremni da uvijek zbog Krista sve ostave.«(15)

Kad bismo pomislili da su dobri oni kršćani koji žive u smrtnom grijehu, pokazali bismo da ne shvaćamo kršćanstva, odnosno da naše shvaćanje nije dovoljno.

Bili bismo nalik rodbini kojoj bi se pričinilo da je s bolesnikom oboljelim od raka sve u redu zato što je otpremljen u bolnicu, što su s liječnikom ljubazno razgovarali i uredno platili.

(13) Ivan 15, 10
(14) Traktat o krepostima II. knj. 2. dio 15, 9
(15) Dekret o apostolatu laika, 4, 4

Naš je sud toliko valjan koliko se podudara s Kristovim. Za one koji unatoč izvanjskoj pobožnosti i vršenju vjerskih obveza žive u grijesima, Isus Krist je rekao: »Jao vama,... koji ste slični okrečenim grobovima... izvana se činite ljudima pravedni, a unutra ste puni licemjerja i nepravednosti«(16)

Tko u takvu stanju svrši život, makar grijeh bio u tajnosti, može na se primijeniti Isusove riječi: »Odstupite od mene svi zlotvori«(17), i one druge, zapisane po Duhu Svetom: »Nemojte se varati! Ni bludnici, ni idolopoklonici, ni preljubnici, ni mekoputnici, ni oskvrnjitelji dječaka, ni lopovi, ni lakomci, ni pijanci, ni klevetnici, ni razbojnici neće baštiniti kraljevstva Božjega«.(18)

Jasno da je naš pristrani i blagonakloni sud prema takvima bez temelja, kao kad majka hvali vlastito dijete kao čudo od znanja i darovitosti, a profesori ga zbog nedovoljnih odgovora ruše na ispitima.

Poštuju svećenike, privrženi su župniku

Vrlo lijepo i pobudno!

Svećenik govori vjernima Spasiteljeve riječi, riječi spasenja. Lakše će ih prihvaćati ako rado razgovaraju o svakom pitanju, ako usvajaju njegove savjete u dvojbama.

Ali to nije dosta.

Svećenici odgajaju. Nakon razdoblja u kojem su odgajali, postavlja se pitanje: da li pamte i cijene njihove savjete i pobude oni koji su ih slušali, ostaju li čestiti i vjerni, podržavaju li vezu s bivšim odgojiteljima, može li ih nekadašnji odgojitelj još uvijek savjetovati i opominjati? Ako je svemu tome tako, zaista malo koristi ako žive u smrtnom grijehu, ako su zanemarili molitvu i bogoslužje, ako se niti o Uskrsu ne ispovijedaju i ne pričešćuju, a možda su čak i zastranili od vjere...

Svećenik »se postavlja na korist ljudima u njihovu odnosu s Bogom«.(19) Nije, dakle, za svoju korist. Poslanje mu nije povjereno zato da stiče čast, poštovanje, naklonost, novac onih koji su mu povjereni, nego da im

(16) Mt 23, 27
(17) Lk 13, 27
(18) I. Kor 6, 9—10
(19) Hebr 5, 1

pribavi i održi u duši milosni život, po kojem se jedino mogu spasiti.

Ne može se po istini smatrati dobrim narod po tome koliko daje svećeniku, nego koliko po svećeniku prima Božje milosti. Riječi su svetoga Grgura Velikog: »Najamnik je onaj koji se izdaje za pastira, ali ne traži dobrobit duša nego vlastite pogodnosti, uživa u časti i u dostojanstvu, napasuje se vremenitim dobrima i sretan je što ga narod poštuje.«(20)

Stoga se svećenik u svom duhovnom poslanju ne pita: je li narod sa mnom zadovoljan, nego jesam li ja pomogao vjernom narodu do milosnog života.

MOGUĆI ZAKLJUČCI

Smrtni grijeh je trajno zlo

Kršćani, osobito svećenici, moraju živo vjerovati u stvarnu opstojanost i beskrajnu težinu krivnje koja nastaje svjesnim i namjernim nehajem za Božju riječ. To je velika nesreća, golemo zlo. Ostaje u duši čovjekovoj nakon teškoga grešnog čina.

Katkad je taj čin javni, ali može biti i potajni. Može biti sasvim unutrašnji, misaoni, da ga ne zna nitko osim Boga i onaj koji ga čini.

Uvijek je kratkotrajan, katkad upravo samo jedan tren kao na primjer, u kletvi, u sumnjama protiv vjere, u bludnim željama i sl.

Riječju »smrtni grijeh« hoće se označiti također zlo koje ostaje u duši kao posljedica grešnoga čina. »Grijeh, kad je gotov, rađa smrt«, kaže sveti Jakov u svojoj poslanici.(21)

Ne možemo osjetilom zamijeniti, ni vagom izmjeriti, ni razumom se dovinuti do težine tog zla. O njemu smo sigurni po Božjoj riječi, po Božjem svjedočanstvu, koje prihvaćamo. To je duhovno zlo, ali pravo, stvarno zlo.

Možemo se poslužiti poredbama:

Kad nekoga ujede bijesan pas ili zmija otrovnica, tad razlikujemo dvoje: ujed, koji je prošao, (to je bilo samo jedan tren), i otrov, koji ostaje u rani.

---

(20) Hom. 14, druga nedj. po Uskrsu
(21) 1, 15

Ujed je velika nesreća, ali je smrtonosno tek otrovanje, koje je došlo zajedno s ujedom.

Ako se čovjek uspije izliječiti od toga drugog zla, život mu je spašen. Inače neće izbjeći smrti, makar koliko se čuvao novih ujeda.

To isto možemo reći o grešniku i o grijehu. Grešni je čin neizmjerno zlo jer ljudski stvor gazi Stvoriteljevu riječ. Otac se također vrijeđa ako mu sin ne poštuje riječi i ne pazi na njih. Ali to je da tako kažem — ujedno i strahovito duhovno otrovanje. Uneseno je u dušu i traje dulje od samoga grijeha.

Ako se ta nevolja ukloni iz grešnikove duše, može se spasiti unatoč počinjenom grijehu, inače mora propasti, makar se očuvao od novih posrtaja, jer nije vjerojatno da će u tom uspjeti.

Prema tome smrtni grijeh lišava krštenu dušu milosnog života, ali ne samo u tom smislu kao što je prevrnuta čaša lišena svog sadržaja, nego još više: napunjena je smrtonosnim otrovom.

Svećenici preporučuju vjernima neka se čuvaju od grijeha. Jednakom gorljivošću mora se vjernik oslobođiti od trajnoga zla, koje u dušu unosi učinjeni grijeh. Ako svećenik nije upozorio na to, ako kršćanin nije to učinio, nije ni pola posla učinjeno za spasenje. Kad bismo oboljelog od tetanusa (otrovanja) samo njegovali, sigurno ne bi ostao na životu...

Onome koji je obolio od duhovnog otrovanja nema pristupa k Božjoj ljubavi. Kad Stvoritelj, naime, nudi stvorenom biću svoju ljubav, a ono ne mari, to je trajno zlo, po sebi nešto neizmjerno. Preostaje mu vječna patnja, vječni pakao, u kojem je nemar kažnjen, ali nikad ispaštan.

Duša ostaje bez božanske ljepote, ogavna poput đavla. Sasvim jasno! Đavao je, naime, nekadašnji anđeo s ovjekovječenom zloćom smrtnoga grijeha.

Osim tjelesne ogavnosti postoji i duhovna rugoba, a gora je od prve. U prijateljevu pismu teže pogađa napisana uvreda negoli mrlja od tinte ili pravopisna pogreška.

Možemo ponešto shvatiti težinu trajnog nemara za Božju ljubav, koju stvoreno biće manje cijeni od tjelesnog, zemaljskog, iz slijedećih činjenica:

1. Nitko ga ne može osim Gospodina Boga ozdraviti,
2. Sin Božji je morao trpjeti i umrijeti na križu da bi nas oslobodio od te krivnje,

3. To je ozdravljenje duše veće djelo nego dizanje mrtvaca iz groba, veće nego stvaranje materijalnog svijeta. Sveti Toma tvrdi: »Opravdanje grešnika je najveće djelo Božje svemogućnosti.«(22)

Odgovornost za milosni život

Kad su posljedice života bez milosti Božje tako teške i nemar za Božju riječ trajno zlo za čovjeka, postavlja se ono, među ljudima uobičajeno pitanje: tko je odgovoran za milosni život krštenih?

Kršćanska poruka spasenja naviješta nam da se poplava zla u čovjeku i u čovječanstvu ne može zaustaviti niti izliječiti bez unutrašnje milosti Krista Gospodina. Dakle, nemoguće bez povratka u milosni život!

Povratak krštenih u milosni život jest poslanje svećeničkog služenja. Svećenicima je povjerena »nada Crkve u spas ljudi«.(23) »Na svećenike kao odgojitelje u vjeri spada da se brinu da pojedini vjernici budu dovedeni... do slobode kojom nas je Krist oslobodio«, govori nam II. vatikanski koncil.(24)

Kad ne bi pomagali vjernima da dođu natrag u milosni život, ne bi ostvarivali svojeg *svećeničkog* služenja.

Istina, vjernik je sam najprije odgovoran za povratak u milosni život i za progresivno izopačenje koje će u protivnom slijediti. On je, naime, svjestan svoje posvemašnje slobode. No odgovornost je i na onima u čije je ruke položena milost ako nisu dovoljno informirali krštene da im je najveća potreba povratak u milosni život.

Mučna je spoznaja mladoga suvremenog studenta koji je u provali bolne svijesti svoje duhovne razrovanosti razočarano uskliknuo: »Mi trunemo, mi propadamo!...« I ne vidi izlaza.

Nije dosta vršiti samo neke zapovijedi, učiniti poneko dobro djelo ili slušati koju propovijed. Po takvoj bi logici Bog spasio i kralja Heroda, nadutog izrugivača Isusova, o kojem govori evanđelje da se bojao Ivana. »Znao je da je pravedan i Bogu posvećen čovjek

(22) Summa 1—2ae 113, 9
(23) Dekret o odgoju i obrazovanju svećenika O. T. 22, 2
(24) Dekret o službi i životu prezbitera P. O. 6, 2

i zato ga je štitio. Kad bi ga slušao, odmah bi se zbunio, ali bi ga ipak rado slušao.«(25)

Izlaz je jedino u učestalom vraćanju u milosni život.

Ako se za vrućih ljetnih dana meso kvari, nitko neće kriviti vrijeme, nego nepažnju onoga koji je morao valjano osoliti meso ili ga staviti u hladnjak.

Prilike suvremenog života, izvanjske nepogode za čistoću i poštenje i teške napasti mogu skriviti gubitak milosti, ali ne mogu biti krive trajnom ostajanju bez milosnog života i time progresivnom izopačenju krštenih. Odgovorni su, dakle, i oni koji prime svećenički red te se time »u Kristovo ime postavljaju da Crkvu hrane riječju i milošću Božjom«.(26)

Kad bi bilo moguće riješiti problem vraćanja vjernih u milosni život, bilo bi moralno pridizanje kršćanskog puka sve očevidnije i općenitije, postao bi »sol zemlje« i »svjetlo svijeta« u tami suvremenoga kolebanja i lutanja, (27) jer bi to bilo stvarno *izlaženje* iz grijeha, predskazano izlaženjem izabranoga Božjeg naroda iz Egipta.

(25) Mk 6, 20
(26) Dogmatska konst. o Crkvi L. G. 11, 2
(27) Mt 5, 13—14

UZROCI

treće poglavlje

VJERSKO NEZNANJE NIJE JEDINI UZROK

Gubitak milosnog života je činjenica kojoj svakako treba pobliže promotriti uzroke.

Mnogo se govori o poruci spasenja. Riječ se Božja obilato širi: na prošteništima, u hodočasničkim skupovima, u župnim crkvama, prigodom misija i na vjeronauku.

Mnogo se nastojanja i pažnje ulaže u vjeronaučnu pouku djece i mladeži. Čini se gotovo sve što je u sadašnjem trenutku moguće, da pouka o vjeri, o Bogu bude što pristupačnija i potpunija, da bar oni koji marljivo dolaze saznaju poruku spasa.

Nažalost, premnogo je župa u gradovima i u selima gdje se kršćanski živalj ne odazivlje. Ipak ima župa i crkava u kojima vjerni puk u velikom broju sluša propovijedi, mladež dolazi redovito na vjeronauk i uči ozbiljno katekizam. Ali i ondje pojedinci gube milosni život.

Nije malo onih po gradovima i po selima, osobito imućnijih, dobro stojećih ljudi i obitelji koje žive daleko od Boga i od Crkve, čak i bez svake vjere, a prije su bili odgajani u vjerskim odgojnim zavodima, kongregacijama, u svećeničkim ili redovničkim odgojnim domovima. Ondje su imali prilike čuti dovoljno o Bogu, o vjeri, o duši i o vječnom životu. Poučavali su ih također u školama svećenici s profesorskim kvalifikacijama, dobri didaktičari i uzorni dušobrižnici. Dobre ocjene iz

vjeronauka i pohvalno vladanje dokazuje da su mnogo učili i upoznali nauku naše vjere.

Bar za njih nije moguće tvrditi da je uzrok gubitku njihova milosnog života vjersko neznanje.

NIJE KRIVNJA NA SVEĆENICIMA

Ne može se predbaciti ni svećenicima gubitak milosnog života krštenih, kao da tobože ne nastoje, kao da bi morali više govoriti, biti bolji govornici, više poučavati i poticati. Odasvud se čuje o krizi zvanja, sve manje mladića prihvaća među braćom ljudima tu zadaću da opominju krštene i da ih vraćaju u milosni život.

Ali zasad ih ipak još ima. Mogli bi više ispovijedati, podijeliti više pričesti, više bolesnika pred smrt izmiriti s Bogom. Ako kršteni svijet ne živi u milosti, nisu samo svećenici krivi.

Grade se crkve, proširuju se i dotjeruju. Svećenici su zauzeti poslom koji im nije svojstven. Mnogo je vjeronaučnih dvorana podignuto da se u njima Božjem narodu pruži duhovna orijentacija. Drže se tečajevi za obitelji, za bračne parove, za zaručnike, sastanci za roditelje, kongresi. Održavaju se svečanosti u župi, proštenja i hodočašća, sveto pjevanje i sveto bogoslužje. Često se održavaju misije, devetnice, trodnevnice, staleške propovijedi i nedjeljne homilije. Božja se riječ govori obilato onima koji je hoće slušati. Svećenici nastoje, ali uza sve to nije moguće zaustaviti poplavu grijeha koji uništava milosni život.

GREŠNE PRIGODE NISU GLAVNI NI JEDINI UZROK

Grijesi se, naime, nađu i ondje gdje su vjerni daleko od svake grešne prigode, ondje gdje u župi nema javnih sablazni ni masovnog zavođenja, gdje još nema grešnih rasadišta, kao što su na primjer: neobuzdanost kod plesova, noćno povlačenje i postajkivanje, »rođendansko« orgijanje, razvratna grupna sastajališta, bračna nevjernost, neumjerenost itd. Može se pretpostaviti da će bez grešnih prigoda biti manje grijeha, ali oni neće izostati.

Nepobitna je istina: tko hoće izbjeći grijeh, mora se držati daleko od prigoda u kojima se može griješiti, ali i za to da takvim prigodama izmaknemo, potrebna nam je milost.

Uostalom, čovjek će bez Božje milosti sigurno upasti u grijehe makar bio ne znam kako daleko od grešnih prigoda. Dobre će kruške sagnjiti ako ih metnemo među gnjile, ali će se isto tako pokvariti kad su same zdrave, ako nisu dovoljno zašećerene.

Roditelji kadikad ne puštaju svoju djecu u društvo s drugom djecom iz susjedstva da se, tobože, ne pokvare. Je li to sigurna metoda da im ostanu dobra? Ako ih dovoljno ne prožme Božja milost, neće se sačuvati. Ljudsko biće, makar daleko od svake grešne prigode, neizbježno pada u teške grijehe ako u njemu nema snage koju duši daje Božja milost. Toma Kempenac nas opominje: »Ne možemo pobijediti samim bijegom!«(1)

Mnogo je grešnih prigoda danas, u kojima se često pada, nažalost, gotovo neizbježivo, na primjer: iseljavanje u druge krajeve, stanovanje po tuđim kućama, podstanarstvo, namještenja u uredima, za studente i studentice stanovita drugovanja, izvjesna predavanja, profesori i knjige koje treba čitati. Boravak u gradovima, daleko od rodne kuće i dobrih roditelja, bar za neke neiskusne mladiće i djevojke, može biti prigoda u kojoj se pada i propada.

Možemo bez ustručavanja reći i to da je i sama roditeljska kuća nekima prava prigoda za grijeh, zatim službena i turistička putovanja, barovi i hoteli, more, brdine, kamo treba poći po dužnosti, s roditeljima, sa šefom, s poslovođom, s poslovnim prijateljima, s prijateljicama, osobito za ljetnih mjeseci.

Mora biti načina i mogućnosti da se očuvaju i takvi koji se nađu u bezizglednim opasnostima kad ih oni ne žele, kad ih ne traže i kad ih nikako ne mogu izbjeći, »jer bi tada morali izići iz svijeta«.(2)

Ljudi su našli sredstvo da u krajevima gdje vlada peronospora sumporom i galicom očuvaju lozu. Kad se pojavila krumpirova zlatica, našlo se odmah i sredstvo protiv nje. Ima načina da se mladi bolničari, zaposleni u zaraznim odjelima, očuvaju zdravi boljom i obilnijom hranom, i cijepljenjem. Spasili su se i vojnici iz prvih

(1) 'Nasljeduj Krista', knj. I, pogl. 13.
(2) 1. Kor 5, 10

bojnih redova gdje je neprijatelj zatrovao atmosferu otrovnim plinovima jer su imali uza se maske. Spašavaju se vatrogasci iz prostorija zatrovanih ugljičnim monoksidom jer imaju aparate za disanje.

Svemoguća ljubav dobroga Boga morala je, pronaći još više načina i pružiti mogućnosti da se očuvamo tada kad moramo živjeti sasvim blizu grešnih prigoda, makar i u samom žarištu grijeha, kojih nije malo u suvremenom društvu.

GLAVNI UZROK GRIJEHA JE U NAMA

Ne izvan nas, nego u nama samima nalazi se uzrok gubitka milosnog života. To je slabost naše volje i sklonost na zlo, koju imamo po istočnom grijehu i koja se sve više povećava osobnim grijesima.

II. vatikanski koncil izjavljuje: »Ljudi su, načeti istočnim grijehom, često upadali u vrlo mnoge zablude glede Boga, ljudske naravi i načela moralnog zakona. Odatle izopačenost u ponašanju.«(3)

Istočni je grijeh iznakazio čovjekovu narav: smutio mu razum i nagnuo volju na zlo. Nije posvema onemogućio slobodu izbora između dobra i zla, ali volja, nagnuta na zlo, teško se i rijetko sama po sebi odlučuje na dobro. To je već sveti Pavao izrekao: »Zaista, htjeti dobro jest u mojoj moći, ali nije učiniti ga, budući da ne činim dobro koje hoću, nego činim zlo koje neću.«(4)

U trećoj knjizi »Nasljeduj Krista« piše da je malo preostale kreposti skriveno u čovjeku poput žeravice ispod pepela.(5)

Zbog te sklonosti na zlo koja je po istočnom grijehu nastala, svaki čovjek »naravno«, to jest prepušten samim svojim naravnim silama, ne može dugo vremena izbjegavati smrtne grijehe pa makar imao ne znam kako dobar vjerski odgoj.

Ne griješi se, dakle, zbog manjkava znanja, nego zbog manjkave snage, kao što dobar majstor — kad oboli — neće moći izvršiti svoj posao, iako ga dobro znade, jer je iznemogao.

Ništa čudno što se grijeh uvlači i u život onih koji

(3) Dekret o apostolatu laika 7, 2
(4) Rim 7, 18—19
(5) Poglavlje 55

su dovoljno poučeni o vjeri, a što vjerni narod uvelike zbunjuje. To je posljedica istočnoga grijeha, o kojem kaže sveti Toma: »Čovjek je unakažen istočnim grijehom više u težnji za dobrim nego u spoznanju istine.«(6)

Tu je i mišljenje svetog Bernarda: »Nije jednako lako saznati što treba učiniti i izvršiti ono što se mora. Lakše je pribaviti slijepcu koji prelazi cestu, vodiča, negoli klonulom putniku dati snage. Pokažeš li čovjeku smjer, ne znači da si mu time dao i potreban putni trošak. Jedno je pomoći strancu da ne sađe s pravog puta, a drugo je pomoći mu da ne posustane prije cilja. Tako isto nijedan koji poučava o dobru nije ujedno i darovatelj dobra, pa poučavao on ne znam kako stručno i spretno. Dvoje nam je, dakle, potrebno: moramo biti poučeni i moramo biti potpomognuti!«(7)

Svatko bi od ljudi sasvim iskreno mogao ponoviti riječi svetog Augustina: »Tvoja me ljepota neprestano privlačila, ali me odmah odvraćala moja bijeda i uzdišući propadao sam u glib grešnosti. Taj je glib bila moja tjelesna navika.«(8)

Iskustvo nas često uvjerava o tom. Koliko mladih provodeći život u učestalim grijesima odgovaraju na opomene svećenika ili dobrog prijatelja: »Istina, znam da ne valja, želio bih biti drugačiji, ali ne znam kako! Čini mi se da uvijek iskreno odlučujem, ali mi doskora ponestane snage...«

Tako i sveti Pavao: »Ja zbilja ne razumijem što činim, jer ne činim ono što hoću, nego činim što mrzim... Ja, naime znam da nikakvo dobro ne stanuje u meni, to jest u mom tijelu... moj se unutrašnji čovjek slaže u veselju s Božjim zakonom, ali vidim u svojim udovima drugi zakon, koji se bori protiv zakona moga uma te me zarobljava u zakon grijeha... Jadan ti sam ja čovjek!«(9)

U toj sklonosti na zlo čovjek je nalik majci koja želi zdravlje svog djeteta, znade da su mu potrebni dobra hrana i lijekovi, ali mu ne može pomoći jer nema hrane ni lijekova.

Naprotiv, ima mnogo mladih i starijih, djevojaka i momaka, koji po čestom primanju svetih sakramenata ispovijedi i pričesti i usrdnom, postojanom molitvom

(6) Summa 1—2ae 109, čl. 3, 1
(7) O milosti i slobodnom odlučivanju, pogl. 1
(8) Ispovijesti VII, 17
(9) Rim 7, 15—24

imaju od Svevišnjeg obilje unutrašnje milosti i... drže se. Možda zbog posebnih okolnosti ne znaju mnogo o Bogu i o vjeri, žive u teškim prigodama. Ipak su čvrsti!

Marija Goretti se silom prilika nalazila u najbližoj grešnoj prigodi. Njezino je vjersko znanje bilo skromno. Majka, nepismena, mogla ju je naučiti tek glavne molitve naše vjere i protumačiti najvažnije vjerske istine.

»Tu je očevidna Božja milost«, šaputala je majka. K tome je nadodao Papa Pijo XII: »Današnji svijet ne shvaća nadljudsku ljepotu kršćanske kreposti i snagu kojom trijumfira nad zlom u svakoj dobi, staležu i spolu, a mala Mučenica je živi svjedok za ono što može izvesti ljudska slabost utvrđena milošću...«(10)

Ako je, dakle, glavni uzrok grijeha duhovna slabost, onda će pravi lijek biti duhovna jakost i čvrstoća, koju možemo postići množinom u n u t r a š n j e m i l o s t i. Bez nje bi neminovno posustala slabašna ljudska narav.(11) Istina je da će se lakše održati i dulje odolijevati ako doživi pravu kršćansku dobrotu i ljubav onih s kojima živi, pa će znati više prakticirati nesebičnu dobrotu negoli krutu sebičnost u traženju ugođaja. Ali i to je milost Božja, kako ćemo kasnije vidjeti.

TRAŽIMO IZLAZ

Kad bolesniku krene nagore i lijekovi postanu bezuspješni, tad se liječnici skupe na vijećanje o tome, ne bi li trebalo promijeniti postupak i lijekove. Kad borba postane neuspješna i kad prijeti poraz, vojskovođe mijenjaju plan.

Kada djeca idu sve manje na vjeronauk, mladenci zanemaruju crkvena vjenčanja, bolesni i zdravi ispovijed, a narod crkvu, onda tražimo nove putove. Osobito to vrijedi ondje gdje riječ »poraz« znači širenje i množenje teških grijeha: psovke, mržnje, besramnosti, laži, prevare, nemar za časćenje Boga, za uskrsnu ispovijed i opasnost da će se krštene duše naći u »paklenskom« očaju još prije negoli im završi zemaljski život.

Kad bismo stali dokazivati kako će unatoč svim teškoćama ipak biti više spašenih nego upropaštenih, bes-

(10) Privatno pismo majci Marije Goretti, Oss. Rom. 6. VII. 1952.
(11) Usp. Zbornu molitvu XXI. nedj. kroz godinu.

korisno bismo gubili vrijeme. U vrijeme epidemije liječnici, u brodolomu mornari, u požaru vatrogasci ne prognoziraju hoće li broj spašenih biti veći od broja poginulih. Bili bi suodgovorni za smrt postradalih. Naprotiv, bez oklijevanja se žrtvuju za spas ugroženih.

Ako slobodu od grijeha smatramo manje važnom i ostavimo duše — svoje i tuđe — u grijehu, ako pustimo neka padaju u grijeh, neka žive u njemu, neka u grijehu i umiru, onda više ne spašavamo s Kristom. Više bismo priličili farizejima koji su se pozivali na zakon čak i tada kad su na smrt sudili Sina Božjega vičući: »Mi imamo zakon i po zakonu mora umrijeti!« (12)

Dobro je djelo krasiti Kristovo svetohranište cvijećem, uljepšavati zlatom i svilom, ali kad bi neprijatelj htio razrušiti svetohranište, onda bi oni koji zaista znadu prisutnost Gospodinovu, spašavali svete Prilike od oskvrnuća, a ne zlato od pljačke.

Ne možemo mirno počinuti.

Ne možemo počivati na dosadašnjim dostignućima. Problemi se mogu riješiti samo ako ih promotrimo u s v j e t l u n a š i h v j e r s k i h i s t i n a. Stoga promislimo dobro što je istina naše svete vjere s obzirom na milost, kako će i kojim sredstvima Božji narod živjeti, raditi i umirati u milosti Božjoj.

---

(12) Ivan 19, 7

Drugi dio

O MILOSTI

IZVANJSKA MILOST

četvrto poglavlje

Riječ »milost« ima razna značenja. Može značiti dobročinstvo, poklon koji se prima badave, nezasluženo, kao na primjer: pomilovanje, a možemo je shvatiti i kao osobinu nekoga tko nam je mio i time vrijedan prijateljstva, naklonosti i ljubavi.

Otuda toj riječi i posebna upotreba u teologiji. Tu se »milost« uzimlje u značenju nezasluženoga dara što ga Bog poklanja čovjeku zbog njegove vječne sudbine. Milost može biti izvanjska i unutrašnja.

Najprije ćemo promisliti naučavanje naše vjere o izvanjskoj milosti: koja je, zašto je i koliko se može njome polučiti, a potom i o unutrašnjoj milosti.

KOJA JE IZVANJSKA MILOST

Sam izraz hoće o njoj reći to da je izvan čovjeka, odnosno da čovjeku dolazi izvana, iz osjetnog svijeta. Zamjećujemo je izvanjskim osjetilima i ovisno o okolini. Izvanjska je milost npr: ako smo očuvani od brojnih prigoda u kojima možemo vidjeti, čuti, učiniti raznih grijeha. Izvanjska je milost prisustvovati bogoslužju, slušati milozvučno pobožno pjevanje, zajedničke molitve, naći se u dobrom, iskrenom i srdačnom društvu, doživjeti izraz velike dobrote, strpljivosti i ljubavi, slušati riječ Božju u propovijedima, u vjeronaučnoj pouci, pa i život i čudesa Gospodina Isusa Krista i primjeri svetaca. Nadalje, izvanjske su milosti: kao propovijed, vjeronauk, bogoslužni obredi, duhovne knjige, svete slike, važne za očuvanje milosti posvećujuće.

ZAŠTO IZVANJSKE MILOSTI

U nastojanju oko vlastitog spasenja, isto kao i oko tuđeg, prijeko je potrebna unutrašnja milost, ali se ni izvanjska ne smije omalovažavati, nipošto zanemariti.

Kad bi ih svećenici zanemarivali i ne bi u dovoljnoj mjeri pružali vjernima, iskazali bi se premalo gorljivi, premalo zainteresirani za njihovo duhovno dobro, bili bi odgovorni pred Bogom i pred zajednicom vjernih.

Istina, izvanjske milosti same po sebi ne donose i ne proizvode u duši unutrašnju milost. Ipak Gospodin često na izvanjske milosti nadovezuje posebne unutrašnje. »Gospodin slijedi svoje propovijednike«, govorio je sveti Grgur Veliki.(1)

Djela ljubavi prema bližnjemu mogu u duši proizvesti ugodno iznenađenje i ganuće zbog iskazane ili primljene dobrote, isključiti mržnju i srdžbu, ali se ti osjećaji ne zovu unutrašnja milost, kao što ćemo kasnije vidjeti.

Možemo biti uvjereni o velikoj važnosti i potrebi izvanjskih milosti iz velikih napora i žrtava koje je činio naš božanski Učitelj za svoga zemaljskoga života, a Crkva ih neprestano čini i naređuje svećenicima. Činili su ih toliki sveci, neka ih vjerni imaju u izobilju i neka dopru na sve strane svijeta i u svaki kutić ove zemlje.

Propovijedanje Božje riječi i naviještanje milosti i spasenja u vjeronaučnoj pouci potrebno je zbog Kristove riječi: »Idite po svem svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju!«(2)

Sveti Pavao poručuje Rimljanima da »vjera dolazi od propovijedanja«(3) i da »odluči Bog one koje vjeruju spasiti ludošću propovijedanja«(4). Stoga sam uzdiše: »Jao meni ako ne propovijedam Radosne vijesti!«.(5)

Timoteju, svom učeniku, savjetuje: »Propovijedaj riječ, pristupi (k vjernicima) bilo da im je zgodno, bilo nezgodno, kori, prijeti, opominji u svoj strpljivosti.«(6)

Od velike su važnosti također misije, dobra štampa, zajedničke pobožnosti, duhovne vježbe, odgojni zavodi.

(1) Sveti Grgur Veliki hom. 17 in Ev. de Com. Ev.
(2) Mk 16, 15
(3) Rim 10, 17
(4) I. Kor 1, 21
(5) I. Kor 9, 16
(6) II. Tim 4, 2

Mnogo je svetih ljudi u takvim institucijama ispoljilo svoju gorljivost, istrošilo svoje živote, kao na primjer: sveti Filip Neri, sveti Josip Kalasancij, sveti Ivan Bosko.

Još bismo mogli nabrojiti takvih izvanjskih milosti koje čuvaju vjeru, promiču dobra djela, potiču na pravo i iskreno čašćenje Boga i na vršenje djela ljubavi: prošteništa, zavjetna svetišta, karitativne ustanove itd. Sve to može djelovati na učvršćenje vjere, može biti zadovoljština za javne grijehe i zavođenje, a snažan je poticaj onima koji ne vjeruju i onima koji su otpali od vjere.

Izvanjska je milost živjeti daleko od prilike za griješenje. Poznato je kako često i kako ozbiljno baš to naglašava božanski Otkupitelj: »Ako te tvoje oko navodi na grijeh, iščupaj ga ... Ako te tvoja desna ruka navodi na grijeh, odsijeci je.«(7)

Sjetimo se napokon i strašne istine koju je izrekao sveti župnik iz Arsa: »Ostavite jednu župu dvadeset godina bez svećenika pa će ljudi obožavati životinje.«

Kad je riječ o spasenju svoje duše i duše drugih prema primjeru Spasiteljevu, prema primjeru apostola i svetaca, treba uložiti mnogo žrtava baš u to da se duše okruže mnogim izvanjskim milostima, osobito da se odstrani zavođenje i prilika za grijeh te da se Božja riječ naviješta.

Veoma je poguban potez, na propast mnogih duša, kad se iz javnog društvenog i privatnog obiteljskog života uklanja ono što zovemo izvanjskim milostima. Sigurno se možemo spasiti samo redovitim putem spasenja. Tražiti spasenje ili ga očekivati bez izvanjskih milosti bilo bi sasvim nelogično, kao kad bi vinogradar htio dobru berbu grožđa bez obrađivanja vinograda.

OGRANIČENOST IZVANJSKE MILOSTI

Sve su izvanjske milosti, pa i one ponajbolje kao naviještanje Božje riječi, nedostatne i bezuspješne, ako ih ne prati unutrašnja milost. Duša bi, naime, bez te unutrašnje milosti ostala nesposobna za spasonosne čine koji vode do smirenja u Božjoj ljubavi i do vječnog života u Bogu.

(7) Mt 6, 29 sl.

To je istina koju naviješta naša vjera, to je temeljna tvrdnja kršćanstva.

Sam Isus Krist izjavljuje da njegovo božansko propovijedanje neće spasiti duše bez unutrašnje Očeve milosti: »Nitko ne može doći k meni ako ga ne privuče Otac, koji me posla.«(8)

Isto nalazimo u dekretima Koncila: »Ako netko kaže da može samim naravnim sposobnostima ispravno i dostatno shvatiti i prihvatiti nešto dobra što ga vodi do vječnog spasenja ili da se može spasiti, to jest poslušati riječ Evanđelja bez rasvjetljenja i bez poticaja Duha Svetoga, koji svima daje radost u vjerovanju i milinu u prihvaćanju istine, taj se dao zavesti od duha zablude ne shvaćajući riječ Božju koja u Evanđelju kaže: — Bez mene ne možete ništa učiniti (Iv 15,5) — i onu Apostolovu: — Ne znači da bismo sami po sebi bili sposobni nešto pomisliti kao da bi dolazilo od nas. Ne, naša sposobnost dolazi od Boga«.(9)

Sveti Pavao na postavljeno pitanje, tko će ga izbaviti od smrtnonosnog tijela, odgovara: »Milost Božja po Isusu Kristu Gospodinu našem!«(10)

Sveti Ambrozije tumači tu istinu u komentaru svetog Luke otprilike ovako: Shvatimo što je čovjek. Sveti biskupski red, svećeničko ređenje, proročanski duh ne čine od čovjeka drugačije biće. Redovničko ga zavjetovanje i svetost mjesta u kojem boravi ne može obraniti. Ne daju mu sigurnost ni najveća umovanja ni poznavanje vjere. Najčvršće ga odluke ne mogu zaštititi. Zrelost dobi ne može mu biti garancija. Sveti život u prošlosti ni uz najveće naprezanje ne može ga očuvati od žalosnih posrtaja ako se stane uzdati samo u sebe i misliti kako će isključivo vlastitim snagama uma i volje sačuvati vjeru i živjeti kreposno.

Sveti Augustin lijepo obrazlaže: »Gledajte, braćo, veliko čudo: zvuk naših riječi udara u uši, ali je u nutrini čovjekovoj Učitelj, Duh Božji. Nemojte misliti da može itko išta nadnaravno shvatiti, naučiti od nekog drugog čovjeka. Mi možemo čovjeka taknuti zvukom svoga glasa, ali ako nije u nutrini duše Netko, koji poučava, onda zvuk glasa ostaje uzaludan... Riječi mi izgovaramo izvana, da, i nalik su radu vinogradara koji se trudi

(8) Ivan 6, 44
(9) II. Kor 3, 5 — Oranski koncil, II. cap. 7.
(10) Rim 7, 24 — Vulgata. Vidi izdanje Rupčić 1961.

oko loze. Hoda oko nasada, radi sve što najbolje zna i može, ali radio on što mu drago, može li on sam povećavati grozdove, umnožavati mladice? Može li ozeleniti jednu jedinu mladicu?«(11)

»Niti je što onaj koji sadi, niti onaj koji zalijeva, nego onaj koji čini da raste — Bog.«(12) Ako nije iznutra Duh Sveti koji poučava, uzalud se trudi jezik onoga koji govori izvana«, uči sveti Papa Grgur Veliki.

Opet navodim riječi svetog Augustina: »Duh Sveti djeluje iznutra tako da spasonosni lijek, pružen izvana, može polučiti svoju svrhu. Uostalom, kad bi i sam Gospodin Bog preko stvorenog sredstva govorio čovjekovu umu, a ne bi ga upravljao i poticao unutrašnjom milošću, ništa ne bi koristila izvanjska milost naviještanja Evanđelja.«(13)

I sveti Toma tvrdi također isto: »Što god navijestiš čovjeku izvana, uzalud je ako Duh Sveti iznutra ne udijeli razumijevanje. Ako Duh Sveti nije prisutan u srcu slušatelja, govor najrječitijega govornika ostaje besplodan, kao što ni sam Božji sin, utjelovljen, ne bi postigao nikakva rezultata da nije u isto vrijeme iznutra djelovao po Duhu Svetom.«(14)

»Kako je divna pojava našega Gospodina Isusa na tom svijetu — piše sveti Ivan od Križa, naučitelj svete Crkve. — Ipak koji nisu imali vjere i nisu po Božjem Duhu pristupali, koliko god ga izbliza promatrali i gledali njegova čudesna djela, nisu od toga imali nikakve koristi.«(15)

Toma Kempenac pozivlje pobožnu dušu neka pomno promisli ovu istinu: »Riječi mogu divno odzvanjati, ali ne mogu udahnuti duha, mogu biti milozvučne, ali ako Ti, Gospodine, šutiš, ne mogu rasplamtiti srca.«(16)

Za potpunije objašnjenje promislimo neke usporedbe:

Blaženi Klaudije Colombière tumači: u kazalištu lutaka jedna dozivlje drugu. Pozvana se lutka odazivlje i približi, ali ne zbog toga što je čula i razumjela zov, nego zbog toga što je lutkar okreće i primiče. Tako isto propovjednik govori, ali ako Gospodin Bog unutarnjom

(11) P. L. 35, 2004
(12) I. Kor 3, 7
(13) De civitate Dei XV, 6
(14) Lect. 6 in Jo. 14
(15) Uspon III, 35
(16) Nasljeduj Krista, III, 2

milošću ne kreće, ako ne potiče dušu, ostaje nesposobna za bilo koji spasonosni čin.

Predočimo sebi jedan svakodnevni prizor! Gospodarica treba dva pilića za goste. Ulazi u kokošinjac i govori naglas: »Ona dva bijela ću zaklati. Bit će dovoljno veliki!« Kokoši čuju glas, isto tako i pjetlići, ali ne razumiju o čemu je riječ i ne mogu se okoristiti onim što su čuli, da se spase. Obratno, na bačeno će zrnje pritrčati, bit će uhvaćeni i smaknuti.

Zamislimo mladića snažnih mišića, gorostasna, ali slabo nadarena i slabo pismena. Zadani sastavak iz književnosti s velikom će mukom izraditi jer pri pisanju ne koristi fizička snaga mišića nego je potrebna drukčija snaga, snaga uma i izobrazba.

Naviještanjem evanđelja priopćuju se ljudima istine naše vjere i potiču se na vršenje Božjih zapovijedi. Ali kao što prema gornjim primjerima zamjećivanje zvuka osjetilima nije dovoljno pilićima da se spase od pogibije i kao što snaga mišića nije kadra uredno razraditi zadanu temu, tako ni naravna darovitost, ni velika izobrazba stečena s ponajboljim ocjenama, niti ikakva naravna sposobnost bilo koje vrste nije dostatna da spoznamo i da prihvatimo spasonosne istine vjere, koje vode u Očev zagrljaj.

Zamislimo ugostiteljsku školu. Mladi žele učiti. Zgrada je lijepa, prostorije uredne, uređaj moderan. Tu su i nastavnici. Raspored pouke je napisan, nastava sređena, suvremena, ali škola nije opremljena potrebnim živežnim namirnicama. Ne može se reći, ako ručak ne bude na vrijeme, da je krivnja samo na nemarnim i lijenim đacima i nastavnicima. Kad bi netko to ustvrdio, postupio bi skrajnje nepravedno.

Isto tako ako nedostaje unutrašnja milost, pa bio apostolat ma kako ekspanziyan, organiziran i usklađen sa stvarnim potrebama vjernog naroda, možda i skup, ipak će ostati bez trajnoga rezultata, jer po sebi nije kadar ni u jednoj ljudskoj duši proizvesti nadnaravni čin spasenja.

To vrijedi za svekoliko nastojanje oko navješćivanja Evanđelja, za sve moguće metode, pa također i za propovijedanje, za vjeronaučnu pouku, pa makar onaj koji naviješta bio najsvetiji, najspretniji govornik, pedagog i metodičar.

Duh Sveti nam po Svetom Pismu svjedoči, da propovijedanje apostola Pavla donosi plodove po unutrašnjoj milosti, koja je djelovala u dušama slušatelja: »Gospodin... otvori srce tako da se prikloni Pavlovim riječima.«(17) Stoga se u pogledu kršćana koji stalno ostaju u smrtnome grijehu moramo zapitati: je li to zbog nedovoljne izvanjske milosti ili zbog pomanjkanja unutrašnje milosti?

Ako nedostaje unutrašnja milost, nema rješenja, niti se može naći lijeka samim nagomilavanjem izvanjskih milosti niti njihovim izvanjskim dotjerivanjem, to jest tehničkim usavršavanjem i organizacijom, što, dakako, ne valja nikad smatrati suvišnim i nepotrebnim.

Pravi lijek i prikladno rješenje bit će samo u boljoj i češćoj molitvi i u primanju svetih sakramenata, jer po tim milosnim sredstvima primamo unutrašnju milost za nova djela ljubavi prema Bogu i bližnjemu (na primjer: strpjeti se, oprostiti, poštivati, iskreno pohvaliti, darivati, veseliti se tuđem uspjehu, dobro tumačiti nerazumljive postupke poštivajući nepoznato, ali bez naivnosti). Tako osiguravamo vlastitu ustrajnost i životnu radost.

Promislimo opet neke usporedbe!

Kad bolesnik nema apetita za jelo i sve više slabi, ne može mu se pomoći time da mu se umjesto jednog tanjura priprave dva ili tri, cijela litra vina umjesto polovice. Moglo bi mu se jelo još više ogaditi. Može mu se pomoći samo lijekovima koji će mu vratiti apetit. Ako student ne može čitati literaturu jer ne zna stranog jezika, ne može mu se pomoći time da mu se nabavi novija knjiga ili u boljem izdanju, nego mora naučiti jezik koji ne poznaje.

Drugim riječima: izvanjsko je naviještanje Evanđelja, propovijedanje, jedno, (zaista važno i potrebno, kako smo vidjeli), a unutrašnja je milost drugo. Ne može se unutrašnja milost zamijeniti, niti nadoknaditi izvanjskom, kao što kava ne može biti slađa ako se ulije u ljepšu šalicu.

Trebamo rasvijetliti prostoriju. Osim električne instalacije treba nam i struja. Ako je u prostoriji tama zbog nestanka struje, nemoguće ju je rasvijetliti zamjenom osigurača ili jačom žaruljom, nego jedino strujom, ako ponovno dođe.

Iz toga zaključujemo kako se u evangelizaciji današnjega svijeta može doći do boljih rezultata, koji oči-

(17) Usp. Djela 16, 14

to neće moći dozrijeti u jednom samom apostolskom naletu.

Električni je uređaj to savršeniji što bolje provodi struju, dijamant to dragocjeniji što je prozirniji i što bolje propušta svjetlost. Rad je u apostolatu spasenja to savršeniji što bolje provodi milost, to jest što više unutrašnje milosti privodi ljudskim dušama.

Ima u apostolatu neumornih ljudi, svećenika i laika, koji se ni u čem ne štede, uvijek su spremni na svaki napor, na svaku žrtvu. Ulažu sve, razdaju sve, zapadaju gotovo u dugove, studiraju do iznemoglosti, troše snage do klonulosti, možda čak gube zdravlje i skraćuju život... Ipak moraju napokon uzdahnuti poput apostola: »Učitelju, trudili smo se, a ništa nismo uhvatili« (18).

Zašto?

Neophodno je potrebna unutrašnja milost za uspjeh u evangelizaciji.

Često se na raznim skupovima, na sastancima onih koji se zalažu u apostolatu govori i priznaje neuspjeh u nastojanju i u radu.

Događa se da oni koji prije nisu vjerovali i nakon apologetskih rasprava, nakon misija i nakon tečajeva duhovnih vježbi ostanu bez vjere i da se oni, koji su živjeli u grijehu, nisu obratili. Bilo bi neutemeljeno, kad bi se stalo brzopleto zaključivati: »Nema uspjeha jer su idioti, neodgojeni, nepristupačni, jer tko ima malo soli u glavi, tko je zdrave pameti, inteligentan, kulturno uzdignut, mogao je razumjeti svestrane, tako temeljito izložene dokaze.«

Ako uvažimo prije izložene istine, nećemo moći tako govoriti. Vjersko uvjerenje i obraćenje nije nipošto posljedica samog logičnog umovanja nego je plod unutarnje milosti prihvaćene s voljom i ljubavlju.

Nije dovoljno jasno i točno naučavanje, nego je potrebno i prihvaćanje dušom prosvjetljenom, potaknutom od unutarnje milosti Božje.

Stoga evangeliziranje strovaljuje vjerne u strašniji pakao ako samo snabdijeva razum spoznajama, a zanemaruje opskrbljivanje unutrašnjim milostima. Kaže, naime, Božanski Sudac: »Sluga koji, poznajući volju svoga gospodara, nije uradio prema njegovoj volji, primit će mnogo batina. A sluga koji je nije poznavao, a učinio nešto što zaslužuje batine, malo će ih primiti.«(19)

(18) Lk 5, 5
(19) Lk 12, 47—48

Kad sveti Pavao tvrdi da »naše borbeno oružje nije tjelesno, naprotiv, ono je božanski jako...«(20) moramo svakako tražiti uzrok zbog čega je toliko jalova zalaganja, toliko uzaludnih napora, zašto su uspjesi kratkotrajni a izgledi uvijek tako divni i obilni.

Događa se da su vjernici nakon divnih, trijumfalnih govorničkih nastupa očarani, ali ostaju neobraćeni. Lacordairea su hvalili zbog divnih govorničkih nastupa, a on je glasno uzdahnuo: »Da, na ispovjedaonicu se penju da me čuju, ali dok je Arški župnik propovijedao, grnuli su u ispovjedaonicu!«

Ako mimoiđemo navedena načela, onda ne preostaje drugo već zbog sve veće i savršenije aktivnosti napustiti molitvu, koja je veliko sredstvo za postizanje obilatih unutrašnjih milosti i time za plodonosan trud oko spasenja.

Ne valja se prevariti: ako posao svojim opsegom — makar u apostolatu — ili načinom na koji se obavlja, smeta približavanju duše k Bogu i odvraća od molitve, postaje prava nesreća. Nije i ne može biti Bogu na čast i slavu, nego upropašćuje duše...

Stoga crkveni naučitelj, sveti Ivan od Križa piše: »Oni koji su silno aktivni i žele obujmiti čitav svijet svojim propovijedanjem i izvanjskom požrtvovnošću neka znaju da će Božjem narodu više koristiti i Bogu više ugoditi — da ne govorim o dobrom primjeru drugima — ako bar polovicu svog vremena žrtvuju Bogu u molitvi. Tada bi, bez sumnje, polučili više uspjeha s manje napora zbog molitve i duhovne snage, koju bi u njoj stekli. Inače se sve svodi na »mlaćenje vjetra« i na postizanje jedva vidljivih rezultata ili čak gotovo neprimjetnih, ako ne možda i negativnih.«

Sažaljuje se i govori kako se treba čuvati takvih »koji hoće i traže samo aktivnost, neka sve samo izvana sja, neka se vidi, neka se čuje, a ne zapažaju gdje je žila iz koje izvire „voda živa", gdje je skriveni korijen iz kojeg klije mladica i dozrijeva sav plod.«(21)

Koliko ima takvih koji su u zbilji uvjereni, da je za suvremenoga kršćanina prijeko potrebna veza s Bogom po unutrašnjem životu milosti? Prevladava više neka vrsta precjenjivanja ljudskih snaga, nekakav apostolski

(20) II. Kor 10, 4
(21) Duhovna pjesma 28, 10

racionalizam. To je za produhovljenje suvremenog svijeta velika neprilika.

ŠTO ĆEMO ZAKLJUČITI

Izvanjski apostolat ima, prema tome, svojih granica. One su šire ili uže, već prema fizičkim, intelektualnim, moralnim silama i raspoloživom vremenu. Još treba osobito paziti da se ne prijeđu granice ovlaštenja ili poslušnosti zakonitom autoritetu. To možemo razabrati iz primjera Isusa Krista, koji izjavljuje da je poslan samo k izgubljenim ovcama doma Izraelova, i primjera apostola, kojima Krist naređuje: »Ne idite k poganima, ne ulazite ni u jedan samarijski grad!«

Prezaposlenost bez molitve ne spašava duše, nego ih upropašćuje. Upropašćuje čak i one koji bi ih trebali s Božjom pomoću spašavati.

Sveti Alfonz Liguori je često ponavljao svojim redovnicima koji su se spremali na apostolat: »Pravi apostol ne mora izvesti sve dobro koje vidi, nego samo ono dobro koje Bog od njega traži.«

Nije glavno raditi, niti mnogo i užurbano raditi, uz velike napore i silne izdatke, da bi se pokazao rezultat, nego je potrebno imati određen rad i izvoditi ga tako da doista pomogne dušama do Božje ljubavi u Kristovu kraljestvu. »Vrijednost se posla ne mjeri naporom — uči časni dominikanac Granata — nego se mjeri korisnošću.«

Između svekolike apostolske aktivnosti ponajbolje su one koje veći broj vjernih duša bolje i sigurnije vode k spasenju to jest k oslobođenju od grijeha.(22)

Kad se u vršenju apostolata ne stigne na sve, treba birati. Prvi kriterij izbora uvijek je ovaj: treba učiniti što je potrebnije dušama koje su u većoj opasnosti od vječne propasti. Isto tako kao kad smanjenje prihoda nalaže obvezatnu štednju, tada se izdaje samo najnužnije. Tako će se i liječnik pozvan k bolesnicima zadržati najprije kod onih koji su u najkritičnijem stanju.

U apostolatu se nužno moramo ravnati po istim načelima!

Često se prigodom svečanosti i proštenja velika briga posvećuje kićenosti, rasvjeti, glazbi i pjevanju; važno

(22) Usp. Lk 1, 77 b

će biti i pozivanje gostiju, dočekivanje i spremanje ručka; gotovo ništa vremena ni mogućnosti ne preostaje za sabrani pristup svetim sakramentima. Nema vremena bar donekle disponirati se i obnoviti Božju milost u duši kajanjem i dobrom ispovijeđu. To znači, nažalost, žrtvovati bitno zbog sporednog. Zato sada u euharistijskim kongresima više prevladavaju adoracija, ispovijedanje i pričešćivanje negoli procesije, zvonjava, iluminacija, glazbene točke.

Grazioli piše u knjizi 'Ispovijed mladih': »Množe se najrazličitije aktivnosti za spas mladih: vjeronaučni skupovi, tečajevi, predavanja, skupna hodočašća, razonoda... Ali tu bi trebalo postaviti mnogo pitanja. Okruženi ste djecom i mladima. Pružili ste im svoje prijateljstvo, pribavili razonodu s tolikim zalaganjem i troškom. Jeste li ih time pravo kršćanski odgojili? Mladi svećenici troše svoj život, žrtvuju najljepše godine svoga svećeništva, sate i sate, danju i noću se otkidaju od svoga studija, od molitve, samo da bi rješavali probleme mladih, da bi bili veseli i zadovoljni. Tješe se i opravdavaju: bar nisu u lošem društvu!

Ali to je premalo!

Razonoda i odmor su dobri ako su u zamahu milosti Božje. Unutrašnju duhovnu izgrađenost može suvremenom kršćaninu dati samo Božja milost. Možda smo stali paliti tamjan onom naturalizmu koji je poput suvremenog pelagijanizma.«(23)

Bitno mora biti bitno, a sporedno doista sporedno u našem kršćanstvu i u vršenju apostolata. Tada neće mladi bespomoćno prigovarati: »Peru nam perje, a duše su nam gladne« i vapiti: »Kruha mi hoćemo, jednostavnoga kruha, a ne kićene stolove...«(24)

Neumornim i nepokolebivim oslobađanjem od grijeha to jest, vraćanjem u milosni život, osjetit će sigurnost u svome ljubežljivom odnosu prema Bogu i Kristu, Spasitelju i gladna će duša postati zasićena dobrima Gospodnjim(25).

(23) Torino 1943., str. 4 sl.
(24) Veritas, 6/1971., Zagreb
(25) Usp. Lk 1, 54

POSVEĆUJUĆA MILOST

peto poglavlje

ŠTO JE POSVEĆUJUĆA MILOST

Za život po Božjim zapovijedima nisu dovoljna sva naravna pomagala, kako je rečeno, niti sve izvanjske milosti, nego je bezuvjetno potrebna unutrašnja milost.

U čemu se sastoji unutrašnja Božja milost?

Sastoji se u činjenici da Bog sam postaje prisutan u opravdanoj ljudskoj duši, on se, Trojedini, dariva duši. Ujedno joj svojom prisutnošću dariva osobine božanske naravi, po kojima mi, kršteni, postajemo dionici Božanske naravi. To nisu dvije odijeljene milosti već dva elementa istog milosnog uzdignuća čovjekova. Milost je u čovjeku po Božjoj prisutnosti kao što je dan po prisutnosti sunca. Kao što dan ne može biti bez sunčeva domašaja tako ne može ni milost bez Božje prisutnosti u duši.(1)

Lišen Božje prisutnosti, čovjek nije kadar učiniti nijedan nadnaravni čin, vrijedan pristupa vječnoj Božjoj ljubavi.

Razlikujemo unutrašnju milost koja čini dušu svetom i koja čini dušu aktivnom u nadnaravnom smislu. Prvu zovemo: milost posvećujuća i nju prate ulivene kreposti vjere, ufanja i ljubavi, a druga je djelotvorna.

Koju od tih dviju treba čovjek da pripadne Bogu? Treba jednu i drugu.

Najprije riječ o posvećujućoj milosti, zatim o onoj drugoj, djelotvornoj.

(1) Usp. Tanquerey: De gratia

Po milosti imamo božanski život

Najprije navodim izjavu koncila: »Vječni je Otac slobodnom i tajnom odlukom svoje mudrosti i dobrote ... odlučio ljude učiniti dionicima božanskog života i kad su u Adamu pali, nije ih napustio.«(2)

Sin je Božji postao čovjekom. Umro je na križu da ljudi »imaju život i da ga imaju u izobilju«.(3)

»Kristovo djelo otkupljenja samo po sebi ide za spasom ljudi — govori opet Koncil. — Poslanje Crkve ide za spasom ljudi, koji se ima postići vjerom u Krista i njegovom milošću ... da se Kristova vijest otkriva svijetu riječima i djelima i da se saopćuje njegova milost.«(4)

Isusove su riječi upućene Nikodemu: »Zaista, zaista kažem ti, tko se ponovo ne rodi, taj ne može vidjeti kraljestva Božjega«.(5)

Kristova Crkva izvršuje božanski zadatak svojim apostolatom, naviješta i saopćuje božanski život: »Koji vjeruju u Krista ... ponovo su rođeni, ne iz raspadljivog sjemena, nego iz neraspadljivog, po riječi živoga Boga (usp. 1. Petr. 1, 23), ne iz tijela nego iz vode i Duha Svetoga« (usp. Iv 3, 5—6). (6)

Kakvo je to novo rođenje, kakav je to život? Očito nije riječ o naravnom životu, o tjelesnom, koji ljudi imaju neovisno o Kristovu otkupljenju, neovisno o Crkvi, bez obzira na evangelizaciju.

Nadnaravni je to život. U katekizmu upisan kao posvećujuća milost. Ljudima se saopćuje svetim krštenjem, kojim se opravdavaju od krivnje. Ali nadnaravni život nije samo u tom što je čovjek slobodan od nečega, nego u tom što čovjek prima i posjeduje. Prema Kristovoj izjavi prima, jer reče: »Ako me tko ljubi, držat će moju riječ i moj Otac će ga ljubiti; k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti.«(7)

Milost dakle posvećujuća jest: prisutnost Boga u duši čovjeka opravdana od krivnje. Duša ujedno prima nove kvalitete: svetost, krasotu koja Gospodinu »odgovara« poput onih evanđeoskih uzvanika koji su za kra-

(2) Dogmatska konstitucija o Crkvi, LG 2
(3) Ivan 10, 10
(4) Dekret o apostolatu laika, AA 5, 6
(5) Ivan 3, 3. Izdanje Rupčić 1961
(6) Dogmatska konstitucija o Crkvi, 9, 1
(7) Ivan 14, 23

ljevsku gozbu ne samo ostavljali svakidašnje prašno odijelo nego i primali svadbeno ruho kakvo je kralju odgovaralo.(8)

Tako prisutnost Božja znači duši veličanstvenu promjenu kao iznenadna prisutnost struje od koje zasja žarulja na pisaćem stolu.

Po toj svetosti i krasoti dragi smo Bogu. Dar je Božji, vredniji od svega stvorenog i koji premašuje sva druga Božja dobročinstva čovjeku: imamo pravo zvati se, i jesmo, djeca Božja.(9)

U duši opravdanoj od krivnje Bog je prisutan a k t i v n o, ne samo statički poput naših kipova na oltaru.(10) On će po mjeri čovjekove suradnje izvesti posvećenje. Prisutnost sunca nećemo uzeti samo statički jer je daleko i visoko na nebeskom svodu, ono će svojim zrakama u rano proljeće otopiti snijeg, izvesti iz zemlje travu, cvijeće i plodove. Gospodin Bog daruje sebe da ga posjedujemo i koliko god puta pravedni prima viši stupanj milosti, biva sve većma prožet prisutnošću Svetoga, kako se očitovalo u životu svetaca, osobito kontemplativnih.

Svojom slobodnom voljom i božanskom dobrotom Spasitelja, imamo Boga kao svoga. Potpuno i savršeno imat ćemo ga, doduše, u drugom životu, po blaženom gledanju, a u ovom samo početno: po vjeri i ljubavi. Sveti Ivan to kazuje: »Sada smo djeca Božja, a što ćemo biti, još se nije očitovalo.«(11)

Kada, dakle, kršteni uzdišu: 'Bože moj!' to nije prazna riječ. Uzdisaj je istinski utemeljen. Između Boga, koji nije daleko i visoko, i čovjeka opravdanog od krivnje, nastaje pravo prijateljstvo, ali za zemaljskog života, života u tijelu, ne tako stalno i ne tako čvrsto da se ne bi moglo raskinuti. Ne raskida ga Bog! Ovisi uvijek o slobodnu čovjekovu izboru koji je kolebljiv, promjenljiv, ovisi u svakom trenutku o slobodnoj čovjekovoj odluci.

To prijateljstvo je p r o g r e s i v n o. Koliko veći stupanj posvećujuće milosti, toliko većma Bog prožimlje dušu novim iskazima ljubavi i naklonosti, kao što dan raste od prvog jutarnjeg svanuća sve do vrućeg

---

(8) Usp. Mt 22, 11
(9) Usp. I. Ivan 3, 1
(10) Zato riječ 'posvećujući' — particip aktivni, a ne pasivni
(11) I. Ivan 3, 2

podneva, tako i prisutnost Božja i intenzitet prijateljstva.

Zrnce pšenice klije pod utjecajem topline i vlage. Sadržava u sebi i stabljiku i klas jer se kasnije iz njega izvija i razvija u povoljnim okolnostima. Početna posvećujuća milost, ako ostane trajno u duši, vodi čovjeka do potpunog sjedinjenja s Bogom u blaženu gledanju: »Bit ćemo mu slični... vidjet ćemo ga onakva kakav jest.«(12)

To je novi život za čovjeka, nadnaravni, pobožanstveni život: prisutnost Boga. Tko Njega posjeduje, kažemo: ponovo se rađa. Tko Njega gubi, umire, propada. Tko ga ponovno pribavlja, uskrsuje na novi život. Tko ga drugima posreduje, kažemo sa svetim Pavlom: rađa ga za vječnost.(13) Tko Njega istjeruje iz duša drugih ljudi zavođenjem na grijeh, kažemo: ubojica je koji ubija dušu.

Neprolazna djela grčkih i latinskih crkvenih otaca pokazuju kako je milost bila glavni predmet njihovih govora (homilija) i njihovih spisa.

»Bacite komad željeza (usporedba crkvenih otaca) u užarenu peć. Željezo ne gubi svojih osobina, no ipak postaje žarko i svijetlo poput samoga ognja. Postaje savitljivo i kovko, širi oko sebe svjetlost i toplinu. Poprimilo je osobine ognja te stalo poput vatre grijati, paliti, svijetliti i pržiti sve unaokolo.

Slično možemo reći i o duši koja je u milosti: ostaje, doduše, i dalje stvoreno biće, ograničeno, nesavršeno, ali prožeto nečim novim, proniknuta više ili manje svojstvima božanske naravi. Našim je očima nedostupno, mašti nepristupačno, ali umu objavljeno: ljudsko i božansko skladno sjedinjeno, divno spojeno kao željezo i vrućina u jednoj i istoj željeznoj masi.«(14)

Dioništvo u Božanskoj naravi

Milost se u Evanđelju uspoređuje s dragocjenim biserom i skrivenim blagom (15). Vrijedno ga je čuvati više od svega, žrtvovati za nj sve, pa i sam život.

Milost opravdanja — kaže sveti Toma — makar bila najnižeg stupnja, na primjer upravo krštenog djeteta,

---

(12) I. Ivan 3, 2
(13) Usp. I. Kor 4, 15 Gal 4, 19
(14) A Oddone: I problemi della grazia divina
(15) Mt 13, 44—46

vrednija je od svih naravnih prednosti, više od sve stvorene ljepote i stvorenog materijalnog blaga.

Zašto?

Biti dionik nečije naravi znači imati svojstva dotične naravi. Tako minerali nisu sposobni za vegetativni život, biljke nemaju svojstva životinjske naravi. Životinje ne mogu izvesti nijedan čin intelektualnog života koji je vlastit ljudima, razumnim bićima.

Čovjek je biće tjelesno, duhovno i božansko, to jest živi životom fizičkim, intelektualnim i nadnaravnim. Prvim se bavi biologija, drugi proučava filozofija, a treći je predmet teologije. Živjeti nadnaravnim životom, božanskim, to jest biti dionik božanske naravi, znači primiti svojstva Božje naravi.(16)

Prigodom Isusova svečanog ulaska u Jeruzalem vikali su učenici: »Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!...« Farizeji su protestirali. Isus im mirno odvrati: »Ako oni ušute, kamenje će vikati!«(17) U tom bi, dakle, slučaju kamenje poprimilo svojstvo ljudske naravi. Po milosti postajemo dionici božanske naravi, znači poprimamo svojstva božanske naravi: spoznanje i ljubav božansku.

Božansko spoznanje je intuitivno

Sjetimo se obraćenja svetog Pavla: najprije svjetlost s neba, zatim pad s konja i poklik: »Tko si Gospodine!« Uđe u grad, posti i nekoliko dana kasnije već naviješta Krista...(18) To znači otprilike ovo: Slušaš, naslutiš, shvatiš, prihvatiš, sve u tren oka.

Ljudsko spoznanje je diskursivno, to jest obično mu prethodi mnogo razmišljanja, sumnji, nesigurnosti. Čovjek razmatra razloge za i protiv, ulazi u raspravljanje s drugima da bi raščistio slutnje. Dug je put do konačne sigurnosti u spoznaji! To je osobina ljudskog umovanja.

Danas je doba raspravljanja. Suvremeni je čovjek uvjeren da će jedino diskusijom i to svestranom, doći do sigurnih spoznaja i zaključaka, razbiti sve sumnje i nesigurnosti, sve slutnje pretvoriti u jasnoću. Raspravlja i o opstojnosti Božjoj i o postojanju duše i o prekogrobnom životu...

---

(16) Franco della Fiore: Il nuovo catechismo antico, Torino 1971. str. 369 sl.
(17) Lk 19, 40
(18) Dj 9, 3 sl. 22, 6 sl. 26, 12 sl.

Isus Krist je u kafarnaumskoj sinagogi raspravljao o svojoj trajnoj prisutnosti u svijetu, a rezultat diskusije: »Mnogi se njegovi učenici povukoše i nisu više išli s njime.«(19)

Raspravljanje nije bilo približenje božanskim stvarnostima.

Isus započinje raspravu i s Nikodemom, koji se živo interesira.(20) Dijalog ubrzo postaje monolog, raspravljanje prestaje, Nikodem stane pozorno slušati dok Isus nastavlja... Rezultat nije negativan: nekad noćni posjetilac zbog straha pred Židovima, kasnije dolazi bez straha na Isusov grob i sudjeluje pri pogrebu.(21)

U Petrovu nastupu na dan dolaska Duha Svetoga nema rasprave, nema dijaloga. On iznosi same činjenice, čisti navještaj istine koju Židovi trebaju »primiti do znanja i pažljivo poslušati«.(22) Oni pažljivo slušaju, on nesmetano govori.

Rezultat izvanredan: »Oni, dakle, prihvatiše njegovu riječ i krstiše se... oko tri tisuće ljudi.«(23)

Intuitivno spoznanje istine — očigledna milost! Bez milosti nema intuitivnog dokučivanja božanskih stvarnosti, a raspravljanje je naravna metoda, prikladna za naravnu spoznaju.

Sukobi 'mladih' i 'starih' ne izviru iz neprijateljstva niti iz mržnje, Bože sačuvaj! To su povremeni nesporazumi, krivo je veće ili manje nerazumijevanje. Jedna i ista stvarnost života i svijeta gledana s raznih gledišta, ima raznolike izglede. Mladi žele sami prosuditi što im odgovara i nemaju straha da će se zabuniti, da će život upropastiti.

Intuitivna spoznaja koju Bog daje vjernima po milosti posvećujućoj, bila bi korisna jednima i drugima. U smirenom promatranju vlastitog i tuđeg stava mogli bi pronaći zajednički jezik. Ne bi stariji u očima mladih izgledali samo kao staromodni, sitni buržuji, glupaci koji ništa ne razumiju. Ne bi ni mladi u očima starijih poput male djece čak i u osamnaestoj i dvadesetoj godini trebali tutorstva i sugestije kao što trebaju svakidašnju hranu. Mogli bi mladi naslutiti u savjetima i zabrinutosti svojih roditelja i odgojitelja izraz ljubavi i dobro-

---

(19) Ivan 6, 6
(20) Ivan 3, 1—21
(21) Ivan 19, 39
(22) Djela 2, 14 sl.
(23) Djela 2, 41

hotnosti, i ne bi se osjećali napadnuti u svojoj samostalnosti.

Tako je životno načelo svetoga dječaka Dominika Savija vrlo razborito i duboko sadržajno: »Radije smrt, nego grijehe!« Dao je naime prednost smrti nego li životu u grijesima i njegova je pronicavost kao što znamo u odabiranju svega što je lijepo, istinski dobro i pravedno, bila doista izvanredna.

To je posvećujuće djelo Duha Svetoga u duši koja živi u milosti.

Nadalje je osobina:
božanska ljubav

Opet tražim svjedočanstvo Božje riječi jer je u njoj poruka. »Teško se umire za pravednika, a za dobročinitelja možda bi se tko i usudio umrijeti. Ali Bog pokaza svoju ljubav prema nama time što je Krist, dok smo još bili grešnici, umro za nas.«(24)

Tu sveti Pavao predočuje dvije vrste ljubavi: naravnu, ljudsku i nadnaravnu, božansku ljubav. Drugu je pokazao Krist.

U svetom Petru je klica božanske, nadnaravne ljubavi kad uvjerava Isusa: »Kad bih morao s tobom i umrijeti, sigurno te ne bih zatajio.«(25) Bila je ipak preslaba da bi mogla odoljeti. Zatajio je.

Tijekom povijesti tisuće i tisuće kršćana, a među njima i Petar, umiru za Krista mučeničkom smrću. Svjedoče nadnaravnu ljubav! Zbog same nade u božansku vječnost ostaju mirni i vedri u svojim zadnjim časovima... Po naravnoj se ljubavi teško umire za bilo koga, teško i za dobročinitelja i za prijatelja.

Kakvim motivima može danas sebe moderan čovjek, suvremeni kršćanin, mladi i stariji oduševiti za Krista i odvratiti od neuravnoteženog, strasnog uživanja zemaljskog života? Tko ljubi svijet, u njemu nema ljubavi Očeve!«, zaključuje sveti Ivan.(26) Razumije se, nema dovoljno jakih motiva!

Ni dobar glas, ni ugled, ni napredak naroda, niti obećanje buduće sreće u braku, u obitelji, u potomstvu nisu današnjem čovjeku uvjerljivi motivi.

Nadnaravna je ljubav iznad naših naravnih mogućnosti!

(24) Rim 5, 7—8
(25) Mt 26, 35
(26) I. Ivan 2, 15

Naravno je biti prijazan prema onima koji su nam dobri, koji su nam susretljivi i blagi. Roditelji hvale i nagrađuju, kore i kažnjavaju svoju djecu no ipak uvijek jednako žele njihovu prijaznost i srdačnu odanost. Djeca, i kad su prkosna i nepokorna, ne očekuju grubost i bešćutnost svojih roditelja, nego dobrotu i osjećajnost. Žena očekuje od muža nježnost i strpljenje isto i muž od nje, unatoč slučajnih nedostataka.

Otkuda potrebna sposobnost za takva nadanja i priželjkivanja, bez kojih život postaje nemoguć, neljudski? Je li dovoljno samo naravno spoznanje? Nije dovoljno! Dokazuje svakidašnje iskustvo.

Posvećujuća milost je tiha, nečujna aktivnost Božjega Duha u duši. Dok roditelji paze na posvećujuću aktivnost Božju u duši svoje djece, u vlastitim dušama, dok se bračni drugovi pomažu da održe isti Božji dar primljen na krštenju, osiguravaju ne samo naravnu snošljivost u braku, u obitelji i društvu, nego i nadnaravnu, božansku ljubav, koja nikad ne prestaje.(27)

Ako se iz društva, iz ljudskih odnosa isključi tiha posvećujuća aktivnost Božjeg Duha, razoren je temelj, a ostalo se srozava samo po sebi poput niza naredanih karata, odlomljene grane s kojom se zajedno pada u propast, kao što je i Samson, oslijepljen, pod ruševinama građevine kojoj je sam rasklimao potporne stupove, zaglavio zajedno s filistejskim knezovima, kako čitamo u Bibliji.(28)

Nadnaravna je ljubav rezultat posvećujućeg Božjeg djelovanja u duši krštenih koji žive u milosti. Kršćanin postaje progresivno sve sposobniji ljubiti Boga zbog njega samoga, vršiti zapovijedi Božje ne samo zbog toga da 'dugo živi i da mu dobro bude na zemlji' nego zbog Njegove milosti i nade koja ne vara, iskazivati bližnjemu ljubav osobito zbog sreće, koristi i zadovoljstva samog bližnjega. Time se sviđa Bogu kao što se i Božja ljubav očitovala ljudima samo zbog čovjeka.

U konstituciji o Crkvi čitamo poruku II. vatikanskog koncila: »Opravdani u Isusu Gospodinu, postali su.. po krštenju vjere uistinu Božja djeca i dionici božanske naravi i zato uistinu sveti. Oni, dakle, moraju uz Božju pomoć živeći, držati i usavršiti svetost koju su primili.«(29)

(27) Usp. I. Kor 13, 8
(28) Usp. Suci 16, 26 sl.
(29) LG 40, 1

Neki, nažalost, poslije koncila smatraju osporavanje, protivljenje i raspravljanje očitovanjem Duha Božjega u krštenih, osporavanje djece roditeljima, mladeži odgojiteljima, vjernika svećenicima, svećenika biskupima i Papi, Kristovu namjesniku.

Po milosti je duša Božji hram

Među božanskim osobama je savršeno jedinstvo. Prema tome Bog se nerazdijeljeno — jedan po naravi, a troj osobama — predaje duši. To je čin Božje ljubavi i zato ga posebice pripisujemo Duhu Svetom, prema Božjem svjedočanstvu: »Ljubav je Božja izlivena u našim srcima po Duhu Svetomu koji nam je dan«.(30) Kao što se stvaranje svijeta posebice pripisuje Ocu, prvoj Božanskoj osobi, otkupljenje Sinu, Isusu Kristu, tako se trećoj Osobi, Duhu Svetom, pripisuje posvećenje.

Sveti Pavao govori Korinćanima: »Zar ne znate da je vaše tijelo hram Duha Svetoga koji stanuje u vama i koji vam je dan od Boga? Ne znate li da ne pripadate sami sebi?«(31)

Crkveni su oci u svojim spisima često raspravljali o prisutnosti Boga u čovjeku po milosti. Već je Ignacije snažno izrazio baš tu činjenicu u času svoga mučeništva.

»Sudac Trajan ispituje Ignacija Antiohijskoga, kako mu je ime. Pri tom ga oslovi pogrdnim nazivom 'opaki vraže'. Sveti Ignacije mu odvrati:

— Nitko neka ne zove vragom onoga koji je nosilac Boga. Zovem se Kristofor — nosilac Krista.

— Ti imaš, dakle, uza se Raspetoga?

— Da, Kristofor je onaj koji u svojoj duši nosi Krista. Sasvim sigurno i istinito jer je zapisano: 'Prebivat ću u njima, svoj ću boravak imati u njima'.

Trajan je odlučio:

— Neka Ignacije koji se hvasta da u sebi nosi Krista, bude predveden u Rim za hranu zvijerima.«(32)

Drugi vatikanski koncil potvrđuje: »Duh stanuje u Crkvi i u srcima vjernika kao u hramu i u njima moli i daje svjedočanstvo o njihovu posinovljenju.«(33)

(30) Rim 5, 5
(31) I. Kor 6, 19
(32) Ruinart: Acta Martyrum
(33) O Crkvi LG 4.

Budući da nam je Božja prisutnost u duši opravdanoj od krivnje po milosti posvećujućoj, vjerom zasvjedočena istina, moguć nam je život u sjedinjenju s Bogom i stalno ljubežljivo prijateljevanje s Prisutnim.

»Nije naime posrijedi maštanje, niti kakvo naklapanje, nego sveta istina, utemeljena Božjom riječju. Veliki mir, veliku radost može ta istina unijeti u dušu. Kako u obitelji živimo i razgovaramo s ocem i s majkom, s braćom i sa sestrama, tako u svojoj unutrašnjoj aktivnosti može duša povjerljivo i srdačno saobraćati s Ocem, Sinom i Duhom Svetim. Stvara se srdačna povjerljivost koja nadilazi sve mijene života pa i samu smrt, jer Krist nikada ne umire.«(34)

Mistično Kristovo tijelo

Nije moguće ni približno opisati da se zadovolji čovjekova mašta, nemoguće je predočiti u svim potankostima što slijedi iz te činjenice: Milost čini krštene živim udovima Isusa Krista. S njime smo jedno tijelo.

Vjernima govori II. vatikanski koncil: »Dajući svoga Duha On (Krist) svoju braću sazvanu iz svih naroda, na mistični način sastavlja kao svoje tijelo.«(35)

Isus je sam htio tu činjenicu predočiti svojim vjernima kad je rekao: »Ja sam pravi trs i moj je Otac vinogradar... on pročišćava svaku mladicu koja rađa rod, da rodi više roda. Vi ste mladice.«(36)

Ta nam istina, dobro proučena i ozbiljno shvaćena, može objasniti heroizam svetačke požrtvovnosti. Po njoj su obični ljudi bili kadri izvoditi junačka djela milosrđa na korist bližnjemu sve do žrtvovanja vlastitog života.

Kad bi krštene prožela ta istina vjere, ključala bi u njima nesebična ljubav prvih kršćana, bila bi nam velika djela najvećih apostola Crkve sasvim obična stvar, kao logična posljedica našeg vjerovanja i sjedinjenja s Kristom.

Uvjet blaženog života s Bogom

Čovjek je po posvećujućoj milosti pobožanstven. Nije više samo obično, prolazno biće: »Uzeti smo u mi-

(34) Calabria: Instaurare omnia in Christo
(35) Dogmatska konstitucija o Crkvi, 7, 1
(36) Ivan 15, 1 sl.

sterije njegova života, učinjeni slični Njemu, s Njim umrli i uskrsnuli, dok ne budemo s Njim kraljevali.«(37)

Kad imamo u sebi klicu božanskog života, sposobni smo doživjeti istu božansku sreću koju sam Gospodin Bog posjeduje. Po posvećujućoj milosti duša, po naravi nesebična, postaje sposobna radovati se sreći koja je Bogu vlastita, naime, radovati se što je drugi sretan, što je drugi zadovoljan, radovati se tuđem uspjehu.

Velike ličnosti, državnici, direktori banaka i poduzeća dolaze u službene posjete. Pripravlja im se doček, svečana večera. Njihovi šoferi nisu za stolom. Njihovo je mjesto drugdje, za nekim drugim stolom, možda u drugoj restauraciji, među drugima. Naš Gospodin Isus, naprotiv, nagrađuje svoje sluge jednakom radošću, da, naime, 'jedu i piju za njegovim stolom, u njegovu kraljevstvu.'(38)

Na svadbi se zaručniku i zaručnici nudi pečenje u isto vrijeme kad i ostalim svatovima i ne nalijeva se u čašu zaručnikovu ponajbolje vino, a svatovima lošije. Ne, nego svi uzvanici jedu isto jelo i piju isto piće kao i mladoženja i mlada. Tako i u Kristovu kraljevstvu svi izabrani uživaju istu neizmjernu i vječnu ljubav koju im sam Bog očituje.

Spomenut ćemo još nekoliko primjera.

Slijepac ne može uživati u ljepoti divnoga krajolika, obasjanog sunčanim zrakama, a gluhi ne može osjetiti milinu i sklad glazbenog festivala. Tako ni onaj koji je lišen milosti posvećujuće, nema osjećaja i ne može uživati u Božjoj radosti.

Kad bismo psu dobacili komadić salame, pojeo bi ga slasno i slatko. Voćka ne može uživati u takvu zalogaju, bio on kako mu drago slastan.

Voćka je također živa, ali postoji razlika. Za užitak hrane potreban je, naime, ne samo vegetativni život biljke, nego i senzitivan, osjetni život životinje. Drugim riječima, nije dovoljno živjeti samo poput biljaka, nego bar poput životinja da se mogne osjetiti slatkoća meda.

U ruke dječaku petog razreda došla je divna, do skrajnosti zanimljiva knjiga. Toliko ga zaokupila da je gotovo zaboravio i na večeru i neće počinuti dok je ne pročita do zadnje stranice. Ali dok ju je svojoj maloj sestrici čitao, odnosno pripovijedao, mačka je lijeno zijevala, uopće nije pokazivala zanimanja.

(37) Dogmatska konstitucija o Crkvi, 7, 5
(38) Lk 22, 30

Razlog je jasan! Za razumijevanje priče i užitak u njoj nije dovoljan senzitivan život, koji je vlastit životinjama, nego je potreban intelektualni, vlastit ljudima. Potrebno je, dakle, živjeti poput razumnog ljudskog bića.

Božanski život nije jednak ljudskome. Božji je neizmjerno savršeniji od našega. Stoga ne možemo svojim naravnim životom niti zamisliti, ni zamijetiti užitak radosti božanske. Treba nam živjeti njegovim životom, živjeti kao što On živi. Tako će tek ljudsko biće moći shvatiti i uživati vječnost i neizmjernost božanske sreće.

Ne trebamo žaliti što se u Kristovu kraljevstvu ne zadovoljavaju tjelesne potrebe, kao da će, tobože, izabranima nešto nedostajati. Tijelo, naime, ostaje trulo u grobu do sudnjega dana. Nitko ne misli da proljetnoj krasoti prirode nedostaje snježni pokrivač, a niti dvadesetgodišnji mladić ne osjeća nedostatak u svojem zadovoljstvu zato što nema igračaka, bez kojih u djetinjstvu nije mogao zamisliti svoju radost. No Gospodin Bog u svojoj svemogućoj dobroti i neizmjernoj ljubavi prema čovjeku čini čudo pa svim ljudima pruža mogućnost da žive božanskim životom, da počnu živjeti kao što On živi i da napokon budu s Njime zauvijek u Njegovoj ljubavi. Još je jedna važna činjenica obzirom na posvećujuću milost.

Posvećujuća milost je jakost duše

Često se govori o ljepoti duše u posvećujućoj milosti. Osim ljepote ta milost daje duši i snagu, kao što je i Samsonu kosa bila i ljepota i snaga.

Možemo je usporediti s premazom lakova na pokućstvu. U isto vrijeme čini drvo ljepšim, sjajnijim i čuva ga od crvotočina. Tako posvećujuća milost čini dušu ljepom po Božanskoj krasoti i daje snagu kojom se može sačuvati od naravnih posrtaja i padova, koji su inače neminovni.

Milost je, dakle, neophodno potrebna za udioništvo u Kristovu kraljevstvu, ali, po riječima Billota, također i za ovaj život: »Potrebna je bezuvjetno da se mognemo uklanjati kroz dulje vrijeme smrtnim grijesima. Čovjek se bez posvećujuće milosti, ako je kajanjem odmah ne nadoknadi, ne može održati nego će ponovo zapasti u nove grijehe.«(39)

(39) O milosti str. 109

Ta je istina:

(a) utemeljena na Svetom pismu
(b) u skladu s naučavanjem koncilâ Crkve
(c) podržavaju je sveti Oci
(d) najopćenitije prihvaćena; zastupa je sveti Toma Akvinski i ponajbolji teološki stručnjaci.

(1) Isus je, naime, u svom govoru nakon posljednje večere rekao učenicima neka ostanu sjedinjeni s Njim kao mladice na trsu. Rekao je i razlog: »Ako tko u meni ne ostane, bacit će se kao mladica napolje i osušit će se. Takve potom skupe i u oganj bace da gore.«(40) Samo nas smrtni grijeh dijeli od trsa i suši. Stoga dok čovjek posjeduje posvećujuću milost, ne može postati suha mladica.

Sveti Pavao također, u poslanici Rimljanima ponavlja istu Učiteljevu misao: »Tko će me izbaviti od ovoga smrtonosnoga tijela? Milost Božja po Isusu Kristu, našem Gospodinu!«(41) Tim riječima očito misli označiti posvećujuću milost jer malo kasnije piše: »Niste primili duha ropstva da ponovo budete u strahu, već ste primili Duha posinjenja kojim vičemo: Abba — Oče!«(42) Upravo nas ta milost čini Božjom djecom.

(2) Nauku Svetog Pisma obrazlažu koncilski dokumenti.

Koncil u Kartagi, čije je dekrete potvrdio papa Celestin I. kao ispravne smjernice za cijelu Crkvu, izjavljuje: »Tko kaže da milost Božja, po kojoj je čovjek, u Isusu Kristu našem Gospodinu, opravdan od grijeha, može samo postići oproštenje već učinjenih grijeha, a ne također i pomoć da ih ponovo ne čini, zabludio je.«(43)

Isti koncil nastavlja: »Tko kaže da nam je milost opravdanja dana samo zato da možemo lakše samom slobodnom voljom ispunjavati ono što nam je naloženo, a mogli bismo Božje zapovijedi tobože i bez milosti, makar s većom teškoćom ispunjaviti, u zabludi je.«(44)

Koncil opet izjavljuje: »Zabluda je reći da je nemoguće ispunjavati Božje zapovijedi čovjeku opravdanom od grijeha, ako živi u posvećujućoj milosti.«(45)

(40) Ivan 15,6
(41) Rim 7, 24—25
(42) Rim 8, 15
(43) Denz. U 130
(44) Denz. U 105
(45) Denz. U 828

Očito tim riječima Koncil jasno razlikuje onoga koji se nalazi u stanju grijeha od onoga koji je u stanju milosti. Taj posljednji prima više Božje pomoći u vršenju Božjega zakona.

(3) Sveti Grgur Veliki izričito navodi: »Ako nije grijeh odmah brisan pokorom, on doskora svojom težinom povlači u novi grijeh.«(46)

Isto i sveti Augustin, veliki naučitelj milosti, tvrdi da čovjek bez posvećujuće milosti, pada. »Pismo — kaže on — zabranjuje grijeh, ali ne oživljuje čovjeka. Zapravo ga ubija (govori, naime, što je zlo, a ne daje snage da se ono izbjegne), ako nas ne oslobodi milost po vjeri u Isusa Krista kad se razlije ljubav u našim srcima po Duhu Svetom koji nam je darovan.«(47)

(4) Sveti Toma smatra sigurnim da čovjek u smrtnom grijehu nema mogućnosti izbjeći novim smrtnim grijesima i za to navodi psihološki razlog. Čovjek živeći u smrtnom grijehu »mogao bi — kaže on — razmišljanjem nešto učiniti, što ne bi bilo već usklađeno s izabranim ciljem i s vlastitom navikom prema kojoj naginje. No kako čovjek ne može biti neprestano u stanju razmišljanja, ne može dugo izdržati, nego opet postupa prema prije zauzetom stanovištu, koje se protivi od Boga određenom poretku, osim ako se po milosti odmah vrati na pravi put.«(48)

Takvo je raspoloženje duše u smrtnom grijehu. Kad jednom popusti, mnogo se teže bori protiv struje i mnogo se teže čuva od sve dubljeg padanja. Poraženu vojsku iznova oduševiti, da ne doživi novi poraz, mnogo je teže od neporažene. Ništa ne obeshrabruje toliko čovjeka koliko saznanje: već sam jednom podlegao!

Suarez piše: »Posvećujuća je milost neophodno potrebna za vršenje Božjih zapovijedi, ali i za održanje samoga naravnog zakona, potrebna je ne samo kao neposredni poticaj (to je djelotvorna milost!) nego kao osnovica i razlog zbog kojega postizavamo milost djelotvornu.«(49)

Sasvim je jasno: tko je u milosti kod Boga, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć da ne padne u grijeh. A tko se već nalazi u grijehu, iako mu Bog ne uskraćuje

(46) Moralia P. L. 76, 334
(47) De spiritu et litera, P. L. 44, 216
(48) Summa 1. 2ae 109, 8
(49) De gratia, knj. I. 27, 18

svoje pomoći, ipak se sa svoje strane sam lišio posebne Božje zaštite koju imaju pravedni.

Napokon, i iskustvo samih svećenika potvrđuje da u smrtnom grijehu čovjek neće dugo izdržati bez novih padova.

Iz te činjenice slijedi da je zabluda u samoj organizaciji apostolata kad se govori: dokažimo narodu važnost vršenja Božjih zapovijedi pa će živjeti bez grijeha.

Ne, apostolat treba organizirati upravo u obrnutom smislu: pobrinimo se i pružimo mogućnost da duše žive u milosti Božjoj pa će biti kadre izvršivati sve Božje zapovijedi.

Bogoslužje i posvećujuća milost

U obnovljenom obredu svete mise jasno je izražena potreba milosti i priznanje grijeha. Svećenik, predsjedatelj bogoslužne zajednice, pozdravlja prisutne želeći im milost Gospodina Isusa, ljubav Boga i zajedništvo s Duhom Svetim. Odmah nakon toga pozivlje vjerne: »Braćo, priznajmo svoje grijehe da mognemo proslaviti sveta Otajstva!« Prema tome, osnovni je uvjet slavljenja Euharistije: sloboda od grijeha, to jest milost posvećujuća.

Proučavanjem nauke o milosti, a osobito življenjem u milosti, možemo upoznati, cijeniti i uistinu doživljavati bogoslužje. Možemo pronaći duhovne hrane u blagotvornoj nauci sadržanoj u bogoslužnom tekstu.

Obično se govori da kršćanski puk mora živjeti liturgijskim životom.

Zašto? Koja je svrha tome?

Misne knjige, brevijar, obredne molitve kojima je popraćeno dijeljenje svetih sakramenata i blagoslovina, često spominju tragične posljedice istočnoga grijeha u nama i stalno napominju potrebu, silne učinke i djelovanje milosti. Osobito bogoslužje nekih blagdana pjesničkim zanosom veliča povratak milosti u duše, ljepotu, sreću i golemu vrijednost novoga života.(50)

No mnogima to nije poznato, odnosno, ako i znaju, površno ga razumiju.

Takvo površno shvaćanje dokazuje činjenica što s tolikom bezbrižnošću gube milost bez užurbane zabrinutosti da je odmah ponovno pribave. Ništa čudno, što

(50) Usp. Bogoslužje svete sedmice.

potom sveto bogoslužje još manje shvaćaju i što se za nj malo zanimaju.

Evo jedne usporedbe:

Klasične epopeje neprestano govore o osobama iz starih mitologija. Uvijek su nejasne i zagonetne onima koji ne poznaju mitologiju. Jednako himni, molitve, psalmi itd., koje nalazimo u bogoslužju, ostaju tajnoviti svima kojima je milost nepoznata stvarnost jer su kričavo protuslovlje svima koji žive u grijehu, koji u njemu nalaze svoju radost.

Bogoslužje, osobito obnovljeno, sa svojim dragocjenim poukama i pobudama mora nužno biti takvim dušama ne samo zagonetno i tajnovito nego i sušta suprotnost. Mogli bismo ga usporediti sa svadbom iz koje je zbog saobraćajne nesreće nestalo zaručnika i zaručnice, s proslavom promocije onoga koji zbog bolesti nije prisutan.

Milost i kršćanski moral

Crkveni oci izvode kršćanski moral iz istine o milosti. To im je kao naravna i nužna posljedica.

Sasvim opravdano!

Kršćanin, naime, u milosti neminovno ima osjećaj za dostojanstvo koje u sebi nosi, za poziv na uzvišeni kršćanski moral. »Ništa osobita ako natkriljujući običnu ljudsku logiku moral krštenih nalaže opraštanje neprijateljima, dobrotvornost i blagost prema svim ljudima, vraćanje dobra za zlo. Tu se može vidjeti kako nije moguće shvatiti kršćanske obveze niti ih obrazložiti ako nauka o milosti nije poznata. Ako nije dovoljno jasna, ostat će maglovita i logičnost i uzvišenost moralnih evanđeoskih načela.«(51)

»Spoznaj, kršćanine, kliče sveti Leon Veliki, svoje dostojanstvo i *pošto si primio u dio božansku narav, pazi da se razvratnim vladanjem ne vraćaš više na svoje prijašnje podlosti*. Pamti da si istrgnut iz vlasti tame i priveden svjetlu, u Božje kraljevstvo. Po sakramentu krštenja *postao si hram Duha Svetoga*. Pazi da ne izbaciš opakim djelima uzvišenoga Gosta iz sebe i da ponovno ne zapadneš u okrutno ropstvo sotone, jer je cijena tvoga oslobođenja Krv Gospodina Isusa Krista.

(51) Siri: La grazia nell' educazione dei giovani

Vodit će te bez dvojbe u pravednosti Onaj, koji te u svome milosrđu otkupio.«(52)

»Jamačno ćemo kuću brzo očistiti i spremiti — opominje sveti Grgur Veliki svoje slušateljstvo — ako očekujemo znamenitu ličnost ili dragog prijatelja da ne bude ničega što bi smetalo oku miloga gosta. Prema tome, tko pripravlja Bogu dom u svojoj duši, neka prethodno ukloni mrlje zlih čina.«(53)

KAKO PRIMAMO POSVEĆUJUĆU MILOST

Poslije Adamova grijeha čovječanstvo je ostalo u stanju krivnje. Bog se htio približiti čovjeku. Izabrao je način nadahnut od neizmjerne ljubavi: poslao je svoga Sina da učini za ljude što sami nisu mogli za se učiniti, naime: nadoknaditi Bogu nanesenu uvredu i iznova uspostaviti prijateljstvo s Bogom, to jest milost.

Isus Krist kao Bog i čovjek savršeno izvodi dvostruki zadatak, kaže II. vatikanski koncil: »djelo ljudskog otkupljenja i savršene Božje proslave.«(54)

Otkupljenje je djelo Isusa Krista učinjeno za sve ljude. »On je žrtva pomirnica za naše grijehe — piše sveti Ivan — ne samo za naše nego za grijehe svega svijeta«.(55) Ali je razlika između krivnje po Adamu, koja se prenosi samim naravnim porijeklom i zahvaća sve ljude, i otkupljenja, koje se od Krista prenosi na sve ljude slobodnim pristajanjem uz Krista, prima se, ne fizički niti mehanički, nego pripravom duha i slobodnom odlukom svakog pojedinca.(56)

Kad bi otac dovoljno zasluživao djeci za svakidašnji kruh, a oni ga ne bi jeli, ne bi imali nikakve koristi od njegove zarade, makar se do skrajnosti izmučio. Makar bilo struje, soba će ostati u tami sve dotle dok netko ne pritisne na prekidač da bi struja došla do žarulje.

Isto tako Isus Krist svojom mukom i smrću pribavlja spasenje svima, ali se spasavaju samo oni koji primaju njegovu zaslugu, to jest koji su slobodni od grijeha.

(52) De nativitate Domini, P. L. 54, 192
(53) Homil. in Joan. P. L. 76, 1200
(54) Konstitucija o svetoj liturgiji, SC 5
(55) I. Ivan 2, 2
(56) Della Fiore o. c. str. 165

Kako znamo da smo slobodni?

Posvećujuća je milost nešto stvarno, što se ne može provjeravati okom, nego se vjeruje isto onako kao što vjerujemo i u prisutnost Gospodina Isusa Krista u Euharistiji, kao što vjerujemo u neizbrisivi biljeg, što ga neki sakramenti utiskuju u dušu.

Ipak, zbog cjelovitosti iznosim glavne istine kao odgovor na postavljeno pitanje, iako su općenito poznate.

1. Posvećujuća milost daje se nekrštenima sakramentom krštenja, i to samo krštenja primljenog bilo stvarno, bilo željom. To je naučavanje Koncila.

»Tko kaže da krštenje nije obvezatno, to jest da nije nužno potrebno za spasenje«, — zabludio je.(57) »Pošto je evanđelje razglašeno, opravdanje ne može čovjek postići bez krštenja stvarnog ili željenog.«(58)

2. Posvećujuća milost gubi se sa svakim smrtnim grijehom. Tako Koncil: »Tko kaže da nema smrtnoga grijeha osim nijekanja vjere, ili da jednom primljenu milost nije moguće izgubiti nikojim grijehom osim gubitkom vjere«, zabludio je.(59)

3. Milost izgubljena poslije krštenja može se ponovo zadobiti, ali samo i isključivo sakramentom ispovijedi, stvarne ili željene. Opet riječi crkvenog Učiteljstva: »Tko kaže da poslije krštenja palom u smrtni grijeh nema povratka pomoću milosti Božje, ili da može biti ponovno opravdan samom vjerom, a ne sakramentom pokore, kako sveta Crkva katolička i rimska, poučena od Krista Gospodina i njegovih apostola, sve do sada tvrdi, zagovara i naučava«, taj je zabludio.(60)

Te su riječi osnovane na izjavi Isusa Krista danoj apostolima: »Kojima oprostite grijehe, oprošteni su im, kojima zadržite, zadržani su im.«(61)

Tko je poslije krštenja opet u smrtnom grijehu, potreban mu je za spasenje sakramenat ispovijedi kao i krštenje onima koji još nisu kršteni. Opet ima o tome riječ Koncil: »Tko je poslije krštenja ponovo u smrtnom grijehu, sakramenat ispovijedi potreban mu je za spasenje ništa manje nego samo krštenje onima koji još nisu preporođeni na milost.«(62)

(57) Denz. U 861
(58) Denz. U. 736
(59) Denz. U. 83
(60) Denz. U. 839
(61) Ivan 20, 23
(62) Denz. U. 895

Ima danas takvih kršćana koji ni za živu glavu ne bi držali u kući nekršteno dijete, pogotovo ne svoje vlastito, a kad padnu u grijeh, živjet će mirno i bezbrižno mjesecima i godinama bez Božje milosti. Nije im ni na kraj pameti ispovijed! Ipak će dijete, ako premine bez krsta, bar biti u limbu, u mjestu naravne sreće, no bez božanske radosti, dok onaj koji umre s grijehom, bez ispovijedi (barem željene) propada.

Divimo se gorljivosti naših misionara koji ostavljaju rodni kraj i čine bezbrojne žrtve da bi pokrstili neznabošce, da ih privedu k Njegovoj milosti, ali onima koji tu, među nama, padaju u smrtne grijehe, jednako treba omogućiti pristup k Bogu po sakramentu ispovijedi.

Iz toga slijedi da bi nas jednaka gorljivost morala obuzimati u nastojanju da svi grešni iz grijeha izrone sakramentom ispovijedi. Bez sumnje nam je to sveta dužnost, ako uzmemo u obzir kršćansku ljubav prema bližnjemu, koja nam nalaže obvezu srazmjernu s potrebama bližnjega. Nema veće potrebe od spasenja iz vječnog, paklenog očaja!

Ako su u grijehu oni koji su s nama vezani vezom prijateljstva, rodbinstva, poznanstva, dužnosti naše su na temelju kršćanske ljubavi prema bližnjemu još veće i još teže. Mogli bismo se i u takvim slučajevima sjetiti Apostolovih riječi: »Ako se tko za svoje, osobito za ukućane, ne brine, zanijekao je vjeru, gori je od nevjernika.«(63)

O blagdanima vjerni narod grne u crkvu. To je pravo i potrebno, ali nije dovoljno za spasenje. Nitko ne može biti sit samim dolaskom u restauraciju, nego mora nešto naručiti i pojesti. Tako i onaj koji je opet u smrtnom grijehu, kad dođe u crkvu, mora nešto poduzeti. Ako se ne oslobodi od grijeha u ispovijedi, ne može se spasiti od pakla.

Tko se zalaže u apostolatu, a još više onaj koji vodi apostolat među vjernima, nipošto ne može organizirati svoj rad bez obaziranja na tu važnu činjenicu, pa kretao se u kojem mu drago krugu ljudi, u bilo kojem staležu. Neminovno se mora jasno naglasiti istina da je ispovijed za spasenje bezuvjetno potrebna onome koji se opet nađe u smrtnom grijehu.

(63) I. Tim 5, 8

Iz toga možemo dosljedno zaključiti da su besmislene i pogubne metode i uzaludno organiziranje pobožnosti ako se dušama krštenih ostavi mogućnost da ostanu uspavane u grijehu i napokon napućuju pakao prokletnicima. Takve bismo pobožnosti mogli smatrati promašenima a takve duše neinformiranima i prevarenima.

Sveti Vinko Paulski bijaše žalostan gledajući danomice svojim vlastitim očima silnu potrebu da se takvima približi i priskoči u pomoć. Zabrinuto je uzdisao: »Jadni naš narod odlazi u propast jer se premalo ispovijeda.«

Papa Pijo XII. govorio je predstavnicima župa: »Lopta, igra, priredbe, prikazivanje filmova u župi, čak i sama pouka, sve je korisno i često veoma potrebno, ali nipošto glavno u župi. Glavno je u župi crkva, a u njoj svetohranište s ispovjedaonicom sa strane. Tu ponovo nalaze život duše mrtve, a bolesne zadobivaju zdravlje.« (64)

Dolaženje u crkvu mora biti u prvom redu dolaženje k svetim sakramentima i o svakom blagdanu najvažnija stvar, glavna od svih, pribavljanje milosti. Prva točka na programu mora biti opće pristupanje svih krštenih, bez razlike, svetim sakramentima ispovijedi i pričesti. »Koji prisustvuju sakramentu pokore, primaju od Božjeg milosrđa oprost uvrede Bogu učinjene i ujedno se pomiruju s Crkvom koju su grijehom ranili« — govori II. vatikanski sabor.(65)

Ispovijed je nakon pada u grijeh bezuvjetno potrebna za spasenje ne samo ženama nego i muževima, ne samo siromašnima nego i imućnijima i onima iz »boljih« obitelji, ne samo neukima, nekvalificiranima i zaostalima nego i naobraženima, visokokvalificiranima i naprednima.

Inače ne izbjegnu vječnome očaju i boli.

Kao što je u prvom apostolatu i u početnoj evangelizaciji bilo najpotrebnije i najpreče nevjerne privesti krštenju, tako je sada u našem suvremenom svijetu, među našim krštenim pukom najpotrebnije i najpreče privoditi sakramentu ispovijedi one koji se opet nađu u stanju nemilosti.

(64) Oss. Rom. 21. siječnja 1953.

(65) Dogmatska konstitucija o Crkvi, LG 11, 2

PRIMJEDBE

Nakon svega što je rečeno možemo nadodati:

1) Često možemo sresti krštene, osobito mladiće i muževe, koji će mjesecima i godinama ostajati u smrtnim grijesima, a poneki i cijelog života, jer se nisu navikli, pa možda i ne znaju za »željenu« ispovijed. Sastoji se u savršenom kajanju, to jest u žaljenju zbog počinjenih grijeha i savršenom činu ljubavi izraženom Bogu, Spasitelju, i bar uz uključivu odluku o priznanju grijeha u ispovijedi.

To je, bez sumnje, najvažnija i najnužnija točka kršćanskog nauka, koju u suvremenom životu treba poznavati i prakticirati svaki kršćanin. Nerijetko će, bar nekima, biti jedino sredstvo kojim mogu postizati milost Božju i biti sigurni u spasenje kada nije moguće lako i brzo naći svećenika, (na primjer onima na služenju vojnog roka, mladima u radnim akcijama, na školskim izletima i ljetovanjima, u đačkim domovima, radnicima u inozemstvu). Kad bi se kršteni navikli na takvo stjecanje milosti, mogli bi je ponovo steći u tren oka, neposredno nakon nesretnog pada.

Mogla bi koga smetati pomisao: što ću se kajati, što mi vrijedi ispovijedati grijehe kad sam siguran da ću odmah, prvom prigodom, opet biti u grijehu. Ne mogu reći: popravit ću se i neću više griješiti jer to nije istina!

Kršćanstvo su kršćani prvih stoljeća širili kao »vijest«. Jer su je shvaćali kao R a d o s n u v i j e s t, naviještali su je senzacionalno, ustrajno i nenametljivo. Kad bismo je pokušali iz navještaja svetog Petra i svetog Pavla sažeti, mogli bismo je izraziti ovako: Krist je suglasno Pismima umro za naše grijehe i uskrsnuo. Po ovome se navješćuje oproštenje grijeha. (66)

Nisu smatrali da je cilj postignut kad su pronašli slušaoce nego su tražili sljedbenike, učenike. Krist im je tako naložio, neka sve narode učine njegovim učenicima »da se svaki pojedini obrati od svoje zloće« (usp. Djela 3,26).

Kad bi čovjek, kršten ili još nekršten, ispovijeđen ili još neispovijeđen, pričešćen ili firman (krizman) pa i vjenčan ili zaređen, ako se ponovno nađe u grijehu,

---

(66) Usp. Djela 2, 22—38 5, 30—32 13, 33—39 I. Kor 15, 2—4

ostao pomiren s grijehom, nikakve mu koristi od R a d o s n e v i j e s t i, makar je znao doslovce napamet.

Oslobođenje od grijeha je vrhunsko spasonosno djelo, kad god ga čovjek, svjestan grijeha, poželi i kad ga se domogne. Jedino, što je za ljude eminentno Božja volja, dokazana mukom i smrću Spasitelja, Krista.

Uzmimo u obzir da je ljudski život podvrgnut kolebanjima i izmjenama koje Božjim Duhom nadahnuti pisac ovako opisuje: »Sve ima svoje doba i svaki poso pod nebom svoje vrijeme. Vrijeme rađanja i vrijeme umiranja... vrijeme rušenja i vrijeme građenja, vrijeme plača i vrijeme smijeha... vrijeme traženja i vrijeme gubljenja.«(67) Krštenima ne smije ponestati pouzdanja u Boga, zato ne zastaju pri duhovnom umiranju i pri rušenju, pri plaču i gubljenju.

Iz toga slijede važni zaključci: ponajprije, izmiču opasnosti da će vječno propasti, a onda nisu ni u tolikoj opasnosti od novih, sve težih posrtaja i padova do kojih bi neminovno došlo kad bi dugo vremena ostajali u smrtnom grijehu.

Kardinal Franzelin je govorio da bi želio uvijek i svima na svijetu gromko i glasno navijestiti baš tu točku katoličkoga katekizma. Koliko bi se manje grijeha učinilo! Koliko bi se više ljudi spasilo!

2) Jasno je da kršteni koji se ponovo nađe u grijehu i, mada ima priliku za ispovijed, ne ispovijedi svoje grijehe, zapravo nema želje za oproštenjem. Bilo bi neutemeljeno smatrati se opravdanim po savršenom kajanju i činu ljubavi prema Bogu. Za to se ipak traži iskrena i ozbiljna odluka!

Isto moramo reći i o umirućima koji imaju prilike ispovijediti grijehe svećeniku, ali ga ne zovnu ili ga, što je još gore, odbiju iz tobožnjeg straha da im svećenik nosi smrt.

Savršeno kajanje nije ni tegobna ni složena stvar, ali je poznato iz iskustva da se većina onih koji su stalno u grijehu i ništa se zbog toga ne zabrinjavaju, teško i rijetko savršeno kaju, kao što bi i mnogi dobro stojeći ljudi, mogli bez velike teškoće i bez ikakve vlastite neprilike potpomoći siromašne, ali to ne čine ni lako, ni suviše često.

---

(67) Propovjednik 3, 1 sl.

Stoga je u praksi potrebno općenito svima pružiti priliku za ispovijed da mognu biti u Božjoj milosti. Za ispovijed je, naime, dovoljno nesavršeno kajanje.

3) S obzirom na ispovijedanje svećenici nastoje izbjegavati skrajnosti:

(a) preveliku tjesnogrudnost kojom se odmah bez odrješenja otpušta pokornik koji nema potrebne raskajanosti. Duše bi se možda i smekšale kad već dolaze k ispovijedi, kad bi ih ispovjednik s mnogo strpljivosti i gorljivosti potaknuo i ponukao.

(b) preveliku širokogrudnost kojom se dijeli odrješenje bez potrebnog spoznanja pokornikove savjesti. Kad ispovjednik povremeno, a razborito i obazrivo zapita vjernike o prošlim ispovijedima, da li ih otprije uznemiruje štogod, što nisu nikad ispovjedili jer nisu imali odvažnosti ili nisu znali kako bi trebalo kazati, naći će se duša koje se svetogrdno ispovijedaju godinama, možda još od rane mladosti.

Ispovijed nije moguće otkloniti, nije moguće mimoići jer je ne možemo ničim zamijeniti. Sva nastojanja i svi napori za spas vjernih ako nisu popraćeni tim nenadoknadivim sredstvom spasenja i posvećenja, neminovno će biti kratkotrajni i bez pravog rezultata.

KAKO POVEĆAVAMO POSVEĆUJUĆU MILOST

»Bog hoće da se svi ljudi spase«(68), kaže Apostol, a iz prispodobe o talentima možemo naslutiti da stupanj slave u Kristovu kraljevstvu nije svima jednak. Većem stupnju milosti odgovara veći stupanj slave. Prema tome je čovjeku jedan sam stupanj milosti vredniji nego prednosti ovoga svijeta koje neminovno prestaju sa životom dok milost ostaje vječno.

Sveti Robert Belarmin više je cijenio jedan stupanj milosti nego svu svoju učenost i samu kardinalsku čast.

Pouzdano je vjerovao u vrijednost milosti!

Veliki teološki stručnjak Suarez cijenio je više od sve svoje naobrazbe milost jedne dobro izmoljene »Zdravo Marije«.

(68) I. Tim 2, 4

Posvećujuću milost možemo povećavati:

Primanjem nekih sakramenata

Zato Koncil potiče vjernike da »vrlo često primaju one sakramente koji su ustanovljeni za održavanje kršćanskog života«(69). U velikoj su prednosti oni koji te sakramente primaju »vrlo često«. Obrnuto, ostaju prikraćeni oni koji se drže daleko od njih ili im pristupaju rijetko.

1) Ispovijed za krštene nije samo onda kad su izgubili posvećujuću milost, nego u nekom redovitom vremenskom razmaku. Tko ide na more ili u brda, zdrav je, ali se još više krijepi. Tako i onaj koji svoje grijehe okajava i ispovijeda, budući da već posjeduje milost, još je više povećava.

2) Primanje Kristova Tijela u pričesti.

Za radnog je čovjeka svaki dan bolovanja, svaki izostanak od posla, gubitak. Tako i svaki izostanak od pričesti, znači za krštene manjak u milosti i, prema tome, manjak u vječnom slavljenju Božje ljubavi.

Ako zaključujemo logički i ako prihvaćamo istinu naše vjere, svaki kršćanin treba prakticirati često, po mogućnosti svakidašnje primanje Kristova Tijela, ako je opravdan od smrtnoga grijeha. Svaki bi apostolski radnik morao poticati na to i za to bi trebalo pružiti vjernima dovoljno prilike.

Budući da sakramenti daju to obilniju milost što se pažljivije primaju, od goleme je važnosti pristupati sakramentima s potrebnom sabranošću.

Osobito je pažnja potrebna pri primanju Kristova Tijela, jer uz potrebnu pažnju i sabranost daje više milosti nego ostali sakramenti budući da je najuzvišeniji.

Nadalje, po mišljenju teoloških stručnjaka milost posreduje ne samo dok primamo svetu Hostiju, znak Kristove prisutnosti, nego i za sve vrijeme dok su svete Prilike nepromijenjene u čovjeku. Kristova prisutnost ne prestaje gutanjem Hostije; ona traje još i dalje, pa je stoga korisno obnavljati čin vjere, ljubavi, pouzdanja, poniznosti itd...

Šteta je, dakle, za dušu kad izostavlja ili makar samo skraćuje zahvalnu sabranost poslije primitka Krista.

Pod izgledom gorljivosti, ali krive, neki kritiziraju često primanje sakramenata. Kažu da se na takvima ne

(69) Konstitucija o svetoj liturgiji SC 59, 2

vidi ploda. Tako odaju neznanje o najosnovnijim istinama iz katekizma. Htjeli bi tjelesnim okom vidjeti i naravnim razumom shvatiti ono što je moguće prihvatiti samo božanskim darom vjere, naime milost posvećujuću i djelotvornu u duši. Htjeli bi po sakramentima vidjeti bezuvjetno uspješnu djelotvornu milost, dok se ona postiže zapravo postojanom molitvom. Očekuju da takvi koji primaju sakramente neće padati ni u lake grijehe, ni u nepromišljene ni u nenamjerne pogreške, dok je za to potrebna posebna milost od Boga, kako izjavljuje Koncil.(70)

Napose su u zabludi kad misle da su drugi to savršeniji što su se više uskladili s njihovim gledištem i s njihovim zahtjevima, dok je zapravo savršenost u tom da čovjek svoju volju i svoj um uskladi s Božjom voljom i objavom.

Dobrim djelima u stanju milosti

To je drugi način povećanja milosti posvećujuće i povećanja stupnja ljubavi u Božjem kraljevstvu. Tko čini dobra djela, mora posjedovati milost da mu ona budu zaslužna za vječnost.

Papirnate novčanice imaju samo onda vrijednost ako ih je izdala zakonito ovlaštena banka, a ne bilo tko.

Tako nemaju vrijednosti za posvećujuću milost ni za povećanje stupnja ljubavi Božje djela što ih čini čovjek u smrtnome grijehu. Zaključujemo to iz Isusovih riječi, da »mladica ne može sama od sebe, ako ne ostane na trsu, roditi roda«.(71)

Mladice ne mogu roditi grožđa ako ne ostanu povezane s trsom i ako ne primaju u sebe sok. Tako ni mi ne možemo proizvesti djela po kojima bi se povećala milost i time također radost u vječnoj participaciji Božje ljubavi ako nismo ujedinjeni s Njime, ako nemamo u sebi Njegova života, to jest ako ne živimo u milosti.

Između dobrih djela kršćanina koji živi u milosti i onoga koji bez milosti čini ista djela postoji razlika kao između dva štampara, od kojih jedan štampa novac, a drugi obične etikete. Jednaki im je posao, jednaki napor, ali velika razlika u vrijednosti.

Mnogi bi kršteni jednakim trudom koji već ionako moraju ulagati, a možda i s manje muke, mogli steći zasluge i slavu poput svetaca. Nažalost, gube sve jer ne nastoje pribaviti Božju milost nakon grijeha i ne brinu se dovoljno da ostanu u milosti.

Povećanje milosti ne postiže se samo djelima pobožnosti, kao što su molitva, križni put, sveta misa, sakramenti, i djelima ljubavi kao što su tjelesna i duhovna djela milosrđa nego i vršenjem svake, pa i najmanje dužnosti vlastitog staleža. Tako je izrečeno i na II. vatikonskom koncilu: »Sakramenti i blagoslovine pružaju mogućnost pravo raspoloženim vjernicima da im se g o t o v o s v a k a z g o d a ž i v o t a posvećuje božanskom milošću.«(72)

Zamislimo oca obitelji, radnika, radnicu, zemljoradnike, mladiće, djevojke: rade savjesno svoj posao na radnom mjestu, na polju, u kući, brinu se za obitelj, paze na dobar odgoj djece, djeca razveseljuju svoje roditelje. Ako žive u milosti, Gospodin zbraja svaki napor, svaku žrtvu, svaku kaplju znoja što pada s čela, svaki korak, svaki zalogaj što ga stavljaju u usta ili pružaju svojoj djeci, svaki trud što ga djeca prištede svojim roditeljima. Za svako od tih djela uvećava se milost posvećujuća i pravo na veći stupanj u božanskoj ljubavi.

Tako je prema Kristovoj izjavi: »Tko napoji jednog od ovih malenih samo čašom hladne vode jer je moj učenik, zaista, kažem vam, sigurno mu neće propasti plaća.«(73)

Dijete je majci drago ne samo kad radi, kad marljivo piše zadaće, nego i kad jede, kad se lijepo i veselo igra, kad počiva. Tako je i onaj koji je u milosti posvećujućoj, drag Gospodinu i za svako djelo što ga čini, još draži, to jest više u milosti. »Prema tome, bilo da jedete, bilo da pijete, bilo da što drugo činite, sve činite na slavu Božju«, piše Pavao prvim kršćanima.(74)

Ima ih koji misle da nebo mogu zaslužiti samo svećenici koji propovijedaju, koji su svakog dana u crkvi, služe misu i mole se, kao i časne sestre, a da će drugi zaslužiti vrlo malo neba, odnosno da ga ni neće moći zaslužiti ako su radnici, zemljoradnici ili službenici, jer se bave drugim, nepobožnim poslovima.

Ne! To ne odgovara istini.

---

(70) D. B. 833
(71) Ivan 15, 4
(72) Konstitucija o svetoj liturgiji, SC 61
(73) Mt 10, 42
(74) I. Kor 10, 31

Zaslužnost pred Bogom zapravo ovisi:

1) O stupnju posvećujuće milosti koji čovjek posjeduje. Kad bismo htjeli to izraziti usporedbom rekli bismo ovako: Na festivalima pjevači pjevaju, svi bez iznimke nastoje ugoditi slušaocima, pjevaju što mogu ljepše i bolje. Više aplauza i veće nagrade postižu oni koji su otprije omiljeni publici, a zviždi se onima koji nisu omiljeni.

Omiljeti Bogu znači živjeti u posvećujućoj milosti. Sveti Ivan Bosko kao dječak od 13 godina bio je sluga kod obitelji Moglia. Jednog je dana sadio s gospodarom lozu. Morao je svaku posađenu lozu vezati uz pripravljeni kolac, nisko pri zemlji. Umorio se i stao jadikovati, kako ga bole koljena i leđa.

— Hajde, bodrio ga gospodar, samo naprijed, ako nećeš da te bole leđa u starosti, moraš se u mladosti naviknuti.

Nastavio je s radom bez riječi. Začas se uspravi:

— Dobro, reče. Znajte, ovi će redovi, što ih sada vežem, roditi više, vino će biti bolje i loze će trajati dulje od ostalih.

Predskazanje se obistinilo. Ostale su redove morali više puta obnavljati, dok su loze Ivanovog reda rodile dvostruko više grožđa i trajale sve do 1890. godine na opće začuđenje sviju.

Postoji dakle nastojanje i zalaganje s većim i manjim rezultatima, a kršćanin s većim stupnjem milosti posvećujuće uvijek stječe više zasluga.

2) O savršenosti nakane kojom su djela učinjena. Nakana uvelike utječe na vrijednost učinjenog djela. Jedan propovjednik drži divnu propovijed, koja koristi spasenju duša. Vrši evangelizaciju, zaslužno djelo. Ali ako govori uznosito zato da ga pohvale, da ga isprate gromoglasnim pljeskom, nema zasluge za vječnost.

Nakana čini djelo to vrednijim što je učinjeno s većom ljubavlju prema Bogu. Događa se isto i u naravnom redu: svaki će bolesnik uza se radije gledati majku, neka ga ona dvori, negoli bolničare, jer će to majka uvijek činiti s više ljubavi.

Ta istina naše vjere dobro objašnjava kako je Blažena Djevica Marija uz domaćinske poslove stekla više zasluga i slave nego apostoli, koji su obraćali svijet. Sveti Josip kao običan radnik, drvodjelac, zaslužio je veći

stupanj Božje ljubavi nego misionari koji su pokrstili brojne duše. Tako je i sveti Benedikt Labre kao običan prosjak stekao više svetosti od nekih svećenika, biskupa i papa koji su proveli život upravljajući Crkvom.

NAPOMENE

1) Znameniti teološki stručnjaci, a među njima i naučitelj Crkve, Franjo Saleški, tumače da svako dobro djelo, bilo koje bogoslovske kreposti (vjere, ufanja i ljubavi) ili stožerne kreposti (razboritosti, odvažnosti, umjerenosti i pravednosti) zaslužuje povećanje milosti.

Robert Belarmin, također naučitelj Crkve, nadodaje da povećanje milosti zaslužuju dobra djela zbog ljubavi pa stoga svako djelo ostalih kreposti mora bar donekle prožimati i nadahnjivati ljubav.

Da nam kreposna djela budu zaslužna za povećanje posvećujuće milosti, treba češće obnavljati ispravne namjere. Ispravna namjera naših djela bit će u tom da ih činimo sa željom ugoditi Bogu, kao što bi dobra i vjerna žena i majka često govorila, radila, pa čak i mislila na sve čime može ugoditi svojoj djeci ili voljenom suprugu. Po tom se izražava ljubav, koja onda utječe na sva djela ostalih kreposti.

Kršćanin može postići visok stupanj savršenosti ako ustrajno i gorljivo prakticira navedena načela. Ako uznastoji da ih i drugi upoznaju i prakticiraju, postaje širitelj dobra, to jest apostol ljubavi i spasenja.

2) Možda će tkogod doći do slijedećeg zaključka: ako dobra djela, učinjena u smrtnom grijehu, nemaju zasluge, nije ih vrijedno činiti.

Pravilnije bi bilo zaključiti ovako: nemojmo ostajati u smrtnom grijehu, nego se odmah vraćajmo u milost, da nam dobra djela ne ostanu bez zasluge.

No treba uzeti u obzir i ovo: dobra djela učinjena u grijehu imaju svoju vrijednost pa zato imaju i smisla. Nisu, istina, zaslužna za povećanje posvećujuće milosti i stupnja božanske ljubavi u nebu, ali kad su učinjena uz pomoć djelotvorne milosti, imaju svoju nadnaravnu vrijednost. Po toj svojoj vrijednosti, na primjer iskrena molitva kršćanina u grijehu, neizostavno postiže obraćenje to jest opravdanje, i svekolika će ga dobra djela napokon dovesti do povratka u posvećujuću milost.

Tko je, dakle, ponovo u grijehu, ne smije zanemariti dobre navike, nego ih mora pažljivo podržavati te osobito iskreno i zdušno moliti, iskazivati potrebnima milosrđe i činiti pokoru.

Bolesnik ne privređuje ništa dok se oporavlja od bolesti. On traži zdravlje. Kad ga zadobije, opet će zarađivati. Tako i kršćanin u grijehu, dobrim djelima, osobito molitvom, postizava posvećujuću milost, a kad je postigne, bit će mu dobra djela opet zaslužna za vječnost.

3) Vrijeme provedeno u smrtnom grijehu uvijek je veliki gubitak, unatoč tobožnjoj pretpostavci da će kasnije uslijediti obraćenje i spasenje.

Jedino je trajno i istinito dobro za čovjeka na zemlji posjedovanje i povećanje milosti. Sveti Ivan Bosko je kao mladi svećenik još dvije godine poslije ređenja ostao u sjemeništu da bi što više napredovao u bogoslovnoj znanosti i u dušobrižnom radu. Mogli bismo reći da Gospodin Bog ostavlja ljude na zemlji samo zbog toga da danomice što više napreduju u stjecanju i povećanju posvećujuće milosti.

Potrebno je da svi kršćani dobro poznaju prednosti i osobito bezuvjetnu nužnost milosti. Tako će je svi odlučno, svim sredstvima i načinima, pod svaku cijenu čuvati, tražiti i povećavati. Tad neće život suvremenih kršćana biti mlohavo nezainteresiran, prazan, besperspektivan, nego će biti bremenit ljubavlju prema Bogu. Razumije se, treba započeti s onom djecom koja dolaze na vjeronauk.

Apostolski radnici moraju biti do skrajnosti uvjereni da je oslobođenje jedne same duše od smrtnoga grijeha, to jest vraćanje k milosti i spasenje od vječnoga pakla, beskrajno veći i potrebniji zahvat nego ozdravljenje bolesnika od neizlječive, smrtonosne bolesti, hitniji od svih cijepljenja, značajniji od svih ispita što ih moraju studenti položiti na fakultetu.

»Bez svake je sumnje — piše svećenik Buroni — problem nadnaravnog života milosti u dušama, temeljni i središnji problem kršćanstva. Bez rješenja tog problema nema pravih kršćana jer se oko njeg nižu svi ostali problemi i teškoće. Iskustvo pokazuje da je, pravilno riješen, uvijek imao među Božjim pukom izvanrednih rezultata i divnih posljedica.

Zapitajmo se iskreno i odgovorimo otvoreno: koliko je suvremenih kršćana životarenjem u milosti uvjereno

da je bit evangelizacije i apostolata u skidanju tereta s duša, da se uništi grijeh i da ne služimo nadalje grijehu? »Došao sam da imaju život«, rekao je Isus, a Pavao dodaje: »Moje je življenje Krist«. Koliko ih je koji zameću taj nepomirljivi boj s neprijateljem Božjim, koji je ujedno i neprijatelj duša? Boj se vodi u ispovijedi! Tu je srž problema.

Nije bogat onaj koji poznaje novac, nego onaj koji ga ima. Snažan je onaj koji se izdašno hrani krepkom hranom, a onaj koji je samo pripravlja drugima, oslabit će ako se sam izdašno ne hrani. Tako i za spasenje nije dovoljno znati za milost, nije dovoljno drugima je pružati — treba je posjedovati.

Istina, vjerni će je kršćani željeti i čuvati samo ako je budu poznavali. Stoga je po općem mišljenju svih koji se za taj problem zanimaju neophodno potrebno često govoriti i tumačiti tu stranicu katekizma da bude poznata svim krštenima, cjelokupnom Božjem narodu, a osobito mladeži, mladićima i djevojkama kao budućim nosiocima društvene odgovornosti.

Učeni mogu poučiti duše, ali spasavaju ih samo oni koji su prožeti apostolskim žarom, a taj nije moguć bez stalne i budne pažnje na posvećujuću milost u vlastitoj duši.

Poznavanje milosnog života može divno rasplamsati ljubav prema Bogu, pa i ljubav prema bližnjemu koja neće malaksati i nikad zaobilaziti dužan odnos prema bratu čovjeku ni prema Bogu Stvoritelju.

Uz milost posvećujuću potrebna je također milost djelotvorna.

DJELOTVORNA MILOST

šesto poglavlje

ŠTO ZNAMO O NJOJ?

Pomoć za očuvanje veze s Kristom je nadnaravna, Božji je dar, koji znamo iz objave. Isto nam govori i Koncil, da se, naime, »život intimnog sjedinjenja s Kristom u Crkvi hrani d u h o v n i m p o m o ć i m a«.(1)

Nije to, dakle, neka osobina dana duši kao što je na primjer, znanje ili zdravlje, nego je trenutačna Božja pobuda, poput rasvjetljenja ili poticaja koji prolazi.

Moglo bi se reći da je djelotvorna milost unutrašnja, nadnaravna Božja pomoć, ne trajna, nego prolazna. Rasvjetljuje čovjekov um i potiče mu volju da mogne spoznati i u praksi primijeniti istinu te tako čuvati svoju intimnu povezanost s Bogom.

Tako upravo čitamo u dokumentu II. vatikanskog koncila, da, naime, »Krist koji je za sve umro i uskrsnuo, po svojem Duhu pruža čovjeku svjetlo i snagu da može odgovoriti svom vrhovnom pozivu«.(2)

U n u t r a š n j a p o m o ć. Djelotvorna milost nije nešto izvanjsko, izvan čovjeka, kao na primjer, dobar savjet prijatelja ili korisna pouka, nego je Gospodin stavlja izravno u našu nutrinu, izravno u dušu. Nije ju moguće zamijetiti nijednim tjelesnim osjetilom. Bitno je drukčija od svih izvanjskih milosti, koje nam redovito dolaze kroz osjetila.

(1) Dekret o laičkom apostolatu, AA 4.
(2) Crkva u suvremenom svijetu, GS 10, 2

N e t r a j n a n e g o p r o l a z n a p o m o ć. Time se upravo razlikuje od posvećujuće milosti, koja je također unutarnja, ali poput nove osobine u duši, trajno prisutne. Kratkotrajna je poput bljeska i prolazna poput impulsa.

POTREBNA JE

Za prijelaz iz grijeha u milost

Kao što nije moguća pretvorba pšenice i grožđa u Tijelo i Krv Kristovu prije nego što iz njih nastane kruh i vino, tako ni odrastao čovjek ne može biti pobožanstven sakramentima krštenja i ispovijedi prije nego se za to pripravi. Nitko se pak ne može pripraviti za to drukčije nego pomoću djelotvorne milosti.

U koncilskim je dokumentima izričito sadržano da »čovjek ne može bez prethodnog rasvjetljenja i pomoći Duha Svetoga vjerovati, uzdati se i ljubiti Boga niti se kajati za grijehe, a to je sve potrebno za postignuće milosti opravdanja«.(3)

Lebreton iznosi u vezi s djelotvornom milošću ovo: »Isus je bez sumnje mogao razasuti za svog života tako obilate i snažne milosti da potpuno uvjeri i obrati sve svoje slušatelje, ali se tada ne bi moglo iskazati unutrašnje, nadnaravno djelovanje (milost djelotvorna), ne bi je bilo moguće razabrati, obraćenje naroda izgledalo bi kao rezultat njegovih čudesa, njegove rječitosti, njegovih privlačnih nastupa, osvajalačke snage njegove osobe. Ali sad nitko ne može biti u zabludi: toliko se Gospodin trudio, tako je ustrajno poučavao i govorio te možemo razumjeti da je osim objave Božje potrebna i božanska privlačna sila (unutrašnja djelotvorna milost). To nam dokazuje neuspjeh samog Isusa.«(4)

Za očuvanje milosti

Bez Božje pomoći, to jest bez djelotvorne milosti ne može čovjek opravdan od grijeha ustrajati u svojoj pravednosti do smrti. Ta je tvrdnja također sadržana u koncilskom dokumentu da, naime, »čovjek nakon op-

(3) Denz. U 813
(4) La vita e l' insegnamento di N. S. Gesù Cristo, str. 525

ravdanja koje je postigao po milosti ne može ustrajati u svojoj pravednosti bez posebne Božje pomoći.«(5)

Nitko opravdan od grijeha ne može mnogo vremena izdržati u posvećujućoj milosti bez djelotvorne milosti. Tu tvrdnju teološki stručnjaci izričito i sigurno izvode iz objave. Složno zastupaju uvjerenje da se bez djelotvorne milosti u teškoj napasti ne može očuvati ne samo onaj koji je u smrtnom grijehu, nego čak ni onaj koji živi u posvećujućoj milosti.(6)

II. vatikanski sabor je također izrazio da čovjeka »privlače mnoge stvari i neprestano je prisiljen između njih birati i nekih se odricati. Štoviše, kako je slab i grešan, nerijetko čini ono što neće, a što bi htio to ne čini«.(7)

Napasti su na zlo česte, silovite i neočekivano podmukle! »Đavao je sišao k vama s velikim gnjevom« kaže sveti Ivan(8), a sveti Petar upozorava: »Vaš protivnik đavao obilazi kao ričući lav, tražeći koga da proždre!«(9)

Privlačivost zla i naravna kolebljivost ostaje u svakom čovjeku, u onom koji se opravdao od grijeha, kao i u onom koji nije u milosti. »Nema grijeha učinjena od čovjeka, što ga ne bi mogao ponoviti drugi čovjek, ako ga ne pomogne onaj koji je čovjeka stvorio«, kaže zgodno sveti Augustin.(10)

Istog je mišljenja i sveti Bernardo: »Onaj koji daje volju za kajanje, treba dati i volju za čuvanje milosti, da ne bih ponovio čine zbog kojih sam se morao kajati ili možda još gore. Jao meni, makar se i kajao, ako ustegne jednom svoju ruku Onaj bez kojeg ne mogu ništa učiniti. Kažem: ništa, niti pokajati se, niti ustrajati. Izjavljujem da nipošto nisam zadovoljan tvojom prvom milošću, to jest kajanjem za grijehe, ako ne primim i drugu, to jest da mognem uroditi plodovima kajanja i da se ne vratim opet na ono što sam izbljuvao.«(11)

Kao što se upaljenoj svjetiljci mora dolijevati ulje, a žarulji neprestano dovoditi struja, inače se gasi, a vrtne gredice treba natapati da se nasad ne osuši, tako je

(5) Denz. U. 832
(6) Suarez: De divina gratia, I. 24, 8
(7) Crkva u suvremenom svijetu, 10, 1
(8) Otkr 12, 12
(9) I. Petr. 5, 8
(10) Sermo 33, PL 38, 538
(11) In Cent. serm., 3, 3

i duši pravednika neprestano potrebna djelotvorna milost, inače će duša napokon izgubiti i posvećujuću milost.(12)

Za dobra djela

Siguran je zaključak teoloških stručnjaka da je i onima koji su već pravedni po posvećujućoj milosti potrebna djelotvorna milost da ih potiče na spasonosna djela. Sveti Augustin lijepom prispodobom kaže da oko, iako je zdravo, može vidjeti stvari oko sebe samo ako ima svjetla.(13)

Bez pomoći unutrašnje djelotvorne milosti ne možemo izreći, ne možemo pomisliti nešto nadnaravno vrijedno, što bi bilo spasonosno. »Nitko ne može priznati Isusa kao Gospodina nego pod djelovanjem Duha Svetoga«(14), a sami po sebi nismo sposobni nešto pomisliti kao da bi dolazilo od nas. Ne, naša sposobnost dolazi od Boga, govori Apostol(15).

»Bog je onaj koji proizvodi u vama i htijenje i djelovanje da mu se možete svidjeti.«(16)

Možemo zaključiti:

Dobre odluke za budućnost nisu dovoljne kad se čovjek opet vrati Gospodinu i zadobije milost. Odluke su, bez sumnje, neophodne, moraju biti iskrene, stalne i usmjerene u nadnaravnost.

Nisu dovoljne jer sa samim odlukama nije moguće izbjeći grijesima kad se čovjeku pruži prilika, kao što bolesniku, iscrpljenom od bolesti nije dovoljna odluka da će se održati na nogama i da neće klonuti na zemlju. Mora najprije uz potrebnu njegu zadobiti toliko snage da se može održati na nogama.

Uz same izvanjske milosti ne bi nikad vjerni puk načinio ni najmanji nadnaravni čin, nego bi povremeno svi padali u smrtne grijehe kad ne bi imali dovoljno djelotvorne milosti.

Kako ćemo sa sigurnošću pribaviti dovoljno Božje pomoći, koju nazivamo unutrašnjom djelotvornom milošću koja je različita i drukčija od posvećujuće?

(12) Usp. Summa 1—2ae 109, 9
(13) Hurter: Theol. dogm. compen., III, 172
(14) I. Kor 12, 3
(15) II. Kor 3, 5
(16) Filip 2, 13

STJECANJE DJELOTVORNE MILOSTI

To je pitanje važno iz dva razloga:

1) Najprije, odraslima je za spasenje bezuvjetno potrebna djelotvorna milost. Kao što smo, naime, već prije spomenuli, tko je u posvećujućoj milosti, ne može je očuvati, a tko je nema, ne može je pribaviti bez djelotvorne milosti. Stoga se moramo brinuti da unutrašnja djelotvorna milost uvijek prati izvanjske milosti, to jest cjelokupno nastojanje oko evangelizacije i spasenja, inače će biti uzaludno.

Milost je osigurana mukom i smrću Isusa Krista na križu. Ali time nije rečeno da se svi spašavaju samim time što je zaslužena.

2) Zaslužena milost mora dospjeti do svakog pojedinog čovjeka.

Nije dovoljno pribaviti šećer, makar i u velikoj količini, nego je potrebno voće zašećeriti i ukuhati da se ne pokvari. Tako isto nije dovoljno što je naš Gospodin Isus pribavio svim ljudima milost, nego se kršćanin mora njome prožeti.

Glavna vodovodna cijev, prilično velikog promjera, položena je duž ceste, ali to nije dosta. Sva bi kućanstva i sve vrtne gredice ostale bez vode kad ne bi bilo priključka na glavni vod. Opet ćemo reći: Isusova je čovječanska narav taj glavni vod djelotvorne milosti koji je potreban svakom odraslom čovjeku da primi i očuva milost Božju, ali se svatko mora s Kristom povezati.

Spasitelj, Gospodin Isus, želi ljudima podijeliti milost u izobilju, još mnogo više nego što ih sami želimo primiti, samo ako htjednemo zahvaćati na izvorima koje je osnovao.

Istina, Isus Krist može podijeliti milost neovisno o bilo kakvim sredstvima i bez našeg osobitog zalaganja, kao što i vrtlar može na razne načine natopiti koju mu drago gredicu; no ipak, ako već može sve što hoće, On neće uvijek sve što može i, kao što u prirodi, tako se i u nadnaravnom redu moramo prilagoditi njegovim zahtjevima. On se ne mora prilagoditi našim. Zato nam milost redovito daje po molitvi, bilo našoj vlastitoj, bilo također i po molitvi onih koji su mu ugodili, kao što ćemo kasnije vidjeti.

Sakramenti su izvori djelotvorne milosti

Djelotvorna milost sakramenata zove se i sakramentalna milost. Prima se po sakramentima tako da oni ponajprije daju, odnosno povećavaju u duši posvećujuću milost, koja potom povlači za sobom pravo na djelotvorne milosti, kad budu potrebne za postignuće cilja svojstvenog samom sakramentu.

Osnovica je djelotvorne sakramentalne milosti posvećujuća milost. Zato je čovjek u smrtnom grijehu lišen sakramentalne milosti.

Vrlo su važne činjenice koje odatle proizlaze.

Tko je zapao u smrtni grijeh, dokle god je u njemu, lišen je djelotvorne milosti onih sakramenata kojima je prije pristupio, npr. sakramenta potvrde, po kojem nam se pomaže da vjeru priznajemo i po njoj živimo; sakramenta ženidbe, po kojem su supruzi složniji i djeca bolja; sakramenta Kristova Tijela, po kojem sjedinjeni s Kristom činimo zajednicu vjernih. Ti su sakramenti poslije grijeha samo osušeni izvori djelotvornih milosti, poput bunara bez vode.

Tako nam je situacija našega kršćanstva jasnija. Susrećemo, naime, mladi i stariji svijet, koji, iako je (firman) krizman, ne priznaje vjeru i ne živi po njoj. Supruzi u braku, iako vjenčani, sve su manje jedan drugome dragi, djeca progresivno sve manje privržena roditeljima, a među onima koji primaju Kristovo Tijelo nastaje ujedinjenje više nalik poslovnom, strančarskom, političkom.

Uzmimo da se takvi, u smrtnom grijehu, savršeno kaju. Oni odmah po Božjoj dobroti primaju posvećujuću milost. Nedostaje im ipak djelotvorna milost koja proizlazi iz primitka sakramenata ispovijedi i pričesti. One su tako korisne i tako važne da su, možemo reći, nužno potrebne za očuvanje milosti. Nedostaju im sve dotle dok iznova ne prime te sakramente. Razumljivo je da je za onoga koji je savršenim kajanjem postigao posvećujuću milost, vrlo važno da što prije pristupi ispovijedi i pričesti, da stekne djelotvorne milosti tih dvaju sakramenata.

Tko je u apostolatu, ako je dobro usmjeren i poučen, često će preporučivati redovitu ispovijed. Ona će vjernima osim posvećujuće milosti davati u sakramentalnoj milosti lijek onoj klonulosti koju svaki grijeh neminovno zadaje duši.

Sveti Filip Neri je uvijek upotrebljavao i svojim pokornicima preporučivao to sredstvo da bi se održali u milosti. Isto je tako postupao i sveti Ivan Bosko. Sveti Robert Belarmin, uz svetoga Karla Boromejskoga zaštitnik svih vjeronaučnih pothvata, postavlja u svom katekizmu pitanje: »Kad se moramo ispovijedati?« Odgovor glasi: »Ispovjedati se moramo prije nego što ponovno padnemo u smrtni grijeh!« Jedino tako možemo biti uvijek u milosti i izbjeći smrtne grijehe.(17)

Riječi su Pape Pija XII.: »Česta ispovijed podržava ispravno spoznanje samog sebe i pravedno prosuđivanje vlastitih čina. Razvija u čovjeku kršćansku poniznost, iskorjenjuje sklonost k nekontroliranom, raspuštenom vladanju, odstranjuje nemarnost i duhovnu mlitavost, čisti savjest, krijepi volju, upravlja k spasenju i povećava djelotvornu milost, svojstvenu sakramentu«.(18) Tako se kršteni sve više odalečuju od grijeha i čuvaju milost.

Primanje Kristova Tijela vrlo je važno i potrebno za očuvanje milosti, jer osim povećanja posvećujuće milosti donosi duši također i djelotvorne sakramentalne milosti da je ne izgubimo novim grijesima. Mali katekizam među učincima sakramenta Euharistije nabraja i oslobođenje od lakih grijeha i očuvanje od smrtnih.

Uz to i dokument Svete Stolice naglašava da će se mladež čuvati u svetoj čistoći »ako bude neumorno pristupala sakramentu ispovijedi i Euharistije«.(19)

Sam Krist Spasitelj je navijestio: »Zaista, zaista kažem vam, ako ne jedete tijela Sina Čovječjega ... nećete imati života u sebi«.(20) U zabuni su, razumije se, oni koji Euharistiju ne uzimaju kao Krista, nego kao običnu hranu.

U radio-poruci na »Dan obitelji« Papa poručuje onima koji odgajaju mlade: »Odgojite ih tako da mole i da s izvora sakramenata ispovijedi i Euharistije primaju ono što im narav ne može dati, naime snagu da ne padaju i snagu da se podižu. Neka već od mladih nogu osjete, neka iskuse, da bez potpore iz tih nadnaravnih izvora energije neće moći biti dobri kršćani, niti čestiti članovi društva koji bi u vedrini provodili dane svoga života.

(17) I Cateschismi, Milano, 1941.
(18) Mystici corporis, 1943.
(19) Sacramentis Poenitentiae et S. Eucharistiae
(20) Ivan 6, 54

Tako pripravljeni moći će težiti čak i za najvišim idealima.«(21)

II. vatikanski koncil naviješta: »Bog je... razlio svoju ljubav u naša srca po Duhu Svetom ... Da bi pak ljubav, kao dobro sjeme, u duši rasla i donijela plod, svaki vjernik mora rado slušati Božju riječ i vršiti njegovu volju uz pomoć njegove milosti, često primati sakramente, osobito Euharistiju, često sudjelovati u svetim činima, postojano se posvećivati molitvi, samozataji, djelotvornoj službi braći i vježbanju u svim krepostima.«(22)

Kad bismo dakle u pokoncilskom shvaćanju spasenja mimoišli ispovijed kao sakramenat izmirenja s Bogom i sa Crkvom i kad bismo još zanemarili molitvu, samozataju i vježbanje u svim krepostima, krivotvorili bismo Koncil i izdali suvremeno kršćanstvo.

Sveta Euharistijska žrtva

»Naš je Spasitelj na posljednjoj večeri one noći kad bijaše izdan, ustanovio žrtvu svoga Tijela i Krvi, da bi ovjekovječio žrtvu na križu kroz stoljeća. Crkvi je povjerio spomen-čin svoje smrti i uskrsnuća«(23)

U toj je žrtvi Novoga Saveza čovjeka s Bogom, neiscrpiv izvor djelotvornih milosti, to obilniji, što je veća pažnja u prisustvovanju i svjesnom sudjelovanju.

Suvremeni kršćanski puk — piše Calabria — gine od duhovne iznemoglosti, a pripravljen mu je obilato prostrti stol, gdje se svatko može okrijepiti, samo ako hoće.

Sveta misa znači toliko koliko i žrtva Kristova na križu. Evo nam, dakle, spasenja! No moramo se zapitati kako da se sa stotinama i tisućama euharistijskih žrtava koje se danomice prikazuju, duše ne spašavaju od grijeha, nego ostaju i propadaju?

Odgovor nalazimo u rastresenosti i u bezvoljnosti, koju možemo zapaziti kod krštenih oko oltara. Ali nema nam spasenja ako kalvarijsku žrtvu ostavimo po strani. »Potrebno je da vjernici pristupaju svetoj liturgiji s pravim raspoloženjem duše, a svoju pamet usklade s glasom«, kaže Koncil.(24)

(21) Oss. Rom. 24. III. 1952.
(22) Konstitucija o Crkvi, LG 42.
(23) Konstitucija o svetoj liturgiji SC 47
(24) Konstitucija o svetoj liturgiji SC 11

Euharistijska je žrtva »za spasenje naše i svega svijeta«. To je Kristova Krv, koja je prolivena »za nas i za sve ljude na otpuštenje grijeha«. Sam je Isus rekao da je njegovo tijelo »za život svijeta«. (25) Tko može nakon izričite i božanske izjave sumnjati da se može spasiti, makar bio u najtežoj situaciji? Samo koji je pokoleban u vjeri i pouzdanju...

Kako možemo posumnjati u preporođenje, svoje vlastito i cijeloga svijeta, kad imamo pred sobom »Kruh sveti vječnog života i kalež vječnoga spasenja«?

Tri stotine sedamdeset i pet tisuća svećenika i četiri tisuće biskupa rasijanih po cijeloj zemaljskoj kugli danomice podiže Tijelo i Krv Žrtve govoreći: »Po Kristu i s Kristom i u Kristu, tebi Bogu svaka čast i slava«. Zar da ne budu kadri nadvikati grijeh suvremenog svijeta te taj svijet podići iz gliba i sačuvati ga u milosti?

Ostali izvori djelotvorne milosti

(1) Iskrena želja za onim što je dostojno, korisno i lijepo, dobro je djelo. Želja iskrena, kažem, jer ćemo je i ostvariti za se i za drugoga, kako, kada i koliko budemo mogli. Razlog toj želji neće biti samo vlastito zadovoljstvo, nego upravo zadovoljstvo drugoga kao krajnjeg cilja i osobito nasljedovanje Boga, koji svakom čovjeku želi dobro, a bit će i radi izbjegavanja grijeha i njegovih posljedica: pakla i čistilišta.

Dobro je djelo šutjeti o zloći drugoga kad važni razlozi ne traže da se na nju upozori. Dobro je djelo priznati sebi i drugima ono dobro što ga čovjek ima. Ako sebi i drugima priznamo sposobnost, marljivost i druge dobre osobine koje posjedujemo, iskazujemo poštovanje čovjeku i Gospodinu Bogu koji ih daje. Tako milodar ima svoju vrijednost kad ne mislimo kako će nas drugi smatrati plemenitima i tome slično.

Svako dobro djelo, uključivši i post i molitvu u najširem smislu riječi, ima zasluga i pribavlja nam djelotvornu milost. Drugim riječima: sva nadnaravna dobra djela — ona iz nadnaravnih pobuda — pa također i onih ljudi koji su u smrtnom grijehu, imaju svoju vrijednost poradi Božjeg milosrđa, ne na temelju Božjeg obećanja. Po obećanju, to jest na temelju Božje vjernosti i istinitosti, daje se djelotvorna milost samo za dobra djela učinjena u stanju posvećujuće milosti.

(25) Ivan 6, 51

Usporedit ćemo takva dobra djela s putujućim sviračem. On svira prolaznicima, ali ne za obvezatnu ulaznicu, nego za dobrovoljni dar.

Zasluženost je dobrog djela to veća što je djelo savršenije i plemenitije. U Svetom Pismu se često hvali dobro djelo, osobito milostinja i post, kojima se postižu milost i milosrđe.(26)

(2) Blagoslovine nam pribavljaju milost po molitvi zajednice vjernih, Crkve. Takve su blagoslovine: blagoslovljena svijeća, medaljica, slika, razni drugi pobožni predmeti, koji se blagoslivlju, grančice na Cvjetnu nedjelju, hrana na Uskrs itd. II. vatikanski koncil odredio je na korist krštenih: »Neka se providi da neke blagoslovine mogu dijeliti i svjetovnjaci s potrebnim svojstvima, bar u posebnim prilikama i prema sudu Ordinarija.«(27)

Za pobjeđivanje napasti korisna je upotreba blagoslovljene vode razmjerno s pouzdanjem koju imamo u molitvu zajednice Crkve. Obično je nalazimo kod ulaza u crkvu. U nekim je obiteljima vjernika nalazimo pri izlazu iz kuće.

USPJEŠNA DJELOTVORNA MILOST

Već smo prije rekli da u posvećujućoj milosti primamo i djelotvorne da bismo je očuvali. Djelotvorne milosti primaju i oni koji žive u smrtnom grijehu, pa čak i oni koji nemaju vjere.

Ali čovjek je slobodno biće. Pred istinom vjere(28) i pod utjecajem milosti zadržava svoju slobodu. Po njoj može i protusloviti milosti i odbaciti Božju pomoć i rasvjetljenje. To je nauka naše vjere. Koncil otvoreno kaže da čovjek može milost odbaciti (29). Čovjekova slobodna volja, potaknuta i ponukana od Boga, ne mora surađivati, a može, ako hoće, i protusloviti.(30)

Sad se postavlja važno pitanje: kako možemo predusresti odbijanje milosti, kako možemo postići da i drugi ne odbiju milost?

(26) Usp. Tobija 12, 8—10
(27) Konstitucija o svetoj liturgiji, SC 79, 3
(28) Denz. U. 815
(29) Denz. U. 797
(30) Denz. U. 814

To je pitanje nadasve važno za svakoga koji želi kršćanski živjeti i koji želi raditi u apostolatu. Svim se, naime, silama mora trsiti, no ne zato da bi poslije mogao zaključiti: »Padaju u pakao vlastitom krivnjom!« Naprotiv, svi koji su mogli, koji su, dapače, htjeli propasti vlastitom krivnjom, spašeni su milošću Božjom.

Odgojitelj će se potruditi da onaj koji mora propasti, koji hoće propasti, ipak uz posebnu brigu i pažnju napokon prođe s uspjehom.

Moramo najprije uvažiti malu razliku.

Djelotvorna milost, koju kao pomoć imamo od Gospodina, može biti d o v o l j n a ako čovjek bude uz njezinu pomoć ispravno postupao.

Kadikad takva, dovoljna milost ostaje bez uspjeha krivnjom samog čovjeka. Mogli bismo reći da je milost »jedva jedvice dovoljna« zapravo nije dovoljna ako je čovjek bezvoljan. Kada pak čovjek sudjeluje s milošću i postigne uspjeh, to jest učini dobro djelo ili izbjegne loše, tada milost nazivamo u s p j e š n o m.

Sudjelovanje s milošću je veliki Božji dar, gotovo kao i samo spasenje. Iz toga slijedi da sve izvanjske milosti postizavaju svoj stvarni uspjeh ako vjerni imaju uspješne djelotvorne milosti. Zato je glavna stvar u svakom, i laičkom i svećeničkom apostolatu, pribaviti vjernima uspješnu djelotvornu milost. (U laički apostolat uključen je i utjecaj roditelja na čestiti odgoj vlastite djece).

Samo po sebi to je jasno i utemeljeno!

Svaki apostolat koji je ne poznaje ili je ne uvaži, doskora gubi orijentaciju.

Svaki će apostolski radnik u svom nastupanju (npr. kršćanski roditelji u odgoju djece) najprije postaviti pitanje: »Što moram učiniti, što poduzeti da vjerni, da djeca u obitelji, mladež, sigurno primi uspješnu milost?« Na to se ne može odgovoriti mudrovanjem mozgova nego vjerom u Božju poruku spasenja.

Sve zalaganje apostolskih ljudi i sve izvanjske milosti, koliko god bile naporne, usavršene i skupe, namijenjene izgrađivanju duša i vjere u njima, mogu se usporediti s nizom ništica, pred koje mora napokon doći znamenka — broj koji ima svoju vrijednost. To je u našem slučaju u s p j e š n a d j e l o t v o r n a m i l o s t.

Prije nego će igrač u košarkaškoj reprezentaciji odbaciti loptu u slobodnom bacanju, smirit će se i sabrati, zatim odmjeriti udaljenost i zamah da bi sigurno pogodio koš. Strijelac nišani, da bi postigao što više krugova.

Kršćanin ne smije biti manje pažljiv, ne smije zanemariti ništa od svega čime bi mogao što sigurnije postići uspješnu milost, bez koje je svako kršćansko djelovanje neizvjesno.

Apostolskog čovjeka mogli bismo usporediti s transformatorom koji mora pružiti dušama svemoguću Božju silu, bez koje nije moguće učiniti ni najmanje dobro djelo nadnaravne vrijednosti. Po njoj je moguće svako!

Potrebno je jasno i potpuno poznavanje nauke o unutrašnjoj djelotvornoj milosti. Bolje se može drugima protumačiti ono što se bolje poznaje, tako kao što su najbolji treneri oni koji su sami bili veoma dobri igrači, a kršteni pak, kad budu dovoljno informirani o središnjem problemu života, bit će poput bolesnika koji ne uzimlje lijek zato jer mu ga strogo propisuju, nego zato jer osjeća da mu je potreban, zna da mu koristi, uvjeren je da bez njega ne može opstati, pa bio lijek ma kako gorak.

MOLITVA

sedmo poglavlje

Zbog naravne ljudske kolebljivosti nije dovoljna svaka djelotvorna milost da bismo živjeli u posvećujućoj milosti, da bismo u njoj ustrajali, osobito pak da bismo život završili u milosti te postigli mjesto koje nam je krštenjem određeno u kraljestvu vječne Božje ljubavi. Treba nam uspješne milosti to jest one — kako je rečeno — po kojoj ćemo stvarno činiti dobra djela i osloboditi se grijeha.

Uspješna nam je milost po Božjem obećanju zajamčena samo ako molimo.

Istina, i za molitvu nam treba Božja pomoć, ali nju Gospodin daje svima jer hoće spasenje svih ljudi. Svatko, samo ako hoće, može moliti. Teže situacije života upravo prisiljavaju čovjeka da zavapi Bogu za pomoć.

»Ako je Gospodin Bog — riječi su svetog Alfonza Liguorija — svima naložio zapovijedi i svima bar posredno, to jest po molitvi, omogućio da ih izvršuju, zaključujemo da svi, bez razlike i bez ikakve sumnje, imaju za molitvu potrebnu milost. Inače, kad ne bismo imali Božje pomoći za molitvu, ne bi nam bilo moguće vršiti Božje zapovijedi.«(1)

MOLITVA JE POTREBNA

Drugi vatikanski koncil razlikuje molitvu zajednice od molitve pojedinaca. »Liturgija je vrhunac, kojemu teži djelatnost Crkve... Iz nje, a osobito iz Euharistije

(1) O molitvi, II. 4, 160

kao s izvora, izlijeva se na nas milost te se s najvećim uspjehom postizava posvećenje ljudi i proslava Boga u Kristu... Duhovni se život ipak ne sastoji samo od sudjelovanja u svetoj liturgiji. Doista, kršćanin, pozvan da moli u zajednici, mora uz to ući i u svoju sobu i moliti Oca u tajnosti.«(2)

Sveti Augustin i sveti Alfonzo Liguori smatraju se najizvrsnijim učiteljima molitve.

Sveti Augustin

Izgradio je svoje mišljenje o molitvi na jednom jedinom izvoru: na Svetom Pismu. Nije pod utjecajem nijednog crkvenog pisca, ali je sam utjecao na mnoge. Čak ni sveti Alfonz Liguori, toliko zaslužan za širenje molitve, nije i ne može biti drugo nego učenik velikog učitelja iz Hipona.

Iz Augustinovih djela razabiremo jednu duboku i stalnu misao, koja se neprestano javlja u svim govorima, pismima i raspravama: molitva je tako potrebna za održavanje Božjeg zakona kao i milost Božja koju po njoj postižemo. Po mišljenju svetog naučitelja u sadašnjem poretku božanske providnosti određeno je da će Gospodin davati vjernima potrebne milosti za spasenje samo po molitvi. Time nije rečeno da ih ne može ili neće dati ni na koji drugi način.(3)

»Uvjeren sam — kaže Ivan od sv. Tome oslanjajući se na Augustina — da nitko ne nalazi spasenje, ako ga Bog ne pomaže.. Nitko, napokon, ne stiče Božju pomoć ako za nju ne zamoli.«(4)

»Kad bi u našoj moći bilo sada kao što je bilo prije grijeha, prije nego li je ljudska narav izopačena, ne bismo trebali molitvom tražiti, nego bismo samo radili. Ali nakon prvog pada nitko se ne može suprotstaviti napasti ako ga Bog ne pomaže. Stoga možemo zaključiti: Bog hoće da se u toj borbi održimo više molitvom nego vlastitim snagama. Potrebna nam snaga nije niotkuda nego od vlastite molitve. Dana nam je baš molitva da se njome borimo.«(5)

Neki misle ovako: »Bog ne može zapovijedati što zna da čovjek ne može izvršiti.« To je sigurno svakome

(2) Konstitucija o svetoj liturgiji, SC 10, 12
(3) Usp. Brambilla: La necessità della preghiera
(4) Cursus Theol. in Sum. Theol., t. VII. q. 83
(5) Opus imperf. contra Julian., P. L. 45, 1534

jasno, ali baš nam zbog toga zapovijeda nemoguće da bismo znali što moramo moliti. Vjerom, naime, i moleći postizavamo ono što zakon zapovijeda.(6)

Ako hoće čovjek sam graditi kuću, neće moliti susjeda za pomoć. Ako može sam učiniti dobro djelo, neće moliti pomoć ni od ljudi ni od Boga. Uostalom, kad bi i molio, ne bi je mogao sa sigurnošću očekivati jer zapravo može sam.

Kad odlučimo moliti Božju pomoć za obranu od napasti, od prilika u kojima se čine grijesi, za očuvanje Božje milosti, onda najprije dokazujemo da želimo što je dobro i kreposno. Ta ista želja je Božji dar čovjeku i smatramo je vrijednom pažnje za razliku od onih nesretnika koji žele nešto što je nečasno i opako. A mi vjerujemo da On to može učiniti.

U molitvi je izraženo pouzdanje da će zbog svoje dobrote i posredovanja našeg Spasitelja, svete Djevice Marije i drugih Božjih ugodnika, slušati naše riječi, uvažiti naše želje i udijeliti što molimo. Uzdamo se, dakle, da hoće učiniti.

Moleći pomoć, priznajemo da smo preslabi sami se dovinuti do onog što je kreposno. Bojimo se da ćemo, ako se nađemo u prilici, opet sagriješiti da nećemo moći vlastitim nastojanjem sačuvati milost. Tako očitujemo poniznost.

Molitvom, dakle, svjedočimo istinu, da dobro i kreposno djelo nije naš osobni proizvod, nego Božji dar, a živeći u milosti, izražavamo ljubav pa će Gospodin dobrostivo pogledati našu vjeru, pouzdanje, poniznost i ljubav te učiniti ono što želimo.

Kada čovjek stane misliti da može nešto učiniti sam, iako nije kadar, otklanja svaku pomoć. Neće se moliti nikome! Ne može se nadati da će Gospodin Bog biti nametljiv, jer bi smetao njegovoj slobodi, koja je najveći Božji dar. Tako koji mole primaju, a koji ne mole padaju i propadaju.

»Baš zato — kaže svetac na drugom mjestu — Sveto Pismo izjavljuje da Božje zapovijedi nisu teške (I. Ivan 5, 3) jer duša kojoj izgledaju teške, još nije primila od Gospodina snagu, po kojoj nisu teške, nego su lake i ugodne. Zato moli svom dušom za olakšanje.«(7)

(6) Usp. De gratia et libero arbitrio, P. L. 44, 900
(7) De perf. iustitiae hominis P. L. 44, 302

»Tko šalje borce u borbu, daje im i oružje. Bog ne promatra svoje borce onako kao navijači sa svojih sjedišta: bodre, viču, plješću i udaraju nogama, ali ne pomažu onima koji su na terenu. Bog ne promatra svoje borce kao gledaoci maratonske trkače: pripravljaju im, doduše, vijenac, ali im ne ulijevaju energiju kad posustanu. Nije im to moguće jer su ljudi, ali moguće je Bogu. Dok promatra i čeka, teže je njemu nego onome koji se bori, a pomaže kad ga zovne. Zov njegovih boraca nalazimo u psalmu: 'Čim pomislim: Noga mi posrće, dobrota me tvoja, o Gospode, podupire!'(8)

Sveti Augustin je iz vlastitog iskustva, koje je, nažalost, stekao živeći u grijehu vrlo dobro znao, da pali čovjek ide za onim što je ugodnije. Iz toga je izvodio zaključak da je potrebna unutrašnja milost da izmijeni poremećeni ugođaj. Ali nije se zaustavio kod tog zaključka, nego je ustvrdio da je za postignuće milosti potrebna molitva.

Mi radimo — piše on — što nam godi. Možda opažamo ljepotu osobe i ona nas stane naginjati na tjelesno naslađivanje. Ali ako nam više godi ona unutrašnja ljepota i divni izgled čistoće uz pomoć milosti koju po vjeri imamo u Kristu, onda ćemo živjeti po njoj i po njoj se ravnati. Tako prestaje u nama vladati grijeh svojom pohotljivošću. Zavladat će pravednost po ljubavi Kristovoj te ćemo s velikim zadovoljstvom činiti ono što je ugodno Gospodinu. Što sam rekao o čistoći, to vrijedi i o svakoj drugoj kreposti.«(9)

»Ako pjesnik kaže — piše opet sveti naučitelj — da svakoga privlači osobno zadovoljstvo, (Virg. Ecl. 2), ne nužda nego užitak, ne sila nego ugođaj, koliko više moramo reći da Krist privlači ako čovjek nalazi radost u istini, užitak u pravednosti i veselje u vječnom životu. Sve je to upravo u Kristu! Tjelesna osjetila imaju svoje radosti, ali te iste radosti nisu i za dušu. Ona ostaje bez radosti. Kad ne bi i duša imala svojih užitaka, zašto bi bilo rečeno: »Pod sjenu krila tvojih ljudi se sklanjaju, site se pretilinom Doma tvojega, potocima tvojih slasti ti ih napajaš. U tebi je izvor životni, tvojom svjetlošću mi svjetlost vidimo.« Pokaži mi čovjeka koji istinski ljubi i razumjet ćeš što kažem. Daj mi pokaži gladnoga ili žednoga, prognana ili izmučena, pokaži nekoga koji žudi

(8) Sermo 343, 10 Ps. 94, 18
(9) Exposit. Epist. ad Gal. P. L. 35, 2140

za izvorom vječnoga života, privedi mi takvoga i znam da će razumjeti moje riječi.

Pokaži ovci zelenu grančicu, privukao si je, djetetu nekoliko oraha, osvojio si ga, osvojio željom, osvojio bez prisile, osjećajem i snagom srca.

Ako, dakle, sve što izgleda ugodno, ako tjelesne radosti privlače one koji ih vole, jer se obistinjuje izreka: Svakoga privlači vlastito zadovoljstvo — zar onda ne bi mogao privlačiti i Krist, koga je Otac objavio?«(10)

Čovjek biva privučen na uživanje u Isusu Kristu, privučen milinom u vršenju njegovih zapovijedi, ako moli.

»Neka se duša po vjeri uteče milosrđu Božjem da joj udijeli ono što zapovijeda, da joj ulije milinu milosti po Duhu Svetom te mogne uživati u onom što zapovijeda i da taj užitak bude veći od zabranjenog.«(11)

»Kada te zabranjeni užitak mami, uputi vapaj k Bogu i priznavajući svoje grijehe zaslužit ćeš od njega pravi ukus, dat će ti radost za vršenje dobra pa ćeš osjetiti zadovoljstvo u trijeznosti, ako si prije uživao u pijanstvu. Ako si prije uživao u krađi i otimao drugima što ti je trebalo, sada daješ drugima što imaš, a čega njima nedostaje, i osjećaš pri tom zadovoljstvo. Ako si prije uživao u prisvajanju, sad se raduješ u davanju. Ako si se naslađivao u priredbama, sada uživaš u molitvi, ako si prije maštao o raspuštenim i o bestidnim pjesmama, sad dižeš radosni glas u svetoj pjesmi Gospodinu. Prije si se žurio u kazalište, sad u crkvu. Kako je moguća takva promjena? Niotkud, nego od Boga koji daje ugodnost i naša zemlja pruža svoj plod.«(12)

Po naučavanju svetoga Augustina molitva nam postiže ne samo milosnu izmjenu vlastitog ukusa i nadjačanje tjelesnih želja nego nam pribavlja i pobjedu protiv sotone i njegovih zasjeda.

Od čovjeka ćeš se očuvati, ako mu izbjegneš, a od sotone ako moliš. Vidljivog se neprijatelja možeš očuvati ako se ne nađeš ondje gdje je on. To možeš jer ga vidiš. Ali kako ćeš s neprijateljem duše, koga ne vidiš? Jedino molitvom! Protiv njega moli: molitva ti je jedina obrana! Ako pasivno miruješ, on navaljuje, ako vapiš k Bogu, kukavički uzmiče. Ali zavapi s onom ljubavlju kojom Gospodina nesebično ljubiš, da ti molitva mogne stići do Onoga koji te ljubi neproračunato.«(13)

(10) In Ioan. Ev. P. L., 35, 1608—9
(11) De spiritu et litera, P. L. 44, 233
(12) Enarr. in ps., P. L. 37, 1080

Sveti Alfonzo Liguori

Papa Pijo XI. nazvao ga je velikim naučiteljem molitve, a Pijo XII. nebeskim zaštitnikom ispovjednika. On često i opširno raspravlja o molitvi u svim teološkim i asketskim djelima, a napose iscrpno i sistematski u djelu »O velikoj pomoći molitve«.

U uvodu svog djelca kaže: »Mislim da nisam napisao korisnije knjižice nego što je ova.« Dalje nastavlja: »Kad bih mogao, dao bih je štampati u mnogo primjeraka, za sve vjerne, koliko god ih živi na zemlji. Razdijelio bih je svima, da svi mogu razumjeti veliku nužnost molitve za spasenje.«

Iznosim svečeve riječi, koliko je moguće doslovce. Sa žaljenjem govori: »Vidim s jedne strane skrajnju nužnost molitve. Toliko je preporučuje Biblija. Svi je sveti Oci smatraju važnom. A s druge strane vidim kako kršćani malo paze i malo primjenjuju to važno sredstvo spasenja.«(14)

Propovjednici i ispovjednici premalo govore svojim slušateljima i pokornicima o tom važnom predmetu. Ni vjerski tisak ne donosi dovoljno napisa u vezi s molitvom. Istina, govori se i piše o životu po vjeri: kako treba aktivno sudjelovati u liturgiji, biti živi član zajednice, aktivan u apostolatu u obitelji i izvan nje, odupirati se napastima, slušati Božju riječ, razmatrati vjerske istine. Sve je to bez sumnje, veoma korisno i potrebno, no molitva se mora posebice naglasiti!

»Uspinjanje na visoko brdo ne ovisi samo o čovjekovoj odluci da će se popeti, nego i o izdašnoj hrani što je ima sa sobom. Tako isto i moralna snaga duše, potrebna za dobra djela i izbjegavanje zlih dolazi od milosti, a ne od odluka. Milost pak postižemo molitvom.«(15)

Ako ne molimo, uvijek ćemo se iskazati nevjerni Bogu i nedosljedni svim rasvjetljenjima, svim odlukama i obećanjima što ih činimo. Razlog je u tome što za pobjedu nad napastima i za vršenje kreposnih djela, ukratko za ispunjavanje Božjih zapovijedi, nisu dovoljna rasvjetljenja što ih primamo niti odluke što ih činimo, nego

(13) G. Morin: Miscellanea Agostiniana I.
(14) O. c. uvod
(15) O. c. napomena

Božja pomoć, koja nas krijepi. A Gospodin je daje samo onom tko moli, tko postojano moli. Rasvjetljenja, pobude, odluke služe samo da u napastima protiv Božjeg zakona stvarno prizovemo Boga u pomoć, to jest da molimo. Molitvom postižemo Božju pomoć, kojom ćemo se očuvati od grijeha. Ali ako se tad ne sjetimo i ne zavapimo Bogu, propali smo u ponor grijeha.

Kad samo malo promislimo o tim svečevim riječima, odmah možemo zaključiti kako je pogrešno skraćivanje molitve, a još je gore posvemašnje zanemarivanje, da se, tobože, više uradi.

Sudbonosna je navika nekih muževa i mladića: oni ne sudjeluju s drugima kod molitve, kod svete mise nisu aktivni sudionici, već pasivni promatrači, nema ih kod naknadnih pobožnosti. Tko ne moli, ne prima milosti, a kad nema milosti — što znače tolike propovijedi, što vjeronauk?

»Što koristi — opet sveti Alfonzo — poznavati obveze koje imamo pred Bogom i ne ispunjavati ih? Samo smo još više krivi: Čitajmo i razmišljajmo koliko nam drago, nikad nećemo udovoljiti svojim obvezama ako ne budemo molili Boga za pomoć da ih htjednemo i mognemo ispuniti.«(16)

U »Vježbi ljubavi prema Isusu Kristu« piše: »Možda će se čitateljima mojih duhovnih spisa činiti previše tendenciozno to neprestano spominjanje molitve i to stalno utjecanje k Bogu. Meni se pak čini da o tom nisam govorio premnogo nego premalo.«

Nakon dragocjenih uputa o kojima bi trebalo promisliti, a ne samo pročitati ih, nastavlja: »Želio bih da propovjednici više od svega preporučuju svojim slušateljima molitvu, da ispovjednici ne pobuđuju svoje pokornike ni na što toliko koliko na molitvu i pisci u vjerskoj štampi da ni o čem ne pišu više nego o molitvi. Ne sumnjam da u duhovnom životu mnogo koriste propovijedi, razmatranja, sakramenti, osobito Euharistija i odricanje. Ali kad nastupe napasti, ako se ne preporučimo Bogu, padat ćemo u grijehe uza sve propovijedi, uza sve pokorničko odricanje i uza sve ponajbolje odluke.«

»Uostalom, moramo steći uvjerenje da o molitvi ovisi naše dobro, koje činimo, da o njoj ovisi promjena mišljenja i promjena života. O molitvi ovisi pobjeda u napastima, postignuće božanske ljubavi, savršenosti,

(16) Usp. o. c., pogl. 2.

ustrajnost u dobru i, napokon, vječnost u Božjoj ljubavi.«(17)

Prve milosti daje Gospodin bez našeg sudjelovanja, npr. poziv k vjeri ili poziv k pokori. Sveti Augustin kaže da ih Bog daje i onima koji ne mole. Ipak svetac smatra sigurnim da druge milosti, osobito milost konačne ustrajnosti, ne prima nitko bez molitve.

Konačnu ustrajnost u milosti, a to je najveće dobročinstvo Božje kad čovjek završava život u stanju milosti, ne može zaslužiti nitko pa čak ni pravednik svojim zaslugama. Može samo molitvom izmoliti.

»Sigurno je — piše teološki stručnjak Palmieri — da čovjek, opravdan od grijeha, može izmoliti i njegova je molitva nedvojbeno uspješna kad moli konačnu ustrajnost, da mu, naime, ne ponestane djelotvorne, uspješne milosti i da ga smrt snađe tada kad je u stanju posvećujuće milosti. Stoga treba za taj veliki dar konačne ustrajnosti moliti, jer se daje bez obzira na zasluge.«(18)

Sveti Alfonzo govori o tome ovako: »Milost spasenja nije jedna sama milost, već čitav niz povezan s milošću konačne ustrajnosti. Tom nizu mora odgovarati još i niz naših molitava. Ako zanemarimo molitvu, isprekidali smo niz, isprekidat će se i lanac milosti po kojima se moramo spasiti i naš je spas neizvjestan. Nije dosta, govori sveti Belarmin, moliti milost konačne ustrajnosti jedanput ili samo katkad. Moramo je moliti postojano, svakodnevno, sve do smrti ako je želimo sigurno postići. Tko je moli danas, za danas i prima, ali ako je sutra ne moli, sutra može propasti.«(19)

Tako bismo mogli reći: dok traje molitva u vjernom životu, sigurno je spasenje. Kad prestane molitva, sigurna je samo propast, kao i putnicima u avionu siguran je let samo dotle dok rade motori. Ako prestanu raditi, sigurna je samo propast, a sve je drugo neizvjesno.

Svetac završava riječima: »Svi blaženici u nebu, izuzev malene dječice, spašeni su jer su molili a svi su se prokletnici našli u paklenom užasu jer se nisu molili. Da su molili, ne bi se pogubili.«(20)

(17) Usp. o. c., pogl. 17
(18) De gratia divina actuali, th. 36
(19) Usp. O velikoj pomoći molitve, I. dio, 3.
(20) O. c.

Istinita je i utemeljena izreka svete Terezije od Isusa, što je sveti Alfonzo više puta ponavlja: »Sigurno si spasio one duše koje si uvjerio o potrebi molitve i naveo na molitvu.«

Svi veliki teološki stručnjaci smatraju važnim studij i razradu te važne i nužne teme o obrazlaganju vjerske nauke. Spomenut ćemo Tomu Akvinskoga. Opširno raspravlja o molitvi u svojoj »Teološkoj Sumi«.(21)

Suarez je napisao o molitvi dvije dragocjene rasprave, koje bi mnogo dobra učinile vjernom puku kad bi bile poznate.

Svekoliko se Augustinovo i Alfonzovo raspravljanje o molitvi i raspravljanje ostalih crkvenih naučitelja osniva na Božjem svjedočanstvu, zapisanom u Bibliji. Božanski Spasitelj kaže: »Uvijek treba moliti i nikad ne klonuti!«(22) U poslanici Solunjanima skoro doslovce isto: »Bez prestanka molite!«(23)

Ako ta izreka nije čovjeku shvatljiva na prvi pogled, ne treba je odmah prezreti, kao što će malo dijete baciti orah, jer ga ne može razbiti. Ta ipak je to poruka Boga Spasitelja, poruka spasenja!

»Ništa nije u evanđelju toliko preporučivao naš Gospodin Isus — kaže Papa Pijo XI. — koliko ustrajnu molitvu. Često je nalagao: molite, molite, treba moliti, moliti redovito, ne prestajte s molitvom: molite, tražite, kucajte i postići ćete, ono što molite. Toliko je naglašavao baš molitvu.«(24)

Papa Pijo XII. tumači ovako: »Molitva je disanje duše. Bez stalne i gorljive molitve duša postaje anemična, klonula, vjersko uvjerenje slabi, pouzdanje u Boga nestaje i mjesto ljubavi taloži se u čovjeku sebičnost poput teškog olova.«(25)

Drugi oranski koncil u desetom poglavlju izjavljuje da Božju pomoć moraju tražiti i oni koji su preporođeni na milost i oni koji su ozdravljeni od grijeha, da bi mogli postići dobar svršetak, to jest ustrajati u dobru do kraja.«(26)

(21) Summa 2—2ae q. 83
(22) Luka 18, 1
(23) I. Sol 5, 17
(24) Govor molitvenom apostolu
(25) Govor Družbi Marijinih kćeri
(26) Denz. U. 183

USPJEŠNA DJELOTVORNA MILOST SAMO PO MOLITVI

Dobro obavljena molitva nedvojbeno postizava uspješnu djelotvornu milost. Drugim riječima: molitvom postižemo ne samo stvarno obraćenje, ne samo da dolazimo do čistoće, nego i da stvarno živimo u čistoći; ne samo da bismo mogli zazirati od grijeha, nego i da stvarno prezremo sve što vodi do njega te da ustrajemo u posvećujućoj milosti. Molitvom bismo ne samo mogli biti spašeni nego se i stvarno spašavamo. Ne samo da dobivamo djelotvorne milosti od Gospodina nego i sigurno sudjelujemo s njima, a to je osobito Božji dar.

Ni sveti sakramenti ne osiguravaju nam neminovno i uspješno sudjelovanje s djelotvornim milostima, bez molitve. U tom je smislu molitva iznad svih sredstava za spasenje, čak i iznad sakramenata.

Sakramenti ponajprije imaju svaki svoju specijalnu sakramentalnu milost, koja izvodi svoje djelovanje u jednom određenom pravcu, a onda čovjek zapravo nema uvijek prilike ni mogućnosti primiti svaki sakramenat. Ali milost po molitvi možemo primiti za svaku potrebu duše i tijela. Osim toga je molitva moguća svima i u svako vrijeme.

To je mišljenje iznio i kardinal de Lugo, koji piše: »Ne može se zastupati tvrdnja da sakramenti osiguravaju pomoć, to jest da daju uspješne djelotvorne milosti. Iz iskustva je sigurno da sakramentima ne možemo pripisivati uspješnost milosti. Mnogi, naime, primaju sakramente i opet padaju u grijehe.«(27)

Svakako, sakramente moramo primiti da bismo se spasili, ali to nije dovoljno. Treba ih pratiti postojana molitva.

Tako možemo razumjeti kako neki kršteni primaju sakramente prilično često — piše de Lugo — ali se ne oslobađaju zlih navika. Razlog je jasan: jer ne mole da budu oslobođeni. Da se održimo u životu, moramo ne samo jesti nego i disati. U milosnom životu molitva je duši disanje.

Svećenik izriče kod oltara riječi posvećenja i Krist tada nedvojbeno pretvara kruh i vino u svoje Tijelo i u Krv. Tako isto svaki čovjek molitvom, i to samo molitvom nedvojbeno izaziva Božje posredovanje u svrhu

(27) De sacramentis in genere

svog spasenja. Više puta je sam Spasitelj to izjavio riječima: »Zaista, zaista, kažem vam, ako što zamolite od Oca u moje ime, dat će vam.«(28)

Papa Pijo XI. je tumačio te riječi ovako: »Po molitvi je sve obećano. Gospodin se, da tako kažemo, upravo zarekao, obećao je to bez izuzetka svima, na tako jednostavan način, koji je svima moguć.

Kaže se da je Blažena Djevica Marija svojim zagovorom svemoguća, ali na sebi svojstven način, jer nitko nije Bogu tako bliz kao ona.

Naš je Gospodin rekao da je u molitvi naša svemogućnost, svemogućnost svakog pojedinog čovjeka.«(29)

Navodim još neke izreke u potvrdu onog što sam rekao.

Sveti Augustin tvrdi: »Zbilja je naučio pravo živjeti onaj koji je naučio pravo moliti.«(30

»Božji zakon naređuje: nemoj ovo, ne smiješ ono, učini ovo, učini ono. Rečeno ti je! Zapovjeđeno ti je! Jesi li razumio što moraš? Sad moli da mogneš izvršiti!«(30)

Božji sluga Rikard Friedl dao je redovnicima koji su se nakon studija i duhovnih vježbi spremali na apostolat kao uspomenu ovo: »Možete zaboraviti što sam vam govorio, možete zaboraviti i ono što su vam tumačili u predavanjima dok ste studirali, ali: molitvu nemojte zaboraviti i bit ćete sveti životom, bit ćete kršćani, bit ćete veliki apostoli. Ako zapamtite sve, a zaboravite samo molitvu, izgubit ćete vlastitu dušu, upropastit ćete sebe i svoju djecu pa i druge.«

Razlog je očigledan: Gospodin Bog je odlučio čovjeku dati sve potrebno, ali je odredio i to da će to primiti po molitvi.(31)

PRAKTIČNE NAPOMENE ZA RAZMIŠLJANJE

Molitva je sve

Molitva je, kao hvala, zahvala, prošnja i naknada, zajednički izrečena Ocu po Isusu Kristu, cilj svakog sa-

(28) Ivan 16, 23
(29) Govor članovima Molitvenog apostolata
(30) Sermo 55, P. L. 39, 1849
(30) Sermo 160, P. L. 38, 923
(31) Belarmin: Controversiae

stajanja i vrhunac svega raspravljanja među vjernima. U njoj će uvijek biti prisutna usrdna želja za rasvjetljenjem i okrepljenjem, utemeljena na sinovskom povjerenju i pouzdanju. Isusovac Meschler piše: »Vredniji su oni skupovi vjernih u kojima dolazi molitva više do izražaja.«

Svete sakramente i uopće svekoliko nastojanje oko dobrog utjecaja na druge treba tako usmjeriti da poraste čežnja i želja za molitvom. Ona mora prethoditi, pratiti i završavati djelovanje. Sveta Crkva uči primjerom: uvijek, naime, dijeljenje svetih sakramenata prati obilatom molitvom.

Koji žele uistinu spasiti svoje duše i duše drugih, moraju na sve moguće načine, primjerom i riječju uvijek nastojati oko toga, da se vjerni mole, to jest da se naviknu svoje želje izražavati Gospodinu u skrovitosti i u čistoći svoje savjesti.

To znači moliti!

Nastavnik će uvijek ponavljati učeniku: »Uči ako hoćeš dobro proći!«

Majka danomice govori djetetu: »Moraš jesti ako hoćeš postati velik i jak.«

Svećenik i svaki pravi apostolski radnik govorit će neprestano svima: ako hoćeš izdržati u napasti, ako želiš živjeti u posvećujućoj milosti, moli! Tako dolazimo do zaključka da je u duhovnom životu i u apostolatu molitva sve.

Time, razumije se, ne mislimo tvrditi da osim molitve nije više ništa potrebno. Nipošto! Potrebno je savjesno izvršavati vlastite dužnosti svakog dana. Ne, molitva ne može biti pokriće za nemarnost i za nesavjesnost u svakidašnjem radu. Sam je Gospodin spomenuo da »neće svaki koji govori: Gospodine, Gospodine, ući u nebesko kraljevstvo, nego onaj koji vrši volju nebeskoga Oca«.(32) Želi se samo ustvrditi da se molitvom pribavljaju uspješne milosti koje su bezuvjetno potrebne za vršenje Božje volje, za poštenje, za iskrenost prema bližnjemu i za vlastito usmjerenje prema Bogu.

Slično će reći zemljoradnik: voda je za njivu sve! Kad je, naime, natapanje polja obilato, urod je obilan. Briga zemljoradnika i toplina sunca uvijek će povećati plodnost. Ali kad ponestane vode, za sušnih mjeseci, njive ostaju nerentabilne, neplodne, sva je muka zemljoradnika uzaludna, sunce sažge urod mjesto da ga poveća.

(32) Mt 7, 21

Tako se isto kaže: molitva je sve! Tko moli, osigurava uspješne djelotvorne milosti po kojima će postati plodonosne izvanjske milosti, vršenje kreposti postat će lagano i radosno.

Danas se najviše cijene rad i proizvodnja. Zato može svakom vjernom kršćaninu biti korisna preporuka što je sveti Ivan Bosko daje svojim redovnicima: »Budući da radini život ne dopušta mnogo zajedničke molitve, to treba nadomjestiti što češćim strelovitim molitvama, prikazivati svoje poslove Gospodinu, davati u svemu dobar primjer drugima i savjesno vršiti svakidašnje poslove«.

Rad mjesto molitve

Može se postaviti pitanje: zar ne bi mogao rad biti kao molitva?

Istina, svako dobro djelo učinjeno u posvećujućoj milosti, osobito pokora i milostinja, donose nam djelotvornu milost. Ali tko bi pomislio da može rad zamijeniti molitvu, da je to dobar nadomjestak, bio bi u zabuni. Njive ne mogu roditi ako nisu natopljene makar se ne znam koliko obrađivale, ni uz najbolju organizaciju rada i strojeva.

Zabuna je u tom: molitva je svakako, jedno od dobrih djela, svako dobro djelo ne može proizvesti i sve dobre plodove molitve. To bi bilo isto tako kao kad bi netko zastupao mišljenje da je vino, zato jer je piće, isto tako dobro kao i sva druga pića: pivo, mlijeko, pa i voda...

Molitvu ne mogu zamijeniti druga dobra djela, bila ona ma koliko dobra. Dijete se ne može preporoditi na milost nikakvom, pa ni najvećom milostinjom koju su roditelji spremni udijeliti siromasima ili crkvi, nego jedino sakramentom krštenja. Kao što ne možemo utažiti glad ako obučemo novu košulju, tako ne možemo sa sigurnošću steći djelotvorne uspješne milosti, napose ne ustrajnost do kraja života, nikakvim drugim dobrim djelima, nego samo molitvom.

Ni sam Papa ne može učiniti da bi netko mogao primiti posvećujuću milost bez krštenja, niti bez ispovijedi oproštenje za grijehe, ako je poslije krštenja opet u grijehu.

Ni bogati, ni najbogatiji, ni učenjaci ni visoko kvalificirani stručnjaci, ni teološki eksperti ni oni na najvišim položajima u društvu, ni oni u najčasnijim i najsvetijim dužnostima ne mogu bez molitve biti sigurni za uspješnu djelotvornu milost.

U velikoj zaposlenosti događa se što i u fiskulturnim vježbama. Razvija se organizam, jačaju se mišići ali pod uvjetom da se čovjek izdašno hrani. Svakoga koji se dobro ne hrani, fiskultura slabi, čini ga neotpornim protiv zaraze i napokon ga dovodi u smrt. Tako i silna zaposlenost u izvanjskim naporima pribavlja milost, jača kreposti, ali samo tada ako čovjek moli, ako postojano moli. Inače mu duh sve više slabi, ne može izdržati u napastima i pada.

Moliti malo i dobro!

Nažalost, ima ljudi koji će i tako pomisliti.

Zašto to kažu?

Zašto ne bi često i dobro?

Ne određuju đaci, nego nastavnik koliko treba učiti. Ne određuje bolesnik, nego liječnik, koliko treba injekcija primiti. Isus Krist je naš božanski liječnik i naš učitelj. Nikad nas nije učio da malo molimo. Naprotiv, govorio je da treba moliti postojano i ne prestati dok nismo uslišani.(33)

Netko može pomisliti: što je suđeno, što je od Boga određeno, ne može se promijeniti. Stoga nema smisla moliti.

Na to odgovara sveti Toma: »Molitvom ne mislimo mijenjati ono što je suđeno, što je Bog odredio. Mi molimo da bismo postigli ono što je Bog odlučio izvesti po našim molitvama.«(34)

Moli bez prestanka onaj koji će svoju hvalu, zahvalu, prošnju izraziti Gospodinu svagda kad mu je moguće. Uvijek će to načiniti ponizno, pouzdano i odano, ne samo onda kad ga osjećaj srca navede ili potreba života prisili. Osobito je u suvremenom životu prisutna ta opasnost periodičke odanosti Bogu. Zato takva molitva po riječima Pape, doduše, godi, ali ne krijepi, zablješćuje ali ne posvećuje duše.(35)

(33) Lk 11, 5
(34) Summa 2—2ae 83, 2
(35) Enciklika: Ad catholici sacerdotii

Riječi Pape Pija XII.

Često je govorio o molitvi. Uvijek je uvjerljivo i privlačivo znao poticati sav kršćanski puk na molitvu. Poziv na molitvu bio je mnogo puta jedini i isključivi predmet njegovih očinskih nagovora.

Na samom početku svog pontifikata govorio je onima koji se spremaju na apostolat: »Ako želite znati preporuku koju dajem na početku svog pontifikata svećenicima Katoličke Crkve, onda vam kažem: „Molite, molite sve češće i sve gorljivije! U sadašnjem je vremenu vaša najuzvišenija zadaća da molite!"«(36)

Željezničarima je govorio: »Možda neki od vas misle da moraju moliti samo oni koji su zatvoreni među samostanskim zidinama, oni koji se posebice posvećuju Bogu, možda i vaše supruge i djeca. Ne, nipošto, dragi sinovi! I vi morate živjeti životom božanskim, i vi morate dopustiti svojoj duši da diše. Kao što smo već prije rekli, ponavljamo opet: disanje kršćanske duše je molitva. Budite, dakle, svi bez iznimke složni u molitvi. Znate da čovjek ne može propustiti nikome da mjesto njega diše!

Podižemo svoj glas, svoj tjeskobni vapaj pred prijetećim opasnostima. Tko ne opaža da je uzrok strašnih pokolja jedino obamrlost duše, nedostatak »disanja«?

Upravo nam dolazi na um i na usne još jedna stvar. Možda ste već dovoljno uvjereni o potrebi tog »disanja« duše, naime molitve, i mislite da je dobro ako jednom tjedno, kod nedjeljne svete mise molite, ili još koji trenutak svakog dana, na primjer prije počinka.

Pazite, božanski je Učitelj naredio svima: »Treba uvijek moliti«... i svima je po svojim apostolima ponavljao istu preporuku: Molite bez prestanka! (Usp. Lk. 18,1 Sol 5,17.)

Premili sinovi, želite li biti pravi kršćani, hoćete li biti ljudi, a ne samo strojevi, ne samo sredstva za proizvodnju? Nastojte da vaša molitva ne bude samo čin jednog trenutka dnevno ili koju minutu u tjednu. Znate iz iskustva da nijedno zanimanje, nikakav posao ni napor ne može prekinuti ritam vašeg disanja. U snu i na javi disanje je neprekidno. Bila bi nesreća kad bi se prekinulo! Isto tako mora biti i s disanjem duha, to jest s molitvom.

(36) Esortazione al Clero 1950.

Gledajte sva stvorenja oko sebe. Kud god svrnete okom, naslućujete prisutnost Božje moći i mudrosti. Nebo, zemlja, more, biljke, živa bića sa svojim tajanstvenim sporazumijevanjem govore o Stvoritelju i o njegovoj moći. Vječna harmonija milozvučno struji svemirom. Osobito na nekim mjestima u neko određeno vrijeme sve zapjeva, sve klikće... Dobivamo utisak kao da čitav svemir šapće Stvoritelju svoju molitvu.

Kako bi bilo divno kad bi se k toj beskrajnoj melodiji svih stvorenja pridružili i svi ljudi! Bila bi to predivna harmonija, uzdizala bi se do Stvoritelja i izricala vašu duboku odanost, zahvalnost i vapaj vaše usrdne molitve...

Možda ćete sad zapitati: kako je moguće u našoj situaciji neprestano održavati to »disanje« naše duše? Kako je moguće moliti kad neprestano radimo, uvijek smo umorni, počivamo, jedemo i pijemo, jadikujemo, veselimo se i mučimo?

Eto vam, predragi sinovi, jednostavnog i laganog, možda vam već poznatog načina. Na početku svakog dana prikažite božanskom Otkupitelju svoje misli, riječi, djela, svoje radosti i žalosti zajedno s nakanama, s kojima se On danomice žrtvuje na oltarima. Ponovite to isto, po mogućnosti više puta preko dana, osobito prije važnijih poslova. Ne opozivajte nikada te nakane, ni izravno, ni neizravno: grešnim djelima. To je dovoljno da vaš život bude svakog dana stalna, neprestana molitva. Tko može izbrojiti sve djelotvorne milosti koje ćete primiti! Život će vam biti obnovljen, oplemenjen. Njegova će milost poput blagoslovljene kiše saći na rasušeni i okorjeli svijet.

Koliko bi se povećala posvećujuća milost u dušama, koliko bi dobrih djela pobudila i kolikima bi slavu pribavila u vječnom sjedinjenju s Gospodinom!

Tako bi vlakovođa i strojovođa, kontrolor i blagajnik, skretničar i telegrafist i svi ostali radnici i službenici, na svojim radnim mjestima, gdje se god našli po službenoj dužnosti, bez ikakve druge muke, jednim i istim naporom, surađivali s Isusom Kristom u spasavanju mnogih duša. Pomogli bi svijetu da postane bolji. Tad ne bi svijet izgledao kao pakao u kojem je ljudima dozlogrdilo, odnosno dosadilo živjeti.«(37)

(37) Ekshortacija željezničarima iz Napulja, 1952.

ZAKLJUČAK

U ovoj su knjizi prikazane teške posljedice za krštene vjernike ako žive bez blagotvornog učinka milosti. Zatim je iznesena nauka o posvećujućoj i djelotvornoj milosti i o molitvi kao načinu sticanja dostatne milosti.

Svrha je apostolata navijestiti i založiti se za veću prisutnost nesebične dobrote i iskrene ljubavi među ljudima i za veću zahvalnost Autoru te ljubavi, Bogu Stvoritelju. U tom je ujedno i stvarna čovjekova priprava na beskonačnu, vječnu ljubav koju Stvoriteljeva Dobrota nudi čovjeku.

Svrha nije postignuta time što će, recimo, otac, majka ili drugi članovi saznati vjersku i moralnu nauku Crkve unutar obitelji ili je razglasiti izvan obitelji, nego je postignuta ako je svesrdno prihvate i prakticiraju. To konkretno prakticiranje nije mnogostruko komplicirano, kako bi se moglo na prvi pogled pričiniti, nego se sažimlje u s t a l n o m p o s j e d o v a n j u p o s v e ć u j u ć e m i l o s t i. Tako se čovjekovu zalaganju pridružuje božanska komponenta. Kao što nije postignut rezultat samim poznavanjem tehnologije crne metalurgije i obrade čelika, nego prakticiranjem znanja, to jest proizvodnjom, tako je i u suvremenom ostvarivanju kršćanskog odnosa prema Bogu i ljudima uz teoretsko saznanje potrebno i praktično očitovanje.

Prijelaz od poznavanja nauke Crkve do prakticiranja ima svojih teškoća kao, uostalom, svaki prijelaz iz građevinskih planova do same izgradnje objekta. Kad uz znatan trud u naviještanju ili u zalaganju izostaju zadovoljavajući uspjesi, tražimo razloge. Kad se kršteni zbog promijenjenih prilika teže snalaze i, osobito mlađi, teže ustraju u svojem kršćanstvu, tražimo lijek.

Užurbanost modernog života navodi nas da tražimo odgojitelje, domove, metode, sisteme koji će mlade odgojiti za krepost, tobože, i bez stalne molitve. Suvremeni čovjek želi točno i savjesno obaviti sve što je dužan, da se riješi obveze te da zatim mirno i nesmetano raspolaže vlastitim životom.

»Ah, molim Gospodina — piše blaženi Kontardo Ferrini — da mi molitva nikad ne zamre na usnama, neka radije moja duša izađe iz tijela prije nego kukavički zanijemi. Da, jer onog dana (ah, ne dao Bog!) kad zanijemi moja molitva, svršit će sva moralnost moga života, svršit će moje nastojanje oko dobrih djela, nestat će svekolika snaga moje duše. Kad bi mi molitva prestala, značilo bi da me Gospodin napustio«(38)

Prema tome, krštenome koji cijeni svoj odnos prema Bogu, nije zadnji, već prvi, jedini pravi problem života: pribavljanje i očuvanje milosti u vlastitoj duši i u dušama drugih koji su mu dragi. Takav stav proizlazi iz činjenice da je u brizi za posvećujuću milost na divan način uključeno i zalaganje za nesebičnu dobrotu i ljubav koja se onda postepeno u čovjeku razvija i sve više izražava uz blagotvorno djelovanje posvećenja koje milost izvodi.

Kršćanin treba biti o tome poučen, istinito i potpuno informiran, i kada pod utjecajem Božjeg rasvjetljenja odluči prihvatiti to uvjerenje, tada mora učiniti sve moguće da bi tu spoznaju pretvorio u stalnu praksu.

Svećenici će svoju dužnost izvršiti time što će po svetim sakramentima, snagom svoje službe, milost posredovati i obnavljati, a po molitvi, svojoj vlastitoj i po molitvi skupljenih vjernika, čuvati. Malobrojnost ili mnogobrojnost molitvene zajednice ne mijenja mnogo, nego predanost i ljubav. Kad bi samo posredovali na primjer po sakramentu krštenja, a ne bi je održavali ostalim sakramentima i molitvom, bili bi poput vrtlara koji je zasadio gredicu cvijećem pa zatim otišao i zaboravio je zalijevati.

Spas pojedinaca, obitelji i društva nije u nametljivosti ideja — nipošto, već u stvarnom vraćanju Kristu. Od Njega nam je spas: u ovom životu očišćenjem od krivnje i djelotvornim uspješnim milostima koje nam je na križu zaslužio i, konačno, u drugom životu, u zagrljaju ljubavi koja ne prestaje.

Ako se uključimo u apostolat, to jest u nastojanje oko širenja Božje časti i slave i ne postignemo vidljivih uspjeha, niti u krugu vlastite obitelji, niti izvan nje zbog krajnje teških okolnosti, nije apostolat uzaludan. Ne ostaje čovjek prevaren u svojim zalaganjima jer će sam polučiti povećanje ljubavi prema ljudima a posredno i prema Bogu. Svojim će postupkom izazvati ljubav, poštovanje, zahvalnost i plemenitost drugih prema sebi.

Apostolat iz iskrene ljubavi prema bratu čovjeku uvijek je djelotvoran. Postiže sigurne rezultate, ukoliko nije zanemarena posvećujuća milost, koja uvijek daje

(38) Verso il possesso di Dio

vedrinu i ustrajnost. Svaki čin ljubavi koji se izazove, vršenjem apostolata, znači zbliženje. Zapitkivat će se sami u sebi i međusobno: zašto ovaj to radi, zašto je takav? Takvo zapitkivanje vodi do interesa za naša tumačenja života, istražuje se s više pažnje smisao dobrote prema drugima i pomaže ljudima da radije usvajaju naša tumačenja.

Idejni apostolat bez prave dobrote ne vrijedi mnogo i ne može imati trajnih rezultata. Naprotiv, djela prave ljubavi prema čovjeku postižu uspjehe makar su praćene minimalnim ili nikakvim idejnim djelovanjem, ali uz obvezatnu prisutnost posvećujuće milosti u onome koji izvodi ta djela. Nenametljiva uslužnost, stalna i nepomućena vedrina, smirenost i staloženost života uvijek će biti ljudima navještaj nečeg nadljudskog, natprirodnog, što će zapaziti svatko: školovani i neškolovani, mladi i stari, zdravi i bolesni, inteligentni i prosječni.

To je, eto htjela navijestiti ova knjiga svome čitaocu. Postigla je uspjeh, ako je pomogla bilo kome do veće sigurnosti i jasnoće na putu prema Vječnoj dobroti i ljubavi našega Boga i Spasitelja.

S A D R Ž A J

5 Predgovor
7 Umjesto uvoda

PRVI DIO: BEZ MILOSTI

Prvo poglavlje

STVARNOST SUVREMENOGA KRŠĆANSTVA

13 Veliko pitanje
14 Kršćani bez milosti
17 Propadanje moralnosti
19 Zanemarivanje bogoslužja
20 Gubitak vjere

Drugo poglavlje

POSLJEDICE

23 Stalna opasnost
26 Neminovno i progresivno izopačenje
27 Nehaj za upoznavanje vjere
28 Neuvjerljivi izgovori
34 Mogući zaključci

Treće poglavlje

UZROCI

38 Vjersko neznanje nije jedini uzrok
39 Nije krivnja na svećenicima
39 Grešne prigode nisu glavni uzrok

41 Glavni uzrok grijeha je u nama
43 Tražimo izlaz

DRUGI DIO: O MILOSTI

Četvrto poglavlje

IZVANJSKA MILOST

47 Koja je izvanjska milost
48 Zašto izvanjske milosti
49 Ograničenost izvanjske milosti
56 Što ćemo zaključiti

Peto poglavlje

POSVEĆUJUĆA MILOST

58 Što je posvećujuća milost
74 Kako primamo posvećujuću milost
80 Kako povećavamo posvećujuću milost
85 Napomene

Šesto poglavlje

DJELOTVORNA MILOST

88 Što znamo o njoj
89 Potrebna je
92 Stjecanje djelotvorne milosti
97 Uspješna djelotvorna milost

Sedmo poglavlje

MOLITVA

100 Molitva je potrebna
109 Uspješna djelotvorna milost samo po molitvi
110 Praktične napomene za razmišljanje
116 Zaključak